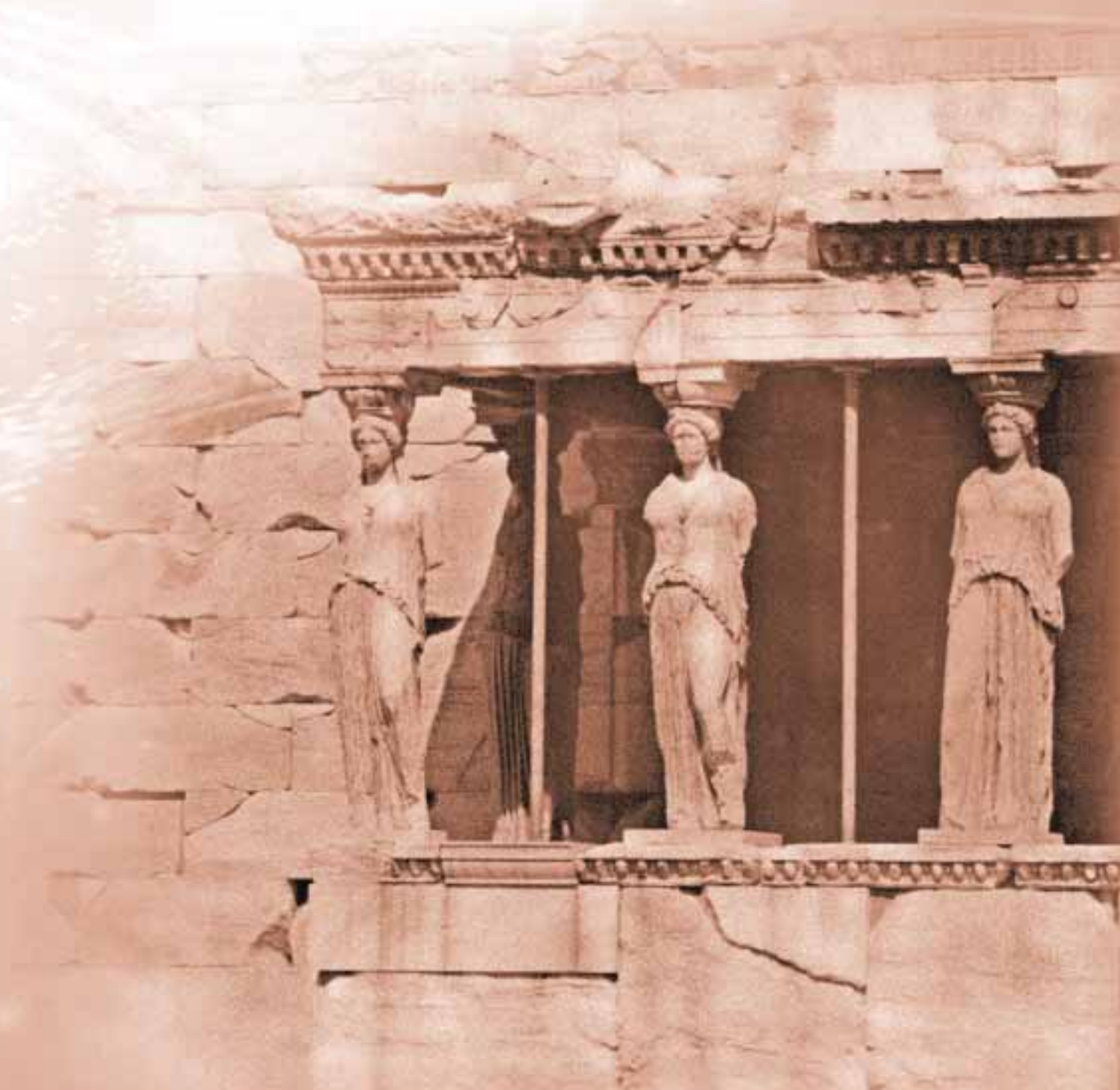

העקרונות התיאולוגיים של דת הסיינטולוגיה

יעדי הסיינטולוגיה

מאת ל. רון האברד

תרבות ללא אי-שפיות, ללא פושעים וללא מלחמה, שבה בעלי היכולת יכולים לשגשג ולאנשים הגונים יכולות להיות זכויות, ושבה אדם חופשי לצמוח לעבר פסגות גבוהות יותר, אלה יעדי הסיינטולוגיה.

יעדים אלה, שהוכרזו לראשונה בשנת 1950 בפני עולם מעורבל, מצויים בהישג ידה של הטכנולוגיה שלנו.

סיינטולוגיה אינה פוליטית בטבעה, והיא מקדמת בברכה כל אדם מכל אמונה, גזע או אומה שהם.

איננו מבקשים כל מהפכה. אנו מבקשים רק התפתחות אל מצבי הוויה גבוהים יותר עבור האדם ועבור החברה.

אנו משיגים את יעדינו.

לאחר אלפי שנות בערות של האדם בנוגע לעצמו, למינד שלו וליקום, נעשתה עבורו פריצת דרך.

מאמצים אחרים שהאדם עשה, נותרו מאחור.

האמיתות המשולבות של חמישים אלף שנה של אנשים חושבים, שזוקקו והורחבו בעזרת תגליות חדשות על האדם, תרמו להצלחה זאת.

אנו מברכים אותך בבואך לסיינטולוגיה. כל שאנו מצפים ממך הוא לעזור בהשגת יעדינו ובעזרה לאחרים. אנו מצפים ממך להיעזר בנו.

סיינטולוגיה הינה התנועה החיונית ביותר בכדור הארץ כיום.

בעולם מעורבל, העבודה אינה קלה. אך אם כך, לוי היא היתה קלה, לא היה עלינו לעשותה.

אנו מכבדים את האדם ומאמינים שהוא ראוי לעזרה. אנו מכבדים אותך ומאמינים שגם אתה יכול לעזור.

סיינטולוגיה אינה מחוייבת במתן עזרה. לא עשינו דבר שבעטיו אנו נאלצים לךצות. אילו

היינו עושים זאת, לא היינו כעת מבריקים דינו כדי לעשות את אשר אנו עושים.

אדם חושד בכל הצעות לעזרה. בגדו בו לעתים קרובות, בטחונו התערער. לעתים תכופות מדי הוא נתן את אמונו, ונבגד. אנו עלולים לעשות שגיאות, מאחר שאנו בונים עולם בעזרת קש וגבבה. אולם לעולם לא נבגוד באמונך בנו, כל עוד אתה אחד מאיתנו.

השמש לעולם אינה שוקעת על סיינטולוגיה.

ומי יתן ויום חדש יזרח למענך, למען אלה שאתה אוהב ולמען האדם.

יעדינו פשוטים, אם כי דגולים.

ואנו נצליח, ומצליחים, בכל הקפה חדשה של כדור הארץ.

עזרתך מקובלת עלינו.

עזרתנו הינה לרשותך.

הגורמים

(סיכומם של השיקולים
והבחינות של רוח האדם
ושל העולם החומרי הושלם
בין 1923 ל-1953 לסה'נ').

- 1 לפני ההתחלה היה גורם, וכל מטרתו של הגורם הייתה היצירה של תוצאה.
 - 2 בהתחלה ולנצח ישנה ההחלטה, וההחלטה הינה להיות.
 - 3 הפעולה הראשונה של beingness הינה לתפוס נקודת מבט.
 - 4 הפעולה השנייה של beingness הינה לפרוש' מנקודת המבט נקודות להשקיף עליהן, ואלה הן נקודות מימד.
 - 5 כך ישנו מרחב שנוצר, מאחר שהגדרתו של מרחב הינה: נקודת מבט של מימד. והמטרה של נקודת מימד הינה מרחב ונקודת השקפה.
 - 6 פעולתה של נקודת מימד הינה אחיזה ונסיגה.
- 7 ומנקודת המבט אל נקודות המימד ישנם קשר וחילופין. כך נוצרות נקודות מימד חדשות. כך קיימת תקשורת.
 - 8 וכך ישנו אור.
 - 9 וכך ישנה אנרגיה.
 - 10 וכך ישנם חיים.
 - 11 אולם ישנן נקודות מבט אחרות, ונקודות מבט אלה דוחפות החוצה נקודות כדי לצפות עליהן. ושם מתרחש החילופין בקרב נקודות מבט; אולם החילופין לעולם אינו אחר מאשר במונחים של החלפת נקודות מימד.

- 12 נקודת המבט יכולה להזיז את נקודת המימד, מאחר שנקודת המבט, בנוסף ליכולת יצירתית ולשיקול, הינה בעלת יכולת בחירה ופוטנציאל של עצמאות לפעול; ונקודת המבט, הצופה בנקודות מימד, יכולה להשתנות ביחס לנקודות מימד שלה או לנקודות מימד אחרות או לנקודות מבט. כך מתרחשים כל היסודות הקיימים של תנועה.
- 13 כל אחת ואחת מנקודות המימד, בין שגדולה ובין שקטנה, הינה מוצקת. ונקודות המימד מוצקות אך ורק משום שנקודות המבט קובעות כי הן מוצקות.
- 14 נקודות מימד רבות מתאחדות לגזים, לנוזלים או למוצקים גדולים יותר. כך מתקבל חומר. אולם הנקודה רבת-הערך ביותר

- הינה התפעלות, והתפעלות הינה כה חזקה, שהעדרותה בלבד מאפשרת התמדה.
- 15 נקודת המימד יכולה להיות שונה מנקודות מימד אחרות, ולפיכך יכולה שתהיה לה איכות אינדיבידואלית. ונקודות מימד רבות יכולות שתהיה להן איכות דומה, ואחרות יכולות שתהיה להן איכות דומה לעצמן. כך מתרחשת האיכות של סוגי חומר.
 - 16 נקודת המבט יכולה לאחד נקודות מימד לצורות, והצורות יכולות להיות פשוטות או מורכבות, ויכולות להיות במרחקים שונים מנקודות המבט, וכך יכולים להיות צירופים של צורות. והצורות מסוגלות לנוע, ונקודות המבט מסוגלות לנוע, וכך יכולה להיות תנועה של צורות.

17 ודעתה של נקודת המבט מווסתת את שיקולן של הצורות, את אי-תנועתן או את תנועתן, ושיקולים אלה מורכבים מקביעת יופי או כיעור לצורות, ושיקולים אלה לבדם הינם אמנות.

18 על פי דעותיהן של נקודות המבט, כמה מצורות אלה צריכות להימשך. כך מתקבלת הישרדות.

19 ונקודת המבט לעולם אינה יכולה להתכלות; אולם הצורה יכולה להתכלות.

20 ונקודות המבט הרבות, היוצרות קשרי גומלין, נעשות תלויות אלה בצורותיהן של אלה, ובחרות שלא להפריד לחלוטין את הבעלות של נקודות מימד, וכך מתרחשת תלות בנקודות המימד ובנקודות המבט האחרות.

21 מכך נובעת עקביות של נקודת מבט של החילופין בין נקודות מימד, והדבר, כאשר הוא מווסת, הינו זמן.

22 וישנם יקומים.

23 היקומים, לכן, הם שלושה במספר: היקום הנוצר על-ידי נקודת מבט אחת, היקום הנוצר על-ידי כל נקודת מבט אחרת, היקום הנוצר על-ידי הפעולה המשותפת של נקודות המבט, אשר ישנה הסכמה לתמוך בו - העולם הפיסיקלי.

24 ונקודות המבט אינן נראות אף פעם. ונקודות המבט סוברות יותר ויותר שנקודות המימד הינן רבות ערך. ונקודות המבט מנסות להפוך לנקודות העגינה, ושוכחות כי הן יכולות ליצור עוד נקודות, ומרחב וצורות. כך מתרחש מחסור. ונקודות המימד יכולות להתכלות, ולכן נקודות המבט מניחות כי אף הן יכולות להתכלות.

25 כך קורה מוות.

26 סימני הביטוי של הנאה וכאב, של מחשבה, רגש ומאמץ, של חשיבה, של תחושה, של אהדה, ממשות, תקשורת, של התנהגות והווייה נובעים מכך, ונראה כי החיזות של היקום שלנו כלולות ונענות בזאת.

27 beingness אכן ישנו, אך האדם מאמין שכל שישנו הוא אך ורק מצב של התהוות.

28 מציאת הפתרון לכל בעיה שהיא המוצגת בזאת, הינה קביעתן של נקודות מבט ושל נקודות מימד, השיפור של מצב והתמזגות בקרב נקודות מימד, ועל-ידי כך התמזגות בקרב נקודות מבט, והתיקון של שפע או מחסור בכל הדברים, נעימים או לא נעימים, באמצעות שיקום יכולתה של נקודת המבט ליטול נקודות השקפה וליצור ולא ליצור, להזניח, להתחיל, לשנות ולעצור נקודות מימד מכל סוג שהוא, על פי החלטיותה של נקודת המבט. ודאות בכל שלושת היקומים חייבת להיות מושגת שוב, שכן ודאות, ולא נתונים, הינה ידע.

29 לדעתה של נקודת המבט, כל beingness, כל דבר, עדיף על פני שום דבר, כל השפעה עדיפה על פני אי-השפעה, כל יקום עדיף על פני שום יקום, כל חלקיק עדיף על פני שום חלקיק, אך החלקיק של התפעלות הינו הטוב מכולם.

30 ומעל לדברים אלה יכולה להיות העלאת השערות בלבד. ומתחת לדברים אלה ישנה ההשתעשעות במשחק. אולם את הדברים הללו, הרשומים כאן, האדם יכול לחוות ולדעת. וכמה אנשים עשויים לרצות ללמד דברים אלה, וכמה עשויים לרצות להשתמש בהם כדי לסייע לאלה השרויים במצוקה, וכמה עשויים לחפוץ להשתמש בהם על מנת להפוך אנשים יחידים וארגונים לבעלי יכולת רבה יותר, ובכך לתת לכדור הארץ תרבות, שבה אנו יכולים להתגאות.

מוגש בענווה כשי לאדם
על-ידי ל. רון האברד, 23 באפריל 1953

האקסיומות של סיינטולוגיה

האקסיומות של סיינטולוגיה שנכתבו על-ידי מר האברד ב-1954, הינן תימצות של כל האקסיומות והלוגיקות הקודמות. אקסיומות אלה הינן אמיתות אשר הוכחו כנכונות על-ידי החיים עצמם ואשר מייצגות בתמציתיות מזוקקת את החוכמה בנוגע לטבע רוח האדם.

1 אקסיומה החיים הינם, ביסודו של דבר, סטאטיק.

הגדרה: לסטאטיק חי אין מסה, אין תנועה, אין אורך-גל, אין מיקום במרחב או בזמן. יש לו היכולת לעשות פוסטולייטים ולקלוט.

2 אקסיומה הסטאטיק מסוגל שיהיו לו שיקולים, פוסטולייטים ודעות.

3 אקסיומה מרחב, אנרגיה, עצמים, צורה וזמן הינם התוצאה של שיקולים שהסטאטיק עשה ו/או הסכים עליהם, והם נקלטים אך ורק משום שהסטאטיק שוקל כי הוא יכול לקלוט אותם.

4 אקסיומה מרחב הינו נקודת מבט של מימד.

5 אקסיומה אנרגיה מורכבת מחלקיקים שהונחו כפוסטולייט במרחב.

6 אקסיומה עצמים מורכבים מחלקיקים מקובצים.

7 אקסיומה זמן הינו, ביסודו של דבר, פוסטולייט שמרחב וחלקיקים יתמידו.

8 אקסיומה המופע למראית עין של זמן הינו השינוי במיקומם של חלקיקים במרחב.

9 אקסיומה שינוי הינו הביטוי העיקרי של זמן.

10 אקסיומה המטרה הגבוהה ביותר ביקום הינה יצירת תוצאה.

11 אקסיומה השיקולים שמביאים למצבי קיום הינם ארבעה:

(א) AS-ISNESS הינו המצב של יצירה מיידית, ללא התמדה,

והוא מצב הקיום אשר קיים ברגע היצירה וברגע ההרס, והוא שונה משיקולים אחרים בכך שאינו מכיל הישרדות.

(ב) ALTER-ISNESS הינו השיקול שמכניס שינוי, ולפיכך זמן והתמדה, לתוך AS-ISNESS על מנת להשיג התמדה.

(ג) ISNESS הינו מופע למראית עין של קיום, שנגרם על-ידי השינוי המתמיד של AS-ISNESS. הדבר נקרא, כאשר יש עליו הסכמה, בשם ממשות.

(ד) NOT-ISNESS הינו המאמץ לטפל ב-ISNESS על-ידי הפחתת מצבו באמצעות השימוש בכוח. זהו מופע למראית עין ואינו יכול לגבור לגמרי על ISNESS.

12 אקסיומה מצבו הראשוני של כל יקום הינו שלשני מרחבים, אנרגיות או עצמים אסור לתפוס את אותו המרחב. כאשר מצב זה מופר (העתק מושלם), המופע למראית עין של כל יקום או של כל חלק ממנו מתבטל.

13 אקסיומה מחזור הפעולה של העולם הפיסיקלי הינו ליצור, להישרד (שהינו להתמיד), להרוס.

14 אקסיומה הישרדות מושגת על-ידי alter-isness ו-not-isness, שבאמצעותם מושגת ההתמדה הידועה כזמן.

15 אקסיומה פעולת יצירה מושגת על-ידי עשייתו של הפוסטולייט של as-isness.

16 אקסיומה הרס מושלם מושג על-ידי עשייתו של הפוסטולייט של ה-as-isness של כל קיום ושל חלקיו.

17 אקסיומה הסטאטיק, משעשה פוסטוליט של as-isness, עוסק לאחר מכן ב-alter-isness, וכך משיג את המופע למראית עין של isness ובכך משיג ממשות.

18 אקסיומה הסטאטיק, בהתעסקו ב-not-isness, מביא לידי התמדתם של קיומים שאינם-רצויים, ובכך מביא לידי חוסר ממשות, אשר כוללת שיכחה, חוסר הכרה ומצבים בלתי רצויים אחרים.

19 אקסיומה הבאת הסטאטיק להביט בכל מצב כפי שהוא, מורידה את ערכו של מצב זה.

20 אקסיומה הבאת הסטאטיק ליצור העתק מושלם, גורמת להעלמות של כל קיום או של חלק ממנו.

העתק מושלם הינו יצירה נוספת של העצם, של האנרגיה והמרחב שלו, במרחב שלו עצמו, בזמנו שלו, תוך שימוש באנרגיה שלו עצמו. דבר זה מפר את המצב, שבו לשני עצמים אסור לתפוס את אותו המרחב, וגורם להעלמותו של העצם.

21 אקסיומה הבנה מורכבת מאהדה, ממשות ותקשורת.

22 אקסיומה העיסוק ב-not-isness מפחית הבנה.

23 אקסיומה לסטאטיק ישנה היכולת לידיעותיות שלמה. ידיעותיות שלמה תהיה מורכבת מאמ"ת שלמה.

24 אקסיומה אמ"ת שלמה תביא לידי העלמותם של כל תנאי הקיום המכניים.

25 אקסיומה אהדה הינה סולם של גישות, אשר יורד מהדו-קיום של סטאטיק, דרך החציצות

של מרחק ואנרגיה, אל יצירת זהות, ועד לקירבה רבה, אולם עם מיסתורין.

על-ידי העיסוק ב-(beingness) isness וב-not-isness (סירוב להיות), מתקדמת ההתבדלות מידיעותיות של זיהוי מלא, למטה דרך הכנסתו של יותר ויותר מרחק ופחות ופחות שיכפול, דרך מצב של הסתכלות, מצב של ביטוי רגש, מצב של התאמצות, מצב של חשיבה, מצב של סימול, מצב של אכילה, מצב של עשיית מין, וכך עד למצב של אי-ידיעה (מיסתורין). עד שמגיעים לנקודת המיסתורין, תיתכן תקשורת כלשהי, אך אפילו במיסתורין נמשך נסיון לתקשר. כאן ישנה, במקרה של אינדיבידואל, ירידה הדרגתית מן האמונה שהאדם מסוגל ליטול על עצמו אהדה מוחלטת, עד לשיכנוע בכך שהכל הינו מיסתורין מוחלט. כל אדם נמצא במקום כלשהו על סולם זה של ידיעה עד מיסתורין. טבלת ההערכה האנושית המקורית היתה קטע הרגש של סולם זה.

26 אקסיומה ממשות הינה המופע למראית עין של הקיום, שישנה עליו הסכמה.

27 אקסיומה מציאות יכולה להתקיים עבור אדם באופן נפרד, אך כאשר ישנה הסכמה עליה עם אחרים, ניתן לומר כי זאת ממשות.

האנטומיה של ממשות כלולה ב-isness, אשר מורכב מ-as-isness ומ-alter-isness. isness הינו מופע

למראית עין, לא מציאות. המציאות הינה as-isness ששונה על מנת להשיג התמדה. חוסר-ממשות הינו התוצאה והמופע למראית עין של העיסוק ב-not-isness.

28 אקסיומה תקשורת הינה השיקול והפעולה של דחיפת דחף או חלקיק מנקודת-מקור דרך מרחק אל נקודת-קבלה, עם ההתכוונות ליצור בנקודת-הקבלה שיכפול והבנה של מה שנבע מנקודת-המקור.

הנוסחה של תקשורת הינה: גורם, מרחק, תוצאה, עם התכוונות, תשומת-לב ושיכפול עם הבנה. החלקים המרכיבים של תקשורת הינם שיקול, התכוונות, תשומת-לב, גורם, נקודת-מקור, מרחק, תוצאה, נקודת-קבלה, שיכפול, הבנה, מהירותו של הדחף או של החלקיק, אפסות או התקיימותו של משהו.

אי-תקשורת מורכבת ממחסומים. מחסומים מורכבים ממרחב, חציצות (כמו קירות ומסכים של חלקיקים הנעים במהירות) וזמן. תקשורת, על פי הגדרה, אינה חייבת להיות דו-כיוונית. כאשר תקשורת מוחזרת, הנוסחה חוזרת על עצמה, עם נקודת-הקבלה שכעת הופכת להיות נקודת-מקור, ונקודת-המקור הקודמת הופכת כעת להיות נקודת-קבלה.

29 אקסיומה על מנת לגרום ל-as-isness להתמיד, אדם חייב לייחס את פעולת היצירה למקור יוצר אחר פרט לעצמו. שאם לא כן, בחינתו אותה תגרום להעלמותה.

כל מרחב, אנרגיה, צורה, עצם, אדם, או מצב של עולם פיסיקלי יכולים להתקיים, אך ורק כאשר התרחש שינוי ב-as-isness המקורי, על מנת למנוע מבחינה שטחית להעלים אותו. במילים אחרות, כל דבר שן תמיד חייב לכלול "שקר", כדי שהשיקול המקורי לא ישתכפל לחלוטין.

30 אקסיומה הכלל המקיף של אודיטינג הוא, שכל דבר אשר אינו רצוי ואף על פי כן מתמיד, חייב להיבחן ביסודיות, כשבאותה עת הוא ייעלם.

אם הוא ייבחן אך ורק באופן חלקי, אזי עוצמתו, לפחות, תיפחת.

31 אקסיומה טוב ורוע, יופי וכיעור, הינם באופן דומה שיקולים, ואין להם כל בסיס אחר מאשר דעה.

32 אקסיומה כל דבר אשר אינו נצפה באופן ישיר, נוטה להתמיד.

33 אקסיומה כל as-isness אשר עובר שינוי באמצעות not-isness (על-ידי כוח), נוטה להתמיד.

34 אקסיומה כל isness, כאשר הוא עובר שינוי באמצעות כוח, נוטה להתמיד.

35 אקסיומה האמת העילאית הינה סטאטיק.

לסטאטיק אין כל מסה, משמעות, ניידות, אין אורך-גל, אין זמן, אין מיקום במרחב, אין מרחב. שמו הטכני הינו "אמת בסיסית".

36 אקסיומה שקר הינו פוסטוליט שני, או אמירה או מצב שניים, שנועדו להסוות פוסטוליט ראשוני, שמאפשרים לו להישאר.

דוגמאות: לא אמת ואף לא שקר, אינם תנועה או שינוי של חלקיק ממיקום אחד למיקום אחר.

שקר הינו אמירה שחלקיק שנע אינו נע, או אמירה שחלקיק שלא נע, אכן נע. השקר הבסיסי הינו ששיקול שנעשה לא נעשה, או שהוא היה שונה.

אקסיומה 37 כאשר שיקול ראשוני עובר שינוי אך עדיין קיים, מושגת התמדה עבור השיקול המְשנה.

כל התמדה תלויה באמת הבסיסית, אך ההתמדה הינה של השיקול המְשנה, מאחר שלאמת הבסיסית אין לא התמדה ולא העדר-התמדה.

אקסיומה 38 1. טיפשות הינה המצב שבו שיקול הינו לא-ידוע.

2. הגדרה מכנית: טיפשות הינה המצב שבו זמן, מקום, צורה וארוע הינם לא-ידועים.

1. אמת הינה השיקול המדוייק.

2. אמת הינה הזמן המדוייק, המקום המדוייק, הצורה המדוייקת והארוע המדוייק.

כך אנו רואים, שכשלוך לגלות אמת מביא לטיפשות. כך אנו רואים, שגילוי האמת יביא ל-

as-isness, על-ידי התנסות לשמה.

כך אנו רואים, שלאמת עילאית לא יהיו זמן, מקום, צורה או ארוע.

כך, אם כן, אנו מבחינים, שאנו יכולים להשיג התמדה רק כאשר אנו מסוויים אמת.

שיקור הינו שינוי של זמן, מקום, ארוע או צורה.

שיקור הופך ל-alter-isness, הופך לטיפשות.

(השחור של CASES הינו הצטברות שקריו של ה-CASE עצמו או שקריו של CASE אחר.)

כל דבר אשר מתמיד חייב להימנע מ-is-ness. כך, כל דבר, על מנת שיתמיד, חייב להכיל שקר.

אקסיומה 39 החיים מצויים בעיות לשם פתרונם שלהם.

אקסיומה 40 כל בעיה, על מנת להיות בעיה, חייבת להכיל שקר. לו היתה אמת, היא היתה נעשית אנ-מוק.

ל"בעיה שאינה ניתנת לפתרון" תהיה ההתמדה הרבה ביותר. היא אף תכיל את

המספר הרב ביותר של עובדות ששונו. על מנת ליצור בעיה, אדם חייב להכניס alter-isness.

אקסיומה 41 הדבר אשר לתוכו מוכנס alter-isness, הופך לבעיה.

אקסיומה 42 חומר, אנרגיה, מרחב וזמן מתמידים משום שהם בעיה.

הם בעיה משום שהם מכילים alter-isness.

אקסיומה 43 זמן הינו המקור הראשוני של אי-אמת.

זמן מציין את אי-האמת של שיקולים רצופים.

אקסיומה 44 לתטה, לסטאטיק, אין מיקום בחומר, באנרגיה, במרחב או בזמן, אך היא מסוגלת לשקול.

אקסיומה 45 תטה יכולה להחשיב עצמה כמוצבת, כשבאותו רגע היא נעשית מוצבת, ובאותה מידה, הופכת לבעיה.

אקסיומה 46 תטה יכולה להפוך לבעיה על-ידי שיקוליה, אך אז היא הופכת למאח"ז.

מאח"ז הינו אותה צורה של תטה, שהיא בעיה.

אקסיומה 56 תטה מכניסה סדר בתוהו ובוהו.

תולדה: תוהו ובוהו מכניס אי-סדר בתטה.

אקסיומה 57 סדר בא לידי ביטוי ו-havingness הינם זמינים לתטה.

הגדרות: תקשורת: החילופין של רעיונות דרך מרחב.

שליטה: עשייה של פוסטולייט חיובי, שהוא התכוונות, והוצאתו לפועל.

Havingness: אותו דבר אשר מאפשר את ההתנסות במאסה ובלחץ.

אקסיומה 58 אינטליגנציה וכושר שיפוט נמדדים באמצעות היכולת להעריך חשיבויות יחסיות.

תולדה: היכולת להעריך חשיבויות וחוסר-חשיבויות הינה הכשרון הגבוה ביותר של לוגיקה.

תולדה: זיהוי הינו ייחוס חשיבות באופן חד-גוני.

תולדה: זיהוי הינו חוסר-היכולת להעריך הבדלים בזמן, במיקום, בצורה, בהרכב או בחשיבות.

כל שלעיל הינו סיכום של מצבי הוויה, אשר ניתן להשתמש בהם כדי ליצור, לגרום להתמיד, או להרוס.

משהסכים התטן למכניקה, ומשמר על ההסכמות, הוא יכול, עם זאת, לעשות אין-ספור פוסטולייטים, אשר בסתירתם ובמורכבותם יוצרים התנהגות אנושית, גורמים להתמדתה והורסים אותה.

אקסיומה 47 תטה יכולה למצוא פתרון לבעיות.

אקסיומה 48 החיים הינם משחק, שבו תטה כסטאטיק פותרת את הבעיות של תטה כמאח"ז.

אקסיומה 49 על מנת לפתור כל בעיה שהיא, כל שנחוץ הוא להפוך לתטה, הפותרת, ולא לתטה, הבעיה.

אקסיומה 50 תטה כמאח"ז חייבת להכיל שיקולים אשר הינם שקרים.

אקסיומה 51 פוסטולייטים ותקשורת חיה, מאי-היותם מאח"ז ומהיותם עליונים למאח"ז, יכולים להשיג שינוי במאח"ז מבלי להביא לידי התמדה של מאח"ז.

כך יכול להתרחש אודיטינג.

אקסיומה 52 מאח"ז מתמיד ומתמצק, באותה מידה שבה אין מוענקים לו חיים.

אקסיומה 53 נתון יציב הינו חיוני לשם עריכה בהתאמה של נתונים.

אקסיומה 54 סובלנות לבלבול, ונתון יציב שעליו ישנה הסכמה, ושעל-פיו ניתן לערוך בהתאמה את הנתונים בתוך בלבול, הינם חיוניים בעת ובעונה אחת לשם תגובה שפויה על שמונה הדינמיקות. (דבר זה מגדיר שפיות).

אקסיומה 55 מחזור הפעולה הינו שיקול. ליצור, להישרד, להרוס, מחזור הפעולה שהתקבל בהסכמה על-ידי ה-GE, הינו שיקול בלבד, אשר יכול להשתנות על-ידי התטן, שעושה שיקול חדש או מבצע מחזורי פעולה שונים.

סיינטולוגיה

ניתוח והשוואת

השיטה

הדתית ועקרונותיה

בריאן ר. ווילסון, ד"ר לפילוסופיה

עמית אמריטוס
אוניברסיטת אוקספורד
אנגליה

1. כוחות, ישויות ומטרות על-טבעיות;

2. כוח או כוחות עליונים ובלתי-נראים;

3. מטרתו העליונה של האדם;

4. דברים מקודשים (דברים מופרדים ואסורים);

5. פריטים של עבודה רוחנית;

6. גורם השולט בגורלו של האדם;

7. בסיס הקיום;

1. מגוון הדתות הגדרתה של דת

1. א) מרכיבי הגדרת הדת

אין הגדרה מוחלטת של דת המקובלת על כל חוקרי הדת (אולם בין ההגדרות הרבות שנוסחו ישנם מספר מרכיבים שחוזרים על עצמם) מרכיבים אלו מופיעים במספר שילובים הכוללים:

א) אמונות, מנהגים, קשרים ומוסדות הקשורים במרכיבים הבאים:

8. מקור החכמה והידע
הטרנסצדנטלי;

(ב) מעשים שעיקרם ציות, כבוד או
סגידה;

(ג) האופי הקולקטיבי או הקבוצתי של
החיים הדתיים.

למרות שלעתים רחוקות בלבד מופיעים
הגורמים בהגדרות הדת מצוין לפעמים,
"מפגש התנסות עם הרוחני". התוצאות
והמטרות של הדת מצוינים להלן:

(א) קיומה של קהילה מוסרית;

(ב) הענקת זהות לקבוצה או לפרט;

(ג) מסגרת התמצאות;

(ד) עולם משמעויות שנבנה על-ידי
בני-אדם;

(ה) חיזוק והרגעה בנוגע לאפשרויות עזרה
וישועה.

דת היא תמיד מערכת נורמטיבית מכיוון
שכל דת שונה מחברותיה, החוקרים
המודרניים בתחום הסוציולוגיה של הדת
מבקשים לדון בנורמטיבי מבלי שהם עצמם
יהיו מחויבים לו.

המגוון הדתי וריבוי האמונות, הטקסים
והארגונים גורם לכך שכל הגדרת דת מנסה
לענות לדרישה המחייבת להתייחס לכל
התופעות הדת הידועות.

1. (ב) השימוש המקורי במושג הדת

המושג "דת" זוהה בעבר לעתים קרובות עם
מערכת מסוימת של אמונות ומנהגים

בחברה המערבית. מלבד הנוצרים, היהודים
והמוסלמים, היתה דעה שלשאר העמים אין
דת במובן האמיתי. הם היו "כופרים" או
"עובדי אלילים". התיאולוגים שהשתמשו
במילה "דת" נטו להתכוון לנצרות, ובאנגליה
משמעותה של המילה דת היתה ה"נצרות"
כפי שהתגלמה על-ידי הכנסייה האנגלית.
השימוש המוגבל הזה הלך ונעלם ככל
שהתרחב הידע על מערכות האמונה של
המזרח-הרחוק, וככל שמחקר הדת התרחב
מעבר לגבולות הנורמאטיבים והתיאוריים
של התיאולוגיה הנוצרית המסורתית,
נעשתה הדת נושא הלימוד של דיסיפלינות
אקדמיות – במיוחד במדעי החברה – אשר
מטפלות בנושא בצורה אובייקטיבית
וניטראלית ובלי כל השלכה של דבקות בדת
מסוימת שהיא, או ללא העדפה של דת
כלשהי על-פני דת אחרת.

1. (ג) דעה קדומה כתוצאה של תרבות והגדרת הדת

התפתחות הניטרליות המעמיקה והכוללת
במחקר הדת הושגה באיטיות. במספר
מחקרים עכשוויים בדת השוואתית ישנה
עדיין נטייה תרבותית ברורה להסתמכות
על שמועות. גם במדעי החברה, המחויבים
מפורשות למחקר נקי וחסר-ערכים
מוקדמים. קיימות מספר דעות-קדומות
המופיעות במחקרים שנעשו בין שתי
מלחמות העולם. במיוחד, היתה הנחת
יסוד מובנת מאליה שבהתפתחות הדת
היתה אבולוציה מקבילה לאבולוציה
הביולוגית, ושדתם של העמים המתקדמים
היתה בהכרח "גבוהה" יותר מדתם
של עמים אחרים. חוקרים מסוימים,
(סר ג'יימס פרייזר הוא דוגמא בולטת),
האמינו שדת היא שלב התפתחותי בדרך
ממעשי-כישוף למדע.

1. (ד) שימוש עכשווי

כיום הולך וגדל מספר התיאולוגים
וחוקרי מדעי החברה, שמשמשים במושג
הדת כביטוי ניטרלי שאינו נושא עוד
הנחות-יסוד משוחדות לגבי אמיתותה
הרבה יותר של דת אחת על-פני דת
אחרת. כיום אין עוד תוקף להנחת-היסוד
שהאמונה באל אחד היא בהכרח רמה
גבוהה יותר של דת מאשר אמונה במספר
אלים או חוסר אמונה באלים כלל. מוסכם
שדת יכולה להאמין באל אנטרופומורפי,
בצורות אלוהות אחרות, ישות עליונה,
בריבוי רוחות ואבות קדמונים, בעקרון או
חוק אוניברסלי או בביטוי אחר כלשהו של
האמונה במוחלט. מספר תיאולוגים
נוצריים כבולטמאן, טיליץ', ואן בורן
ורובינסון זנחו את התיאור המסורתי של
האלוהות, והעדיפו להתייחס ל"בסיס
ההוויה" או "העניין המוחלט".

1. (ה) הרחבת המושג

כשהגיעו אנתרופולוגים לידי הכרה שלא
קיים מקרה ברור של חברה אשר לא היתה
בה צורה כלשהי של אמונה בעל-טבעי וללא
מוסדות שתמכו באמונה כזו, הם הסיקו
שלא קיימת חברה ללא דת במובן הרחב
ביותר של המלה. ככזה, ייצג המושג "דת"
תופעה שהיה בה דמיון משפחתי, לא
בהכרח זהות משותפת, והדת חדלה להיות
מוגדרת במונחים ספציפיים למסורת
מסוימת כלשהי. הפריטים הקונקרטיים
שהתייחסו לנצרות, ואשר הונחו בעבר
כמהותיים להגדרת הדת, נראו עתה
כדוגמאות גרידא של מה שהגדרה כזו
עשויה לכלול. פירוט מרכיבים קונקרטיים
אלו הפך משני לניסוחים מופשטים יותר

שכללו את מגוון סוגי האמונה, העיסוק
הדתי והמוסדות הדתיים אשר למרות שהיו
רחוקים מלהיות זהים זה לזה, ניתן היה
לראותם כמקבילים פונקציונאליים. נראה
שבכל חברה היו אמונות שלמרות
השוני ביניהן, הן התעלו מעבר למציאות
האמפירית, והיו בעלות תחומי עיסוק
דתיים שנועדו לקשר, או להביא להרמוניה,
בין האדם לבין העל טבעי. ברוב החברות,
היו אנשים שלקחו על עצמם תפקידים
מיוחדים הקשורים לאותה מטרה. כל
המרכיבים האלה הוכרו יחדיו כמרכיבי
הדת.

1. (ו) ריבוי דתי בחברות פשוטות

בחברות שבטיות קטנות יחסית יש
לעתים טקסים ומיתוסים בעלי מורכבות
רבה אשר בדרך-כלל אינם מהווים מערכת
אחת עקבית, מושלמת ובהירה. דתות
עוברות שינויים, וצמיחה מתרחשת הן
במיתוס והן בטקס בעת שחברה מתנסה
בקשר עם חברות שכנות או כובשות.
אמונות וטקסים שונים עשויים להתקשר
עם מצבים שונים (לדוגמא, הורדת הגשם,
הבטחת פוריות האדמה, החי והאדם;
הבטחת הגנה; חיזוק בריתות; בטקסי
מעבר גיל או מעמד, וכו'). כל הפעילויות
מסוג זה פנו אל גורמים על-טבעיים (תהא
הגדרתם אשר תהא), והם הוכרו על-ידי
החוקרים כדתות.

1. (ז) מגוון דתי בחברות מתקדמות

התקנונים של האמונה והעשייה הדתית
בחברות מתקדמות יותר מבחינה טכנולוגית,
הם בדרך-כלל מפורטים יותר ומראים
עקביות ויציבות פנימית גדולה יותר, אך

אפילו במערכות מתקדמות, קיים מגוון של מרכיבים. אין מערכת תיאולוגית או מערכת שיטתית של אמונות בעל-טבעי שהיא עקבית לגמרי. ישנם תמיד משקעים בלתי מוסברים. ישנם גם משקעים של מגמות דת עתיקות יותר כגון מרכיבי דת עממית שנשארו בקרב האוכלוסייה הכללית. בכתבי-הקודש של כל הדתות הגדולות ישנן סתירות פנימיות וחוסר-עקביות. מסיבה זו ומסיבות אחרות, ישנם הבדלים בין מומחי הדת המאמצים לעתים מערכות פרשנות ועקרונות פרשנות שונים אלו מאלו, המזינים מסורות שונות אפילו בתוך מה שמוכר כאורתודוקסיה בצורה הרחבה.

1. ח) התפתחות הריבוי הדתי

בחברות מתקדמות, יש לראות סטייה מודעת ומכוונת מהאורתודוקסיה כתופעה טבעית. נוצרים, יהודים ומוסלמים חלוקים בינם לבין עצמם, לא רק בתוך האורתודוקסיה, אלא גם עם קבוצות פורשות הדוחות כל צורה של אורתודוקסיה ואשר מאמצות תבנית שונה של עשייה דתית (או דוחות את הדת מלכתחילה). מחלוקות עולות בצורה ברורה יותר במקום בו שלטת בלעדית דתית: כלומר, במקומות בהם הפרט הדבק בדת אחת נדרש לבטל כל קשר עם דתות אחרות – תבנית התחייבות הנדרשת בתקיפות במסורת היהודית, הנוצרית והמוסלמית. מכיוון שממשלות הפסיקו לכפות צורות מסוימות של דת, נוצרה סובלנות כלפי ארגוני דת פורשים אשר זכו גם לזכויות דת כלליות בארצות אירופה, וכן זכו במקרים רבים ליהנות מחירות הדת הכללית שאומצה בחוקת ארה"ב. המצב הקיים כיום שבו מספר רב

1. ט) גישות נורמטיביות ונייטרליות לדת

בדרך-כלל יש ציפייה שמספר סיפורים (מיתוסים) או הצהרות שיש לדת לגבי העל-טבעי יעוררו אמונה, דת מצווה על ביצוע טקסים. דת מקיימת מוסדות (במובן הרחב ביותר של קשרים ממוסדים, הן ברמה האישית הבסיסית או כמערכת התנהגות, תהליכים, וניהול רכוש מורכבת). דת מצווה לעתים על התנהגות מוסרית, למרות שההקפדה הקשורה בשמירת מצוות כאלה והתגמול או העונש על המקיימים אותן או מפריס אותן משתנים במידה רבה בין מקרה למקרה. ניתן לומר לכל הפחות שדת מגדירה התחייבות ומבטיחה תגמול על קיומה בצורת חסדים ממקור על-טבעי. דת היא מערכת נורמטיבית. מורי דת ("תיאולוגים" בנצרות – אך המושג אינו מתאים למספר דתות אחרות) מתחייבים בהכרח לנורמות אלה ומצווים עליהן. בניגוד לכך רואים חוקרי מדעי החברה את הערכים להם מטיפה הדת, כעובדות גרידא, ללא תמיכה או הכחשה באחריות או בערך שלהם. עמדה זו דומה לניסוחי החוק המכריזים שהחוק אינו מפלה בין דתות. משום שדת היא מערכת נורמטיבית, ומבחינה אינטלקטואלית היתה בעיקר תחום עיסוקם של תיאולוגים, ישנה בכל החברות המתקדמות, מורשת של שפה דתית עשירה אשר נושאת בחובה חותמת נורמטיבית של התחייבות דתית. חיוני ביותר במסגרת מאמרנו להימנע מהעדפות ערכיות הנובעות מהשימוש בשפה, ולהשתמש במונחים נייטרליים של מדעי החברה, תוך

ניסיון לשמור על רגישות הולמת לאותם אנשים העוסקים בפעילות הדתית. הדתיות.

1. י) מערכת מונחים 'שאלה'

הגדרות ותיאורים מוקדמים של מהות הדת נעשו, לעתים, באמצעות מונחים שהושאלו מהמסורות הדתיות של החוקרים שניסחו אותם. מוסכם עתה שהשימוש במונחים מסוימים לגבי דת אחת מעוות את תיאוריהם של דתות אחרות, ולעתים אף מביא לדיון הנחות מוקדמות כוזבות. מושגים שהתפתחו במסגרת מסורת תרבותית ודתית אחת מציגים בצורה לא נכונה מרכיבים זהים בתפקידם אך שונים בצורתם בדת האחרת. מקרים של שימוש בלתי מתאים מסוג זה כוללים התייחסות ל"כנסיה הבודהיסטית" או "הכמורה המוסלמית" או

בהתייחסות ל"השילוש הנוצרי", "האלים הנוצרים". למרות שפעולות ציות לדת, התבוננות והקדשה מאפיינים את כל הדתות המתקדמות, לא תמיד הכירו בהם החוקרים כעבודה דתית, מפני שבשימוש המערבי היה המונח טעון בתפישות נוצריות מוקדמות בקשר לגישות ופעולות נאותות. לדוגמא, המקביל התפקודי לעבודת האל הנוצרית בטיפוח כושרם של המאמינים, אכן מתרחש בבודהיזם, אולם צורתו שונה ותיאורו ניתן במונחים אחרים. אם נותנים מעמד שווה לכל הדתות, יש צורך לאמץ מונחים מופשטים

1. יא) החסרון הטבוע בניתוח מופשט או אובייקטיבי

השימוש בשפה מופשטת, שניתן לראותו כ"קליני" מבחינת היותו בלתי נגוע על-ידי מסורות מסוימות של דת אחת כלשהיא, נכשל בהכרח בתפישת כלל התכונות המהותיות של דת מסוימת כלשהי, אולם אם רוצים להעריך את אותה דת, יש להשתמש במונחים אלו. השימוש בשפה אובייקטיבית לא ממצא את הצדדים הקוגניטיביים והרגשיים של האמונה, את הטקס, ואת מערכות הסמלים והמוסדות. הגישה החברתית-מדעית מאפשרת השוואה אובייקטיבית והסבר ובייקטיבי, אך אינה יכולה ואינה מתיימרת לכך שהיא יכולה, לבטא את כל מהותה של המשמעות הפנימית או המשיכה הרגשית שיש לדת מסוימת עבור מאמיניה.

2. סמני הדת

2. א) המאפיינים העיקריים של דת

בהתאם לדיון לעיל, נוכל לציין, במונחים מופשטים וכלליים, את המאפיינים העיקריים של דת. הנקודות הבאות אינן טוענות להגדרה בעלת כושר יישום אוניברסלי. זו רשימה של

אם
הדתות אמורות
לעלות בקנה
אחד במידה שווה
הרי יש צורך
לאמץ מונחים
מוחלטים על מנת
לכלול בתוכם את
מגוון התופעות
הדתיות.

התכונות והתפקודים הנמצאים בדרך-כלל בדתות והמזוהים כדלקמן:

(א) אמונה בגורמים המתעלים מעבר לתפיסת החושים הרגילה, והעשויים אף לכלול סדר חיים מלא;

(ב) אמונה שגורמים כאלה לא משפיעים רק על עולם הטבע ועל הסדר החברתי, אלא גם פועלים עליהם ישירות ויתכן שאף בראו אותם;

(ג) האמונה שבזמן מסוים בעבר היתה התערבות על-טבעית מפורשת בחיי אנוש;

(ד) האמונה שגורמים על-טבעיים אלה פיקחו על ההיסטוריה האנושית ועל גורלה, כשהם אלה מתוארים בצורה שעברה האנשה, ובדרך-כלל הם מתוארים כבעלי תכלית מוגדרת;

(ה) האמונה שגורלו של האדם בחיים אלה ובחיים הבאים תלוי ביחס עם גורמים טרנסצנדנטליים אלו או בהתאם להם;

(ו) לעתים (אם כי לא תמיד) קיימת האמונה שבעוד שגורמים טרנסצנדנטליים עשויים להכריע באופן שרירותי את גורלו של האדם, יכול האדם, על-ידי התנהגות בדרך מוגדרת מראש, להשפיע על קיומו בחיים אלו או בחייו העתידיים או בשניהם;

(ז) קיימות פעולות מוגדרות מראש עבור פעילויות אינדיבידואליות, קולקטיביות או ייצוגיות – במילים אחרות, טקסים;

(ח) האמונה שתמיד קיימות פעולות פיוס (אף בדתות מתקדמות) שבאמצעותן יכולים פרטים וקבוצות לבקש עזרה מיוחדת מהכוחות העל-טבעיים;

(ט) ביטויים של דבקות, הודאה, כניעה, או ציות מוצעים ובמקרים מסוימים נדרשים מהמאמינים, בדרך-כלל בנוכחות ייצוגים סמליים של הגורם/הגורמים העל-טבעיים של הדת;

(י) שפה, עצמים, מקומות, בניינים ועונות שנה המזוהים באופן מיוחד עם העל-טבעי נעשים מקודשים והופכים לעתים בעצמם נושא מקודש;

(יא) ישנן פעולות שגרתיות של טקס או חשיפה, בטוויי דבקות, חגיגות, צומות, תעניות ציבור, עלייה-לרגל ושחזור או הזכרה של אירועים בחייהם הארציים של האלים, הנביאים או המורים הגדולים;

(יב) אירועי פולחן והצגת התורות של הדת, יוצרים תחושת קהילה וקשרי אחווה, עזרה הדדית וזהות הדדית;

(יג) חוקי מוסר נכפים לעתים על המאמינים, למרות שהתחום אליו הם נוגעים משתנה; לעתים הם מבוטאים במונחים חוקיים וטקסיים, ולעתים הם מתוארים בהתאמה לרוח פחות ספציפית ובעלת אתיקה גבוהה יותר;

(יד) רצינות המטרה, ההתחייבות המתמשכת והדבקות במשך כל החיים, הם דרישות נורמטיביות;

(טו) בהתאם למעשיהם, צוברים המאמינים זכות או חובה הקשורים לחשבון מוסרי של שכר ועונש. הקשר המדויק בין פעולה לתוצאה משתנה מתגובה מיידית כתוצאה מסיבה נתונה – לאמונה שניתן לבטא חובה אישית על-ידי דבקות ופעולות טקסיות, על-ידי וידוי ותשובה או על-ידי

התערבות מיוחדת מטעם הגורמים העל-טבעיים;

(ז) יש בדרך-כלל מעמד מיוחד לבעלי-תפקידים דתיים המשמשים כשרתי תשמישי הקדושה, כתבי-הקודש והמקומות הקדושים, וכן אנשים המשמשים כמומחים בתורת הדת, מנהלי טקס ומורים דתיים;

(ז) השכר המשולם למומחים אלה עבור שירותיהם בתרומות, מענקים לשירותים מיוחדים, או במשכורות ממוסדות;

(ח) כשמומחים מקדישים את עצמם לעריכת שיטה לתורת הדת, נטענת הטענה בדרך-כלל שידע דתי נותן פתרונות לכל הבעיות, ומסביר את משמעות ומטרת החיים, כולל לעתים הסברים מכוונים למקורו ופעולתו של היקום הפיסיקלי ושל נפש האדם;

(ט) נטענת לגיטימציה לידע דתי ולמוסדות הדת על-סמך התגלות או מסורת, חידוש מוצג תמיד כשיקום או שחזור;

(כ) טענות לגבי אמת התורה ויעילות הטקסים אינו נושא למבחן ניסיוני, מאחר והמטרות הן טרנסצנדנטליות לחלוטין, והאמונה נדרשת הן לצורך המטרות והן לצורך האמצעים השרירותיים המומלצים להשגתם.

אין לראות את הנקודות לעיל כדרישות בלעדיות ומוחלטות, אלא כאפשרויות; הן מתארות תופעות שניתן למוצאן לעתים בצורה אמפירית. יש לראות בנקודות שפורטו לעיל רשימת פריטים אפשריים.

2. (ב) המאפיינים הבלתי הכרחיים של דת

רשימת הפריטים שלעיל נערכה במונחים כלליים ומופשטים ביותר. אולם דתות של

ממש הן ישויות היסטוריות, ולא מבנים לוגיים. דתות כוללות מגוון רחב של עקרונות ארגון, תקני התנהגות ותבניות אמונה שונות. בנקודות רבות, הכללה אינה פשוטה, ולאחר שמתעלמים מהדעות הקדומות של המסורת הנוצרית, (חלקן אף בלתי-מודעות), נראה בעליל שרבים מהפריטים הקונקרטיים אשר, על-בסיס המודל הנוצרי, נראו קודם כהכרחיים לכל דת, לא נמצאים למעשה במערכות אחרות. ברשימת הפריטים שלעיל נמנעה הנחת יסוד ליישות עליונה, מאחר שבבודהיזם תרודה (ובמסורות רבות של בודהיזם מאהיאנה), וכן לגבי דת היינא והטאואיזם, אין למושג זה תקיפות כלשהי. השלכותיה של עבודה דתית, כפי שצוינה לעיל, בבודהיזם הינן שונות מהשלכותיה על מאמינים נוצרים. רשימת הפריטים שלעיל אף אינה מתייחסת לעיקרי אמונה. הם בעלי חשיבות מיוחדת במסורת הנוצרית, אך אין להם חשיבות כה גדולה בדתות אחרות. אין אזכור של הנשמה, למרות שמושג זה חיוני ביותר בנצרות האורתודוכסית, מפני שתורת הנשמה מוטלת בספק מבחינות רבות ביהדות, ומוכחשת לחלוטין במספר תנועות נוצריות (לדוגמא: האדוונטיסטים של היום השביעי ועדי יהווה – לכל אחת מדתות אלו מיליוני מאמינים ברחבי העולם, וכן על-ידי דלפינים קריסטה ואותם פוריטנים, כולל מילטון, הידועים בשם המוראליסטים). אין התייחסות ישירה לגהינום בכל מובן שהוא שפותח בנצרות, מאחר שמושג זה אינו נמצא ביהדות. יש התייחסות לחיים שלאחר המוות, תקופה אחת או תקופות רבות, על-מנת לכלול את שתי הדעות הנוצריות השונות על גלגול נשמות ותחייתן, והעמדות השונות משהו של גלגול נשמות בבודהיזם והינדואיזם. ככלל, אף לא אחד מפריטים

אלה יכול להיחשב מהותי להגדרת הדת. התשובה לשאלה אם תיארום (האמונה באל, כגון מונותאיזם, פוליתאיזם ופאנתאיזם) הינו מאפיין חיוני של הדת, אינה מוטלת בספק. הן החוקרים והן הציבור ככלל אכן מחשיבים מערכות אמונה שהן בעליל אתאיסטיות כדתות. דוגמאות לדתות כאלה יינתנו בהמשך המאמר.

3. תיאור תמציתי של הסיינטולוגיה

3. א) כנסיית הסיינטולוגיה כדת חדשה

סיינטולוגיה היא אחת ממספר תנועות דת חדשות שאימצו מאפיינים המתאימים מבחינות מסוימות למספר מגמות ברורות ברוב הדתות המערביות. (ראה סעיפים 5. א' עד 5. ד', לעיל). סיינטולוגיה עושה שימוש בשפה עכשווית, מדוברת וללא מונחים מיסטיים, והיא מציגה את התורה שלה כעובדות אובייקטיביות. לתפישת הגאולה של סיינטולוגיה יש מימד קרוב ומימד מוחלט. המשיכה הרחבה שיש לסיינטולוגיה בציבור הארצות המתקדמות במערב הפכה את סיינטולוגיה למוקד התעניינות עבור סוציולוגים וחוקרים אחרים של דת עכשווית.

3. ב) הידע שיש לי על סיינטולוגיה

התחלתי לקרוא ספרות שיצאה לאור על-ידי כנסיית הסיינטולוגיה בשנת 1968 ובשלב מסוים אף בקשתי לבצע עבודת מחקר על התנועה. למרות שהצעה זו לא יצאה לפועל על-ידי, המשכתי לקרוא את ספרות הסיינטולוגיה. ביקרתי במנהלת הכנסייה באחוזת סיינט-היל באיסט גרינסטד,

ויצרתי קשר עם מספר סיינטולוגים. מאז המשכתי להיות בקשר עם התנועה בבריטניה, וביקרתי מספר פעמים באחוזת סיינט-היל ובכנסיית הסיינטולוגיה בלונדון. המשכתי להתעניין מקרוב בהתפתחותה של הדת כאחת ממספר דתות עכשוויות שהן נושא התעניינותי כסוציולוג. מלבד הספרות אשר נושאת אופי זמני יותר, קראתי את הספרים הבאים, כולם פרסומים רשמיים, ורובם מתוך כתביו של ל. רון האברד:

ספר-העזר לפרקלירים

סיינטולוגיה: 8-80

סיינטולוגיה: 8-8008

הצגת האי-מיטר

דיאנטיקה: התזה המקורית

דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש

מבחן זיכרון של כל מסלול הזמן

בעיות העבודה

יצירת היכולת האנושית

הרצאות פיניקס

נוהל מתקדם ואקסיומות

האקסיומות של סיינטולוגיה

סיינטולוגיה:

היבט חדש על החיים

קווים לדמותה של הסיינטולוגיה

טקסי הכנסייה המייסדת של

הסיינטולוגיה

דת הסיינטולוגיה

תיאורה של דת הסיינטולוגיה

מדע ההשרדות

מבוא לאתיקה של סיינטולוגיה

הדרך אל האושר

מהי סיינטולוגיה?

ספר-העזר של סיינטולוגיה

בעבודות שכתבתי על דתות חדשות, התייחסתי לסיינטולוגיה במספר מקרים

וכללתי דו"ח קצר של דת זו בספרי 'כתות דתיות' (1970 Religious Sects London, Weidenfeld)

ודיון מורחב יותר באופי הדתי של הסיינטולוגיה בספרי האחרון, 'הממדים החברתיים של הכתות' (The Social Dimensions of Sectarianism, Oxford Press, Clarendon 1990) התעניינותי בתנועה היתה עקבית במהלך עשרים ושש השנים האחרונות.

3. ג) דיאנטיקה – ראשיתה של סיינטולוגיה

בחודש מאי 1950 פרסם מר רון האברד את עבודת המקור בשם 'דיאנטיקה', שממנה התפתחה מאוחר יותר הסיינטולוגיה. באותה עת לא נאמר שהדיאנטיקה היא דפוס של אמונה ועיסוק דתי. הדיאנטיקה, תרפיה של הזכרות, לא נוסחה בלשון דתית. אין סיבה להניח שבאותה עת חזה האברד שדיאנטיקה תעשה מערכת של אמונה ועיסוק דתי, או שמאמיניו עתידים לתאר ולארגן את עצמם ככנסייה.

3. ד) רפוי הנפש ודת

לעתים מתקשר העיסוק ברפוי למטפיסיקה ולדת, כפי שניתן להבחין בצורות שונות בכנסיית המדע הנוצרי, בתנועת המחשבה החדשה, ובטכניקות יוגה. אולם לעתים פיתחו הדתות המבוססות פעילויות מיוחדות הקשורות בריפוי, במיוחד בריפוי נפשי, ולכנסיות מרכזיות יש מחלקות מיוחדות המוקדשות לכך. בתחילת דרכה לא התייחסה הדיאנטיקה לכל עקרון דתי, אך כשהבסיס התיאוריטי לעיסוק בה הלך

3. ה) כיצד מתפתחות דתות

כל הדתות הן תוצר של תהליך התפתחות. אין דת שנוצרה עם מערכת מלאה וכוללת של אמונה ומנהגים בכל זמן נתון. בכך, הסיינטולוגיה אינה חריגה: בהתפתחותה כדת ממצבור של תיאוריות ריפוי. לא ניתן כמעט לומר מתי החלה הנצרות להיות דת, לאחר שהחלה כאוסף רופף של עקרונות וניסים מקריים; נעשתה לתנועה פופולרית בגליל; והפכה בהדרגתיות לפלג יהודי; ואחר-כך הפכה לדת בפני עצמה. גם אחר-כך עברו מאות שנים עד שתורתה נוסחה בצורה מלאה, וטקסיה המשיכו להשתנות תדירות. בתנועות מודרניות יותר, ניתן לראות את תהליך התפתחות הדתות בצורה ברורה הרבה יותר. מקורותיה של כנסיית האדוונטיסטים של היום השביעי באמונה הפופולרית בהתגלותו המחודשת של ישו בקרב הבאפטיסטים, פרסביטריאנים, מתודיסטים, ואחרים בצפון מדינת ניו-יורק בשנות השלושים של המאה התשע-עשרה, אך הכנסייה נוסדה רק בשנת 1860.

עברו עשרות שנים לאחר ההתנסות הראשונה (של האחיות פוקס) של "הנקישות" בעיר היידסויל כביכול (מסרים מ"עולם הרוחות"), לפני שנוסדה הכנסייה הספיריטואליסטית. מארי בייקר אדי התנסתה משך שנים בשיטות של ריפוי נפשי לפני ש"גילתה" את ריפוי-המחשבה שלה בשנת 1866. ואפילו במשך מספר שנים אחר-כך חשבה שגילוייה יאומץ על-ידי הכנסיות

3. ז) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה – התטן והמיינד הראקטיבי

הנחת הייסוד הבסיסית של הסיינטולוגיה היא שהאדם הוא למעשה ישות רוחנית, תטן השוכן בגוף האדם תקופת חיים זו אחר זו. התטן הוא צורת ביטוי ספציפית של תטה, מונח המבטא את החיים או מקור החיים, אבל היא גם האדם האמיתי, הזהות ההמשכית והקיימת מעל ומעבר לגוף בו היא שוכנת. נטען שהתטה אינה חומר והיא בת-אלמוות, או לפחות בעלת היכולת להיות בת-אלמוות, ובעלת כושר יצירתי בלתי-מוגבל. התטה אינה חלק מהיקום הפיסיקלי – אך יש בה יכולת מוסתרת לשלוט ביקום זה המורכב מחומר, אנרגיה, מרחב וזמן (מאח"ז). התטנים הובאו לעולם החומר, כך נטען, בעיקר לצורך תענוגם שלהם, (ואכן ניתן לטעון טענה זהה בקשר לבריאת העולם על-ידי האל הנוצרי). עוד גורסת הטענה שבזמן כלשהו בעבר הרחוק, נעשו התטנים קורבנות למעורבותם הם במאח"ז, הם נלכדו בו ונכנעו לתחום פעולתו. פעולותיו והישגיו של האדם בעולם החומרי הנוכחי אינם משתווים כלל ליכולתו: האדם משועבד לסיבוכי עבר רבים על-ידי המאח"ז, וסיבוכים אלה נרשמים במיינד הפעיל שלו אשר מגיב בצורה רגשית ולא רציונאלית לכל דבר מה שמזכיר חוויות כואבות או טראומטיות (שהוא בעצמו סבל או גרם לאחרים). המיינד הראקטיבי פועל בהתנגדות מוחלטת לאותו כושר שליטה שהאדם היה מסוגל להפעיל על גופו וסביבתו, אילו היתה בידו היכולת להשיג מחדש את יכולותיו הרוחניות, הטבעיות והאמיתיות. האדם נחשב טוב ביסודו, הוא שואף לשרוד ומסוגל לשרוד, אולם אובדן כושרו המקורי מסכן באופן משמעותי את כושר הישרדותו.

3. ו) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה – התפתחות המטאפיסיקה שלה

יש צורך, אף במחיר חזרה על דברים שנאמרו לעיל, לצייר בקווים כללים את עיקרי תורת הסיינטולוגיה, ולציין באיזו מידה מהווים עיקרי אמונה אלו מערכת דתית עקבית. הסיינטולוגיה צמחה ממערכת ריפוי בעלת תחום צר הרבה יותר – הדיאנטיקה. המונח "דיאנטיקה" הורכב מדיא שפירושו "דרך", ו-ננס שפירושו "מיינד" או נפש, ובהתייחסות זו נוסדה, אם-כי לא בהכרח במודעות מלאה, עמדה דתית. כשהשתלבה הדיאנטיקה במסגרת הכללית יותר של הסיינטולוגיה, נוסח מושג רחב הרבה יותר של המערכת המטאפיסיקית הכוללת שהבהיר את הטבע הדתי היסודי של הפילוסופיה הזו. בעוד ההשלכות המיידידות של דיאנטיקה היו – בדומה לתורתיו של ישו במהלך חייו – בתחום הריפוי הנפשי – הנחות הייסוד של התורות שפותחו אחר-כך, תורות שהסבירו וקידמו את אותה פעילות ריפוי, הראו הכרה הולכת וגוברת ברעיונות וערכים רוחניים.

3. ח) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה –
גלגול נשמות וקארמה

האמונה היא שתטנים שוכנים בגופות רבים לאורך שנים רבות, לפיכך אימצה הסיינטולוגיה תיאוריה הדומה להנחות היסוד המרכזיות של תורת גלגול הנשמות ההינדואיסטית והבודהיסטית, למרות השוני בפרטים. הדגש של הסיינטולוגיה על חשיבות השלכות בהווה (או בעתיד) כתוצאה מפעולות העבר דומה למושג הקארמה. השפעות רעות נובעות מ"עבירות" (פעולות מזיקות) שהן היבט של ההסתבכות עם היקום החומרי. המצב האידיאלי עבור התטן הוא קיום פעולות רצינות, גרימת תופעות ושלטה עליהן; כלומר, קביעת מהלך האירועים בסביבה המיידית. לרעיון זה מקבילות ברורות במושג יצירת הקארמה הטובה של דתות המזרח-הרחוק בו מעשים טובים גורמים לעתיד טוב, אם-כי הסיינטולוגים אינם משתמשים באותם מונחים או מושגים. אירועי העבר משפיעים על ההווה, אולם באמצעות הטכניקות שפיתחו בסיינטולוגיה, ניתן לזמן את אותם אירועים, להתמודד איתם, וניתן לאתר את אותם אירועים כמקורות הספציפיים לבעיות הנוכחיות. כושר זה מבטיח את הבסיס לריפוי רוחני – כלומר, נתינת ההזדמנות לשוני ההשפעות ה"קארמיות" של פעולות העבר.

3. ט) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה –
שמונה דינמיקות

על-פי סיינטולוגיה, ניתן להכיר בקיום שמונה מחלקות שונות המסווגות בסדר עולה, וכל אחת נקראת דינמיקה. תאור תמציתי של הדינמיקות הינו: הדינמיקה הראשונה, דינמיקת העצמי, דחף העצמי לקיום;

הדינמיקה השנייה, דינמיקת המין, הכוללת הן את האקט המיני והן את יחידת המשפחה וקיום המשפחה; הדינמיקה השלישית, הרצון להתקיים, המצוי בקבוצות או התאחדויות, כגון בית-ספר, עיר או עם; הדינמיקה הרביעית היא רצון האנושות לשמור על קיומה; הדינמיקה החמישית היא הרצון לשרוד בממלכת החי הכוללת את כל החי; הדינמיקה השישית, הדחף לקיומו של כל היקום הפיסיקלי המורכב מחומר, אנרגיה, זמן ומרחב; הדינמיקה השביעית, היא הדינמיקה הרוחנית, "הדחף לשרוד כישויות רוחניות, לקראת קיום הרוח או כרוח", הכולל את כל התופעות הרוחניות, בין אם הן היות ובין שאינן הן: ולבסוף, הדינמיקה השמינית הדחף לקיום כאינסוף. דינמיקה זו מזוהה עם היישות העליונה, שניתן גם לקרוא לה "דינמיקת האלוהים". הסיינטולוגיה עוסקת בהשרדות, והישרדותה של כל אחת מהדינמיקות האלה נראית כחלק ממטרת העיסוק בסיינטולוגיה. למרות שהעיסוק הראשוני של הסיינטולוגיה קשור בהטבות רוחניות בעלות תחום צר ואישי יותר לאותם אנשים (פרקליריס) המבקשים את עזרת הסיינטולוגיה, חייב הסיינטולוג בסופו של דבר להבין שחיינו הנוכחיים הם רק קטע קטן מקיומו המתמשך כתטן, ושחיי הפרט קשורים לכל אחת מדרגות העלייה המתוארות בשמונה הדינמיקות, שבפסגתן נמצא קיום והישרדות היישות העליונה, הנצח או האינסוף.

3. י) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה –
ריפוי ותקשורת

כמו בדתות אחרות, העיסוק הראשוני של רבים מהאנשים הנמשכים לסיינטולוגיה הוא גאולה קרובה מסבל וייסורים מידיים; זהו מקור המשיכה של מרכיב הריפוי המצוי

3. יא) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה –
אודיטינג כגורם של ריפוי

סולם הטונים הוא הדבר הראשון שמייצג עבור הפרט את אפשרויות ההטבה הנובעות מהעיסוק בסיינטולוגיה, והוא מציין עליה מטון רגשי כרוני, כגון אפתיה וחוסר-מעש, עצב, ופחד עד להתלהבות (ברמות גבוהות יותר, אף שמחה ושלווה). התנסות בהטבות מסוג זה מהווה מקור משיכה ראשוני לסיינטולוגיה.

**ההנחה
הבסיסית של
הסיינטולוגיה
היא שהאדם
הוא בעצם ישות
רוחנית, תטן,
אשר באופן רציף
מקבלת גוף
אנושי חומרי.**

הטכניקה להתקדמות כזאת נמצאת באודיטינג, תהליך בו סיינטולוג מיומן, באמצעות השימוש ברשימת שאלות מדוייקת, מעלה חזרה למודעות הפרט אירועים מעברו שהשאירו עקבות טראומטיים (אנגרמות) במיינד הראקטיבי שלו, ואשר מונעים ממנו מלהתנהג בצורה רצינאלית. שחרור מהשפעתם של מכשולים אלו לחשיבה רצינאלית הוא תהליך שבו האדם עולה בשלבי "סולם הטונים", ובכך הוא מעלה את יכולתו, וכמו-כך – וכאן מונחת המשמעות הדתית המלאה יותר של הסיינטולוגיה – שיטה שבה עשוי התטן להיגאל, בתחילה על-ידי הסרת האברציות מהן הוא סובל כתוצאה מסיבוך עם עולם החומר, ולבסוף על-ידי השגת חירות מושלמת מההשפעות המזיקות של עולם המאח". הסיינטולוגים מתייחסים למצב זה כ"להיות גורם". גאולה זו מקבילה לחלוטין לאופן הישועה המוצע בדתות המזרח-הרחוק דתות המזרח-הרחוק גם הן רואות את הפרט כחסום על-ידי השפעת מעשי עברו "קארמה", ומושג הגאולה שהם מציעים גם הוא תהליך

בדתות רבות – ובצורה בולטת ביותר בנצרות המוקדמת – לצד תורות מיסטיות, מטאפיזיות ורוחניות יותר אשר יהוו תחום עיסוקם של המאמינים, כך מצופה, ככל שיצמחו ויגדלו בתוך הדת (ראה איגרת פולוס שליח היהודים המשיחיים ה'יב'-יד'). רוב הסיינטולוגים למדו לראשונה, על האפשרות לשיפור חייו היומיום שלהם ושיפור האינטליגנציה שלהם (על-ידי הגדלת השליטה במיינד הראקטיבי). אפשרות השגת תוצאות כאלה, באמצעות תהליך האודיטינג, מיוצגת בנוסחה הידועה כאמ"ת. א' מייצגת אהדה, המסמלת את התנסותו הרגשית של הפרט, ותחושת הקשר שלו לאחרים באמצעות הרגשות. מ' מייצגת את הממשות אשר מוצגת כהסכמה בין-סובייקטיבית לגבי תופעות אובייקטיביות. ת' מייצגת את התקשורת, וחשיבות גדולה ניתנת לתקשורת בסיינטולוגיה. כאשר לאנשים יש אהדה, כשהם מסכימים על טבען של תופעות אובייקטיביות, אזי, התקשורת מתנהלת בקלות. סולם הרגשות האנושיים קשור למבנה משולש האמ"ת הידוע לסיינטולוגים כ"סולם הטונים", כשיורד הטון הרגשי, נעשית התקשורת קשה יותר, והמציאות נחוות בצורה גרועה. התקשורת עצמה הינה גורם השואף להגדיל הבנה, ואם משתמשים בה ביעילות ובדיוק, היא נעשית לגורם הריפוי העיקרי בשחרור הפרט מהמלכוד שבו התנסה בעולם החומרי. ניתן לאפשר לתטן לתקשר עם עברו, להכיר בטבע התנסויות עבר טראומטיות, ולהשיג ידע-עצמי המאפשר לו להמלט משעבוד זה.

(הארה) שבו ניתן לשבור את השפעת הקארמה, כשהתוצאה היא חירות האדם. המטרה הסופית היא שהאדם, הידוע בשם התטן הפועל, יתקיים מחוץ לגוף, ויהיה במצב המתואר כ"חיצוני לכל גשמיות". מצב כזה מוכר לפחות על ידי מספר נוצרים כמצבה של הנשמה לאחר גאולתה.

3. יב) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה – אמצעי ישועה ראציונאליים

הפילוסופיה הדתית שנסקרה לעיל בקצרה מונחת בבסיס עיסוקי הסיינטולוגיה. האברד עצמו ראה בסיינטולוגיה דמיון כלשהו לפילוסופיה של דתות המזרח-הרחוק. הוא הזכיר במיוחד את הוודות, שירי הבריאה המהווים חלק מהמסורת ההינדואיסטית, הכוללים מושג הדומה ביותר ל"מחזור הפעולה" של הסיינטולוגיה. מחזור הפעולה הוא הסדר הנראה של החיים: לידה, גדילה, ניוון ומוות. אולם באמצעות הידע שהסיינטולוגיה מציעה, ניתן למנוע את ההשפעות הממיתות של תהליך זה. ניתן לתקן את מחזור הבריאה, ההישרדות וההרס, למחזור שבו כל המרכיבים הם פעולות יצירתיות: הסיינטולוגיה מחוייבת לקדם ולהגדיל את היצירתיות ולכבוש את התוהו ובוהו ואת השליליות. הסיינטולוגיה מכירה ב"מסלול" מתמשך של מסורת ידע החל בוודות ובגואטמה בודהא עד למסר הנוצרי, והיא טוענת לקרבה עם כל תורותיהם. אולם בעזרת מסורת החכמה שהוצגה, למשל בבודהיזם, המאפשרת לאנשים בודדים להגיע לגאולה מדי-פעם במשך תקופת חיים אחת, לא היתה מערכת של עיסוקים

מדוייקים שהבטיחו תוצאה זו בכל פעם; הסבירות לקבלת אותה תוצאה של גאולה היתה קטנה ביותר. מאחר שהגאולה נשארה קשורה למרכיבים אקראיים ובלתי ניתנים לשליטה. מספר אנשים זכו לגאולה, פה ושם, מדי-פעם, אם בכלל. האברד טען שהוא יצר תקן, כמעט שיגרה, של עיסוק דתי, ובכך הגדיל את אפשרות החזוי של תוצאות הגאולה. ישום שיטות טכניות למטרות רוחניות מציין את המידה שבה הסיינטולוגיה אימצה טכניקות מודרניות לצורך הגשמת המטרות שהושגו בעבר בצורה מקרית ואקראית, אם בכלל. זהו נסיון להכניס ודאות וסדר בעיסוק הרוחני ובתוצאותיו. הסיינטולוגיה מבקשת ליצור משמעת וסדר במסע החיפוש הדתי על-ידי יישום נהלים רציונאליים. במובן זה, עשתה הסיינטולוגיה בתקופה הטכנולוגית מה שהמתודיזם ביקש לעשות בתקופה מוקדמת יותר של התפתחות חברתית, על-ידי נסיון לשכנע אנשים שניתן היה להגיע לגאולה בדרך שיטתית, מבוקרת וממושמעת. בעוד שהשיטות של המתודיסטים התבססו למעשה על מערכת המושגים השמרנית יחסית של הנצרות באותה תקופה, השיטות המומלצות על-ידי הסיינטולוגיה נושאות את חותמה של חברה המחוייבת לתהליכים רציונאליים וטכנולוגיים. האמצעים שהסיינטולוגיה משתמשת בהם הושוו לאו-פיה-השיטה הנכונה'-ברמה השביעית של "דרך הישועה של הבודהיסטואה" בבודהיזם מאהיאנה. על-פי גירסא זו של הבודהיזם, נעשה המאמין ברמה השביעית בודהיסטואה טרנסצדנטי אשר אינו קשור יותר לגופו הפיסיקלי (כמו התטן הפועל בסיינטולוגיה).

3. יג) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה – אודיטינג כיעוץ דתי

האמצעים שבהם משתמשת הסיינטולוגיה מהווים צורה של ייעוץ דתי, המאורגן ספציפית במסגרת טכניקות אודיטינג (מלטינית, *audire* להקשיב). הטכניקות הספציפיות והמכשיר שמשמשים בו באודיטינג מוצגים כטכנולוגיה המהווה את ליבו של העיסוק הדתי בסיינטולוגיה. תבנית עיסוק זה היא חיונית לכל מי שמבקש להתנסות בהטבות הגאולה של הדת, ומאמציו של האברד היו לצמצם את תהליך ההארה הרוחנית לכלל סדר של תהליכים המגיעים בשיטתיות לרמות תודעה מעמיקות יותר. הטענה היא ששיטה זו, כמו שיטת האמרות של המדע הנוצרי, מסירה את תחושת החטא וכן את השפעתם של סבל העבר ועבירותיו.

3. יד) עקרונות הייסוד של סיינטולוגיה – שלבי הגאולה

שני השלבים העיקריים בריפוי זה ובתהליך הגאולה הם המצבים המתוארים כקליר וכתטן פועל. הפרקליר המתודע לסיינטולוגיה בפעם הראשונה סובל מעכבות נפשיות כתוצאה מחוויות רגשיות כואבות מהעבר. תהליך האודיטינג שואף להעלות ארועים אלו לתודעה, ליצור קשר בין האדם לבין עברו, להתמודד עם הארועים שהעלו מטען נפשי, ובכך להביא את האדם לנקודה בה הוא מתעלה מעבר למטען זה, הוא יכול לסקור בשוויון-לב ותוך מודעות רציונאלית את אותן הפרעות, שעד לאותו זמן נשכחו כליל. בכך נעלמות ההשפעות ההרסניות של ארועים אלו. ניתן גם להתגבר על חסימות

נפשיות, רגשות אשם וחוסר-התאמה, טראומות של קיבוע העבר ועצב רגשי, האדם מועלה ל"רגע העכשיו", כלומר, הוא משוחרר מההשפעות המגבילות של ארועים שהתרחשו ב"מסלול הזמן" של החיים המוקדמים יותר של התטן, או מוקדם יותר בחיים הנוכחיים. על-ידי שיפור התקשורת, מביא האודיטינג את התטן למצב שבו הוסרו מכשולי העבר. הוא מוגדר כקליר, ישות שאין לה עוד מיינד ראקטיבי משל עצמה, ישות משוחררת ובעלת שליטה עצמית מלאה. התטן הפועל הוא ברמה גבוהה יותר של אותו התהליך, מאחר שבנוסף גם רכש שליטה על סביבתו. הוא אינו עוד תלוי בגופו, אשר בו הוא עדיין שוכן, לעת-עתה; אכן נאמר עליו שהוא לא נמצא יותר בגופו. במילים אחרות, ניתן לומר שהתטן הפועל הוא ישות שמגלמת את הפוטנציאל הרוחני המלא שלה, ישות שהגיעה לגאולה. הספר, 'מהי הסיינטולוגיה?' טוען: "ברמת התטן הפועל, עוסק האדם בנצחיות האישית של היישות הרוחנית. האדם עוסק בתטן עצמו ביחסו לאינסוף... אלו מצבים גבוהים יותר מאשר מצבי האדם בן-התמותה".

3. טו) תפקידים דתיים בסיינטולוגיה האודיטור

ניהול טקסים דתיים נעשה בסיינטולוגיה באמצעות ארבעה גופים שתפקידיהם משלימים זה את זה, ובמידה מסוימת גם חופפים. גופים אלה הם האודיטור, מפקח המקרים, מפקח הקורסים והיעוץ הרוחני. תפקידו של האודיטור הוא בסיסי: האודיטינג הוא טכניקה חיונית לרכישה הסופית של אותה צורת הארה שבאמצעותה נגאל האדם.

האודיטור מאומן בכישורים שבאמצעותם הוא עוזר לאחרים, ועוזר להם לעצמם. "נדרש מכל האודיטורים בסיינטולוגיה להיעשות יועצים רוחניים מוסמכים" ('מהי הסיינטולוגיה?') וכל אודיטור לוקח מספר קורסים המכשירים אותו להיות עובד דת, אף אם הוא לא ישמש למעשה בתפקיד זה.

האודיטור לומד לעסוק בפרקליר המבקש את עזרתו בצורה הנטרלית והקלינית ביותר שניתן, בניגוד לכומר הווידוי בכנסייה הנוצרית הקתולית. האודיטור אינו מנהל את האודיטינג בהתאם לתפישתו הרוחנית והערכותיו על מצבו של הפריקליר וצרכיו. האודיטור עוקב בקפדנות אחר סדר תהליכים קבוע מראש. אחת ממטרותיה של הסיינטולוגיה היא הסרת המרכיב המקרי,

ההרפתקני והאישי-ספציפי בתהליך הריפוי הרוחני. נעשה כל מאמץ להבטיח שרגשות לא יפריעו לתהליך התקני ולטכניקות האודיטינג. ייעוץ רוחני ככלל, ואודיטינג בפרט, נתפשים כבעלי טכניקה מדוייקת הרבה יותר מאשר בכנסיות המסורתיות, ותשומת-לב מדוייקת הרבה יותר ניתנת לטכניקה זו. עבור הסיינטולוגים, הייעוץ הרוחני אינו מוגדר כנתינת יעוץ אקראי הניתן לפי שיקול דעתו של היועץ הרוחני בהתאם לכושרו המסוים. ייעוץ רוחני הוא התנהגות שיטתית ומבוקרת שמטרתה לקדם הארה עצמית וידע רוחני.

החשובים ביותר של מפקח המקרים הוא לסקור בקפדנות את הרשימות שערך האודיטור בזמן ששן האודיטינג הנידון. רשימות אלו נושאות אופי טכני ביותר, ואינן מובנות אלא לאודיטור מאומן – הן כוללות רשימות הקשורות בתהליכי האודיטינג שנערכו, והתגובות שנרשמו על-ידי האי-מיטר, ותפקוד הפרקליר. על הרשימות להיות מלאות מספיק בכדי להראות שהתקדמותו הרוחנית של הפרקליר היא בהתאם לתוכנית הגאולה של הסיינטולוגיה. מפקח המקרים מסוגל להבין את הרישומים הטכניים האלו מאחר שהוא עצמו אודיטור מאומן ביותר שעבר הכשרה מקצועית נוספת כמפקח מקרים. הוא בודק שהאודיטינג נערך בהתאם לתקנים הקבועים מראש, שהטכניקות יושמו בצורה נכונה, ושהפרקליר מתקדם בקצב המתאים. מפקח

המקרים יכול לגלות כל טעות שנעשתה באודיטינג ולתקנה. הוא עשוי לדרוש מאודיטור שטעה ללמוד מחדש את התחום שבו טעה, ולתרגל את התהליך הנכון על-מנת לוודא שהטעות לא תשנה לאחר כל ששן מפרט המפקח את שלב האודיטינג הבא. מאחר ואנשים שונים זה מזה, כל מקרה נדון כשלעצמו, על-מנת לקבוע את התהליכים המתאימים שיש ליישם, ולהבטיח שהפרקליר מתקדם כראוי במסלול הרוחני. תפקידו של מפקח המקרים הוא להבטיח שהאודיטינג של סיינטולוגיה מבוצע ונשלט בצורה נכונה.

3. יז) תפקידים דתיים בסיינטולוגיה – מפקח הקורסים

במסגרת עיסוקי הסיינטולוגיה יש למפקח הקורסים תפקיד יסודי יותר מאשר לאודיטור. מפקח הקורסים הוא זה

שמכשיר אודיטורים בהתאם לתקנים מדויקים שתיקן האברד. מפקח הקורסים הוא מומחה בטכניקת לימוד שפותחה על-ידי האברד. הוא אומן לזהות כל גורם מכשיל להבנה, ולפתור כל קושי שתלמיד התורה של הסיינטולוגיה עלול להיתקל בו. מפקח הקורסים מוודא שתלמיד הסיינטולוגיה תופש את תורת הסיינטולוגיה על-ידי תרגולים, אימונים ויישומים. בניגוד למפקחי כיתות-לימוד אחרות, מפקח הקורסים אינו נותן הרצאות, והוא גם אינו מציע את פרשנותו לנושא. נקודה זו חשובה מפני שהסיינטולוגים מאמינים שהתוצאות המושגות בסיינטולוגיה נובעות רק מבצוע מדוייק של כתבי הסיינטולוגיה כפי שנכתבו על-ידי האברד. הצגות בעל-פה מפי המורה עלולות, אף ללא כוונה מראש, לשנות בהכרח את החומר המקורי. מפקח הקורסים הוא בהכרח מומחה בהכרת מצבים בהם התלמיד מתמודד עם בעיה, ובהדרכת התלמיד לעבר המקום בו יכול התלמיד באמצעות מאמציו הוא, למצוא פתרון.

3. יח) תפקידים דתיים בסיינטולוגיה – היועץ הרוחני

בכל אחד מהכנסיות והמיסיונים של סיינטולוגיה נמצא יועץ רוחני. היועץ הרוחני הוא אודיטור מיומן, והקורס בייעוץ רוחני הוא חלק חיוני מהכשרתו. הקורס מייצג את הסיינטולוגיה כדת, כאמצעי דרכו יכולים בני-אדם להגיע לגאולה. הקורס כולל מבוא לתורתיהן של דתות העולם הגדולות; הכשרה בניהול טקסים ועצרות; לימוד עיקרי הדת ותקנוני הסיינטולוגיה; והוראה באתיקה ובטכנולוגית האודיטינג. יתכן והאספקט המרכזי בתפקיד היועץ הרוחני הוא הייעוץ הרוחני,

לא במובן הכללי שבו ניתן ייעוץ במהלך האודיטינג, אלא במובן המעורפל יותר של הקשבה לבעיות ולקשים שבהם נתקלים סיינטולוגים בתהליך לימוד תורות וטכניקות הדת. תפקיד היועצים הרוחניים להקל על זרימת הפעולות הארגוניות, ובעת הצורך, לפרש עניינים מוסריים ואפילו ענייני משפחה בהתאם לעקרונות הסיינטולוגיה. בתפקידם בארגון מסויים של סיינטולוגיה, הם מתנהגים בדרך שבה מתנהג כומר בישוף בכנסייה ממוסדת. היועץ רוחני משמש כיועץ רוחני ראשי בטקסי מעבר המבוצעים בכנסייה (קריאת שם, טקסי נישואין והלוויות). בפגישות השבועיות (המתרחשות לצורך נוחיות בסוף השבוע), מנהל היועץ הרוחני את הטקס, שאותו הוא יכול לנהל במידה מסוימת של קביעה אישית. במהלך הטקס עצמו, הוא גם משמש כדרשן, בדומה ליועץ הרוחני בכנסייה הנון-קונפורמיסטית, וכאן תפקידו הוא כמפרש (ולא כנואם – אורטור). דבריו קשורים ישירות תמיד לתורת הסיינטולוגיה ויישום עקרונותיה.

3. יט) דרכים טכניות למטרות רוחניות – דת ולא מדע

להבנת תפעול הסיינטולוגיה ואנשי-המקצוע הדתיים שלה, יש להכיר בכך שהסיינטולוגיה מקשרת אמצעים טכניים עם מטרות רוחניות. הדגש שהסיינטולוגיה שמה על טכניקה, על שימוש בשפה טכנית, ועל תהליכים שיטתיים וסדר מפורט, אינו צריך לערפל את טבעם הרוחני והגאולתי של מטרות הסיינטולוגיה. הסיינטולוגיה היא דת שעלתה בתקופה המאמצת את רוח המדע, שיטותיה של הסיינטולוגיה טבועים בחותם התקופה בה היא נוצרה. חלק

בתקופות חיים קודמות (וכן בשנים המוקדמות של החיים הנוכחיים) הנקראות "אנגרמות" רישומים או תמונות נפשיות המעצבות את המינד הראקטיבי, והקשורות לכאב וללא-מודע, והגורמים מחלות, מעצורים וכתוצאה מהם התנהגות לא-רציונאלית. היה אם-כך צורך להרחיב את הדיאגנטיקה והסיינטולוגיה כדי להסיר במהלך החיים הנוכחיים את האנגרמות הקרובות ואת אלה הנובעות מחיים קודמים.

4. ב) התפתחות הרעיונית של הסיינטולוגיה – מדיאגנטיקה לסיינטולוגיה

ההפרעות בחיי הנפש בוטאו ברמה אחרת בתיאור התטה, עולם המחשבה, כ"מעורבל" על-ידי מאח"ז. תפקיד האודיטינג היה לשחרר את התטה מעול זה. מושג התטה גם עבר השבחה בשנת 1951 כשהוכר כ"כוח החיים, הרוח, הנשמה" (במדע ההישרדות), בנקודה זו, ניתן לתאר את מערכת האמונה של האברד כמערכת לריפוי נשמות, התפתחות זו נעשתה ברורה יותר כשבשנת 1952, הקים האברד את הסיינטולוגיה, ומערכת אמונה חדשה זו, שהיתה מורחבת וכוללת יותר, כללה בתוכה את הדיאגנטיקה, שאותה היא הוכיחה במערכת טיעונים מטאפיסיים מלאה ביותר. התטה הפכה לתטן, מקביל מפורש יותר לנשמה, והמימד הדתי של המערכת נעשה בזאת גלוי ומפורש לגמרי. התטן נתפש כזהות המהותית של האדם, עצם עצמו (הוא שמודע להיותו מודע), ותורת הסיינטולוגיה ספקה עתה הצדקה מטאפיסית למשימת הגאולה ושחרור התטן מהשפעותיהם המזיקות של החיים הקודמים (אכלוס קודם של גופות אנושיים).

מהתחייבותה היסודית של הסיינטולוגיה הוא הרעיון שעל האדם לחשוב בצורה רציונאלית, ולשלוט ברגשותיו הפוגעים בעוצמה רבה. רק בדרך זו יכול אדם להשיג רצון חופשי מוחלט וחירות, שעל-פי הסיינטולוגים הם זכותו וחובתו. על-מנת להגיע לגאולה, על האדם ליישם בצורה עקבית ויציבה נוסחה מוגדרת היטב. בדומה לכנסיית המדע הנוצרי, מבקשת הסיינטולוגיה לעסוק בוודאות. מטרתה הסופית של הסיינטולוגיה היא להתעלות מעל ההוכחה הניסיונית, ואמונת מאמיניה היא טרנסצדנטית, מטאפיזית ורוחנית, למרות שהדת מדגישה התנסות אישית כנתיב לשכנוע אישי ולוודאות. האופי המדעי שבשיח של הסיינטולוגיה אינו מפחית ממעמדה וענינה הדתי.

4. ניתוח סוציולוגי של התפתחות כנסיית הסיינטולוגיה

4. א) ההתפתחות הרעיונית של הסיינטולוגיה – תקופות חיים קודמות

החל ממחצית שנות החמישים של המאה העשרים הבין האברד שיתכן ולתקופות חיים קודמות ישנה חשיבות להסבר בעיותיו של האדם. הקרן שיסד בעיר 'אליזבת' במדינת 'ניו-ג'רזי', הקדישה את עצמה באותה עת ללימוד ההטבות האפשריות ל"הזכרות" ב"נסיבות המוות של גלולים קודמים" (ג'וזף א. ווינטר, 'דו"ח רופא על הדיאגנטיקה – תיאוריה וריפוי'. נושא זה התפתח לעניין פעיל יותר בנוגע להתנסויות הרסניות שאירעו

4. ג) ההתפתחות הרעיונית של הסיינטולוגיה – התטן והגוף

האדם אינו יכול לדבר על "התטן שלי" מאחר ומהות האדם היא התטן; השוכן בגוף; במובן זה, התטן נראה אף חשוב יותר מהנשמה בפרשנות הנוצרית המסורתית. התטן נכנס לגוף (בזמן, אחרי או לפני הלידה) כשהוא מחפש זהות. במובן זה דומה תפישת הסיינטולוגיה למושג הבודהיסטי של גלגול הנשמות. תורתו של האברד מדקדקת ומפרטת יותר את אפיון המיקום מחדש של התטנים בגופות יחסית לתיאורים בכתבי-הקודש הבודהיסטים.

4. ד) גאולה קרובה וסופית

מטרתו הראשונית של האודיטינג של סיינטולוגיה היא לשחרר את התטן ממגבלות המינד הראקטיבי; המטרה הסופית היא לשקם את התטן כדי שיגיע למצב יציב בו אין לו עוד מינד ראקטיבי. הוא נע מעיסוק במטרה הקרובה והמיידיית של הישרדותו הוא (הדינמיקה הראשונה), להכרה הולכת ונרחבת של אפשרויות הגאולה, ככל שהוא מזדהה יותר ויותר עם המשפחה, הקבוצה, האנושות, עולם החי, היקום, מצבים רוחניים, ואינסוף או אלוהים. המטרה הסופית של התטן העובד בשלבי שמונה הדינמיקות היא השגת מצב דומה למצב אלוהי, שלו קוראים הסיינטולוגים "התטן הפועל (OT) המלא" או "המצב הטבעי".

4. ה) תורת הגאולה של הסיינטולוגיה

תיאור סכמתי זה של הגאולה בתורת הסיינטולוגיה מהווה בעצמו תורת גאולה. אם מסתכלים על כך שהמצב הסופי עולה על

הגאולה המוצגת בדרך-כלל בדת הנוצרית. הסיבה לכך היא שתורות הגאולה עוסקות בדרך-כלל בגאולה הקרובה ולא בגאולה הסופית והמוחלטת. בנצרות יש גם מושג של האדם כיורש-משותף עם ישו, למרות שהתוכנית המצומצמת יותר בה מגיעה הנשמה לגן-עדן בסוף התהליך סיפקה לעיתים הן את הכנסייה והן את מאמיניה. למרות זאת, בתנועות מסוימות מוכר הרעיון שהאדם משיג מעמד של אל במפורש – מורמונים הוא דוגמא אחת לכך – התנאים בהם ניתן להשיג גאולה שונים בסיינטולוגיה, אולם ניתן לזהות את הרעיון ארוך הטווח של גאולת הנשמה בתורתה. בעיסוקים המעשיים, מודגשת המטרה הקרובה של ישועת שפיות האדם, ריפוי לחציו הנפשיים, ועזרה להתגברות על דיכאוניות. אך הצדקתה של המטרה הקרובה היא רק ביחס לתוכנית הגאולה הכללית שתוארה לעיל בקווים כלליים.

4. ו) דמיון בין הבודהיזם לבין אסכולת סאנקיה

מנגנון החיים המתואר על-ידי הסיינטולוגיה דומה למדי לאלה המתוארים הן בבודהיזם והן באסכולת הסאנקיה ההינדואיסטית. ההצטרבות של הבנק הריאקטיבי במינד דומה לרעיון הקרמה ולרעיון החיים הקודמים יש הרבה מן המשותף. האנגרמות המהוות בנק פעיל במינד דומות לתורת גלגול הנשמות בדתות המזרח-הרחוק. הרעיון של השגת נגישות לרמות התודעה מצוי ביוגה (אסכולת היוגה קרובה ביותר לאסכולת הסאנקיה), ועיקרו האמונה שהיוגי יכול להשיג כוחות על-טבעיים.

4. ז) הגאולה כאפשרות כללית ופרטית

התוכנית הסופית לגאולת התטן כוללת את הרעיון של הישרדותו האנושות, עולם החי והיקום הפיזי באמצעות שירותי הסיינטולוגיה. למרכיב זה ישנה חשיבות חברתית וקוסמית בסיינטולוגיה. הרעיון של "לעשות פלנטה שהיא קליר" (אנשים) ("קלירים" – אנשים שנעשו "קליר" נקיים מהמיינד הראקטיבי שלהם) הוצג כמטרה. אולם האברד הסיינטולוגיה את הדגש מספר פעמים וכתב "הסיינטולוגיה אינה מעוניינת בגאולת העולם-אלא בהפיכת אנשים בעלי-יכולת לאנשים בעלי – יכולת רבה יותר על-ידי טיפול טכנולוגי מדויק באדם עצמו, שהוא הרוח" (אופי הסיינטולוגיה) אולם, מה שמודגש כאן הוא שישועת העולם עצמו תלויה בישועת התטנים האינדבידואליים – דגש אוונגליסטי טיפוסי.

4. ח) מוסר בסיינטולוגיה

לעתים נטען במדעי החברה שאחד ממאפייני הדת הוא קביעת תקנון מוסרי, אם כי הדתות שונות מאד זו מזו במידה שהן מחויבות לתקנון מוסר ספציפי. הסיינטולוגיה החלה במטרה הכללית של שיפור יכולתו של האינדבידואל. בדגש שהיא שמה על חירות, אימצה הסיינטולוגיה גישה למוסר שהיא מתייחסת יחסית לכנסיות הנוצריות המסורתיות. אולם, החל מההצגה המוקדמת ביותר של תורת הדיאנטיקה, הבהיר האברד שהפרט הוא האחראי למגבלותיו הוא: שהתטן הוא טוב ביסודו, והוא מפחית מכוחו הוא כשהוא מבצע פעולות מזיקות. הדגש על אודיטינג כולל את הדרישה שהפרט יתמודד עם בעיותיו ויקח אחריות לרווחתו הוא. על

הפרט להכיר ב"עבירות" (פעולות מזיקות) שהוא ביצע בחייו הנוכחיים ובחייו הקודמים.

בספר חשוב, 'מבוא לאתיקה של סיינטולוגיה' קבע ל. רון האברד את תקני האתיקה הנדרשים מהסיינטולוג, והבהיר שהתחייבות לאתיקה היא תנאי חיוני לחברות בדת. מטרת הפרט היא הישרדות – כלומר הישרדות בכל שמונה הדינמיקות, החל מדאגה לעצמי ולמשפחה, וכלה בדאגה לדחף הקיום כאינסוף. מה שנקרא דינמיקת האל (ראה סעיף 5.5) ההישרדות, כמושג של סיינטולוגיה, תואמת את מושג הגאולה שהוא עניין הכללי של כל הדתות. פעולה אתית מוגדרת כהתנהגות רציונאלית שמובילה להתנהגות רציונאלית. האברד הדגיש את צורך הפרט ליישם תקני אתיקה בהתנהגותו, ולהתנהג בצורה רציונאלית כתנאי להשגת גאולתו הוא ויצירת אפשרות גאולתה של האנושות כולה. במקביל להתחייבות האנוכית של הבודהיסט לפעולות טובות כדרך לשיפור קארמת העתיד, כך מחויב הסיינטולוג להתנהג בצורה רציונאלית – כלומר, בצורה אתית – לצורך השגת הישרדותו הוא, ותחום ההישרדות המתרחב של שמונה הדינמיקות. האברד כתב: "אתיקה היא הפעולה שאדם לוקח על עצמו על-מנת להשיג הישרדות אופטימאלית לעצמו ולאחרים בכל הדינמיקות. פעולות אתיות הן פעולות הישרדות. ללא השימוש באתיקה, לא נוכל לשרוד" הישרדות אינה הישרדות גרידא, היא הישרדות במצבה המאושר. "הישרדות נמדדת בעונג" כמו בנצרות, כוללת הגאולה מצב של אושר. "נקיון כפיים וטוהר הלב הם הדרך היחידה להשגת אושר והישרדות". למעשה, השגת הישרדות דורשת אחיזה בתקנים מוסריים. האברד כתב "באשר לאידיאלים, כנות, אהבת איש לאחיו, לא ניתן למצוא הישרדות טובה של האחד או של הרבים

במקומות שערכים אלו אינם בנמצא. האתיקה של סיינטולוגיה מניחה מראש תקניים מוסריים, אך מתקדמת עוד צעד וקובעת את הרציונאליות המהותית של האתיקה של סיינטולוגיה שיישומה נראה כדרך היחידה בה ניתן להתמודד עם המצב המדרדר והולך של המוסר העכשווי ועם פעולותיהם של אנשים בעלי אופי אנטי-חברתי, ולגאול את האנושות.

בשנת 1981 האברד כתב מערכת של צווים מוסריים, שנטענו להיות מבוססים על הגיון פשוט ובריא. הוא תאר את החוברת בה הוצגו צווים אלו כ"ספר יחיד... לא חלק מתורה דתית", כוונתו היתה שצווים אלו יופצו בהרחבה כפתרון להידרדרות תקני המוסר של החברה המודרנית; אולם הסיינטולוגים אימצו את התקנון המוסרי הזה כחלק מדתם. התקנון המוסרי דומה ברבים מעקרונותיו הן לעשרת הדיברות והן לצווי המוסר הנוצרי; הוא כתוב בשפה מודרנית ויש בו תוספת של תוספת הצדקה חברתית, פונקציונאלית ופרגמטית לגבי רבים מעקרונותיו. התקנון אוסר רצח, גניבה, אי-אמירת אמת, כל פעולה בלתי חוקית, גרימת נזק לאנשים הגונים; החוק מצווה, בין היתר, נאמנות לשותפים מיניים, כבוד להורים, עזרה לילדים, שוויון רוח, תמיכה לממשלה צודקת, מלוי התחייבויות, כבוד לאמונותיהם הדתיות של אחרים, דאגה לבריאות ודאגה לסביבה, חריצות ומומחיות. התקנון כולל, הן בניסוח מצוות עשה והן בניסוח מצוות אל תעשה, גרסה של כלל הזהב המובא תכופות במסורות הנוצריות כ"אל תעשה לחברך מה שאינו אהוב עליך". החוברת ממריצה את קוראיה להפיץ עותקים רבים לכל האנשים שהקורא חפץ באושרם ובהישרדותם.

האלמנטים
הרוחניים הכלולים
במערכת
הסיינטולוגיה...
מצדיקים בהחלט
את הגדרת מערכת
האמונה של
הסיינטולוגיה כדת.

4. ט) הטענות הדתיות של הסיינטולוגיה למרות שמספר מרכיבים המתוארים לעיל נוגעים בדת, בתחילת דרכה לא טענה הסיינטולוגיה להיותה דת. אפילו כאשר, בשנת 1954 נוסדו שלוש כנסיות של סיינטולוגיה (בשמות שונים מעט זה מזה), עדיין לא נבחנו במלואן ההשלכות הדתיות. אולם האברד טען שיש לסיינטולוגיה מטרות דתיות. הוא כתב: "סיינטולוגיה הגשימה את מטרת הדת כפי שהיא באה לביטוי בהיסטוריה הכתובה של האדם, שחרור הנשמה באמצעות החכמה. סיינטולוגיה היא דת אינטלקטואלית הרבה יותר מאלה הידועות במערב עד שנת 1950. אילו היינו, ללא כל ריפוי, פשוט מלמדים את האמת שלנו, היינו מביאים את הציוויליזציה למערב הברברית 'יצירת היכולת האנושית' 1954-1968. האברד בוודאי ראה את הנצרות כפחות מתקדמת מבחינות מסוימות מהבודהיזם. הוא התייחס למושג יום הדין של הנוצרים כ"..." פירוש ברברי למה שגואטמה בודהא דיבר, שחרור הנפש ממחזורי הלידה והמוות". (הרצאות פיניקס 1968) הסיינטולוגיה עצמה היתה דת "במובן העתיק והמלא של המלה". בספר 'אופי הסיינטולוגיה' חזר האברד על מספר נקודות קודמות, וטען שהרקע לסיינטולוגיה כולל את הוודות, הטא, בודהא, מסורות היהודים וישו, וכן מספר פילוסופים. הסיינטולוגיה "הביאה את הטכנולוגיה הדתית הראשונה המתגברת על ההצטרבות הגדושה של הזנחה רוחנית. טכנולוגיה זו היא שילוב של הכנות והדיוק של גואטמה בודהא עם היצרנות התכליתית של הנרי פורד. הוא ראה

באודיטור אדם המיומן בטכנולוגית האודיטינג, ובהכשרה של הסיינטולוגיה כחינוך דתי.

4. ל רון האברד כמנהיג דתי

לעתים נשמעת הטענה שמייסדיהן של תנועות דתיות הם גורמי התגלות מיוחדים אשר באמצעותם מבטאת הישות העליונה את עצמה. (טענה זו מושמעת על-ידי מאמינים אם לא על-ידי מייסדי הדתות עצמם). הצורה הנבואית של מנהיגות דתית מאפיינת תנועות במסורת היהודית-נוצרית-מוסלמית, אולם במסורת ההינדו, בודהיסטית, נראה המנהיג בדרך-כלל כמורה הדואג לרווחת מאמיניו על-ידי ציון והדרכה בנתיב ההארה שעליו הוא בעצמו פסע. האברד מתאים יותר למודל השני. הוא מתואר כמורה אשר במקום שאמיתות הדת יתגלו לו, הוא גילה עובדות באמצעות מחקר מדעי, עובדות המציינות עיסוקי ריפוי מסוימים ומאגר ידע מטאפיסי מסוים המסביר את הווייתו העליונה יותר של האדם ואת גורלו הנצחי. הסיינטולוגיה העכשווית מבוססת על דמותו של האברד המתואר ללא-פקפוק כגאון, בסגנון דומה לביוגרפיות משבחות הנכתבות לצורך העלאת תדמיתם והאופי המיוחד של התנסויותיהם של נביאים, גורואים ומייסדים של תנועות דתיות (לדוגמא, ראה 'מהי סיינטולוגיה?') במסורת הנוצרית, מנהיגי הדת הדומים בחשיבותם ובמידת פרסומם להאברד הם מארי בייקר אדי, מייסדת כנסיית המדע הנוצרי, ומנהיגיהם של תנועות "מחשבה חדשה" שונות בסוף המאה התשע-עשרה ובתחילת המאה העשרים.

4. יא) דת וארגון הכנסייה

אין זה הכרחי שדת או מערכת דתית תתארגן ככנסייה. המרכיבים הרוחניים בתכנית של סיינטולוגיה היו קיימים וברורים

לפני שייסדה התנועה מוסדות כנסייתיים, ומרכיבים אלו, בכללותם, בהחלט מצדיקים את הקביעה של מערכת האמונות של הסיינטולוגיה כדת. אולם אפילו אם הארגון הכנסייתי הוא תנאי הכרחי לדת, עומדת הסיינטולוגיה בתנאי זה. הכנסייה הוקמה בשנות החמישים של המאה העשרים, ובאותה תקופה גם נוסחו עיקרי האמונה של הסיינטולוגיה ונקבעה מתכונתם של מספר טקסים. עיקרי האמונה והטקסים מוסדו רשמית את ההתחייבויות המונחות ביסוד מערכת האמונה של הסיינטולוגיה. המבנה הכנסייתי של הסיינטולוגיה הוא הירארכי, והוא משקף מערכת מדורגת של לימוד והארה רוחנית הדרושה על-מנת לשלוט היטב בתורה. ארגונים ברמה נמוכה יותר מנוהלים כמסיוניים ומיוסדים כסוכנויות אוונגלסטיות. משימתן של הכנסיות ברמות הנמוכות יותר היא הכשרה יסודית של יועצים רוחניים בדרכם להסמכה. כנסיות אלו משרתות את חבריהן של הקהילות המקומיות. דרגה זו של המבנה הארגוני מהווה את לב המערכת. למעלה מרמה זו נמצאים דרגי הכנסייה הגבוהים יותר שעיסוקם הכשרת אודיטורים מתקדמים ואודיטינג. הארגונים ברמה הגבוהה יותר מספקים הדרכה למוסדות ברמה הנמוכה יותר. במקביל למבנה זה, פיתחה הכנסייה מערכת של יועצים רוחניים מתנדבים וחברי קהילה העוברים הכשרה לעבודה חברתית וקהילתית. מערכת היועצים הרוחניים עצמה מאורגנת בצורה הירארכית, כשכל רמה מוגדרת על-ידי השלמת קורסי הכשרה מאושרים. ברמת האישור הנמוכה יותר, עוסקים היועצים הרוחניים המתנדבים, בין היתר, בביקור בבתי-סוהר ובתי-חולים, בעוד שהיועצים הרוחניים ברמה הגבוהה יותר מקימים קהילות של סיינטולוגיה חדשות

במקומות שיש דרישה לכך. המבנה הרשמי הכנסייתי הכולל, דומה משהו לכנסיות הנוצריות, למרות השוני בתורה ובעיסוקים הדתיים גוף המתנדבים המשרתים מקביל משהו לגוף הדיקנות הקהילתי של הכנסייה האנגליקנית וכנסיות אחרות.

4. יב) עיקרי האמונה של הסיינטולוגיה

בספר 'טקסים של כנסיית הסיינטולוגיה המייסדת', 1966, מוסבר ש"בטקסי קהילת הסיינטולוגיה, אין שימוש בתפילות, תחינות, איומים, גינויים או נידוים. אנחנו משתמשים בעובדות, באמיתות, בהבנות שנתקבלו במדע הסיינטולוגיה". (עמ' 7) עיקרי האמונה של הכנסייה הסיינטולוגיה מקדישים תשומת-לב רבה לזכויות אנוש. עיקרי האמונה מאשרים את האמונה שבני-אדם נבראו שווים, ושיש להם זכויות לעיסוק בדתם שלהם: לחייהם שלהם; לשפיותם; להגנה על עיקרי האמונה וליצירה, הבחירה והעזרה לארגוניהם, לכנסיותיהם, ולממשלותיהם; לדבר, לכתוב, ולחשוב בחופשיות את דעותיהם... עיקרי האמונה קובעים שאין על לימוד המיינד וריפוי מחלות שמקורם הוא נפשי, להיות מופרדים מהדת, או מופנים לשטחים לא-דתיים. עיקרי האמונה מאשרים שהאדם הינו טוב מיסודו; שהוא מבקש לשרוד; שהשרדותו תלויה בו עצמו ובעמיתיו; והשגת אחווה עם היקום. כמו-כן נקבעו עיקרי האמונה "אנחנו בכנסייה מאמינים שחוקי אלוהים אוסרים על האדם להרוס את בני-מינו; להרוס את שפיותו של האחר; ולהרוס או לשעבד את נפשו של האחר; להרוס או להקטין את הישרדותם של עמיתיו של האדם או של קבוצתו. ואנחנו בכנסייה מאמינים שניתן לגאול את הרוח ושהרוח לבדה יכולה לגאול ולרפא את הגוף".

4. יג) טקסי הסיינטולוגיה

טקסי החתונה וההלוויה של הכנסייה, אם כי הם שונים מעט מהנהגים הכלליים, אינם שונים באופן עקרוני מהנהוג בחברה המערבית. טקסי "מתן השם" מוקדשים בצורה מפורשת יותר לעקרונות האמונה של הסיינטולוגיה. מטרתם היא לעזור לתטן שלאחרונה קבל גוף מסוים. האמונה היא שבזמן קבלת הגוף החדש, אין התטן מודע לזהותו, וטקס קריאת השם הוא דרך לעזור לתטן ללמוד את זהות גופו החדש, את הורי הגוף הזה, ואת הסנדקים שיעזרו ליישות חדשה זו. טקס זה הוא סוג של טקס הכוונה, בהתאמה מלאה למטאפיסיקה של הסיינטולוגיה.

5. מושגי עבודה דתית וישועה

5. א) עבודה דתית – מושג משתנה

דתות תאיסטיות – וביניהן הנצרות המסורתית – מייחסות חשיבות לעבודה דתית, הכוללת ביטוי פורמלי של הערצה לאל, ענווה, כניעה לאל, תפילה (תקשורת עם האל), הלל והודיה. תפישות עתיקות יותר של עבודה כללו קורבנות – חיות או בני-אדם – ופעולות פיוס המכוונות כלפי אל קנאי ונוקם. אולם צורות העבודה השתנו, ואופני העבודה העתיקים, שהוגדרו פעם כהכרחיים, נחשבים היום כבלתי חוקיים. מושגי העבודה משתנים בתקופתנו, הן בכנסיות המסורתיות והן בתנועות החדשות. המושג המסורתי של עבודה דתית קשור בדרך-כלל עם הצבת אל (או אלים) או אישיות שהם אובייקט העבודה והפעולות. הגדרה זו של עבודה דתית, התואמת

**5. ד) ואריאציות בעבודה דתית –
הקוויקרים**

שלישית: אפילו בתוך המסורת הנוצרית הרחבה, ענווה וכבוד אינם מוצאים ביטוי זהה לביטויים בכנסיה הקתולית או בכנסיה האנגליקנית, בה המאמינים משתחוים או כורעים, מבטאים מילות שבח, הודיה וברכה, ומבקשים על-ידי תחינה, לקבל ברכה בחזרה. בקרב הנצרות ישנן תנועות רבות הנוהגות אחרת דוגמא טובה לכך הם הקוויקרים. הקוויקרים נפגשים ברוח של כבוד, אבל לא עוסקים בפעילות של עבודת אל כגון תפילות מדוברות, שירת מזמורים או קריאת מזמורי תהלים. לעתים הם מנהלים את כלל פגישתם בשקט מוחלט.

**5. ה) ואריאציות בעבודת אל – כנסיית
המדע הנוצרי**

רביעית: בקרב המסורת הנוצרית, יש נטייה הן בכנסיות המבוססות היטב והן במגוון קבוצות שקמו אך לאחרונה, להביע את מושג האל בצורה מופשטת יותר, מאחר שמספר תיאולוגים מודרניים הגדירו מחדש את מושג האל, ולעיתים אף בטלו את רעיון האל כאישיות (ראה, סעיף 3. ג' לעיל), תפישות ישנות יותר של עבודת אל נראות עתה כאנכרוניסטיות לאנשים מסוימים. משאלי דעת קהל מגלים שחלק הולך וגדל מאותם אנשים המאמינים באלוהים, לא מאמינים באלוהים כאדם – הם מאמינים באלוהים ככוח. בתנועות הדת שקמו לאחרונה, לעיתים ישנן צורות "עבודה" שהותאמו לתפישות מודרניות יותר ומופשטות יותר של האל. דוגמא אחת לכך היא כנסיית המדע הנוצרי. מאחר שלתנועה זו, שקדמה לסיינטולוגיה בשבעים שנה, יש מאפיינים דומים לסיינטולוגיה, ומאחר שכנסיית המדע הנוצרי

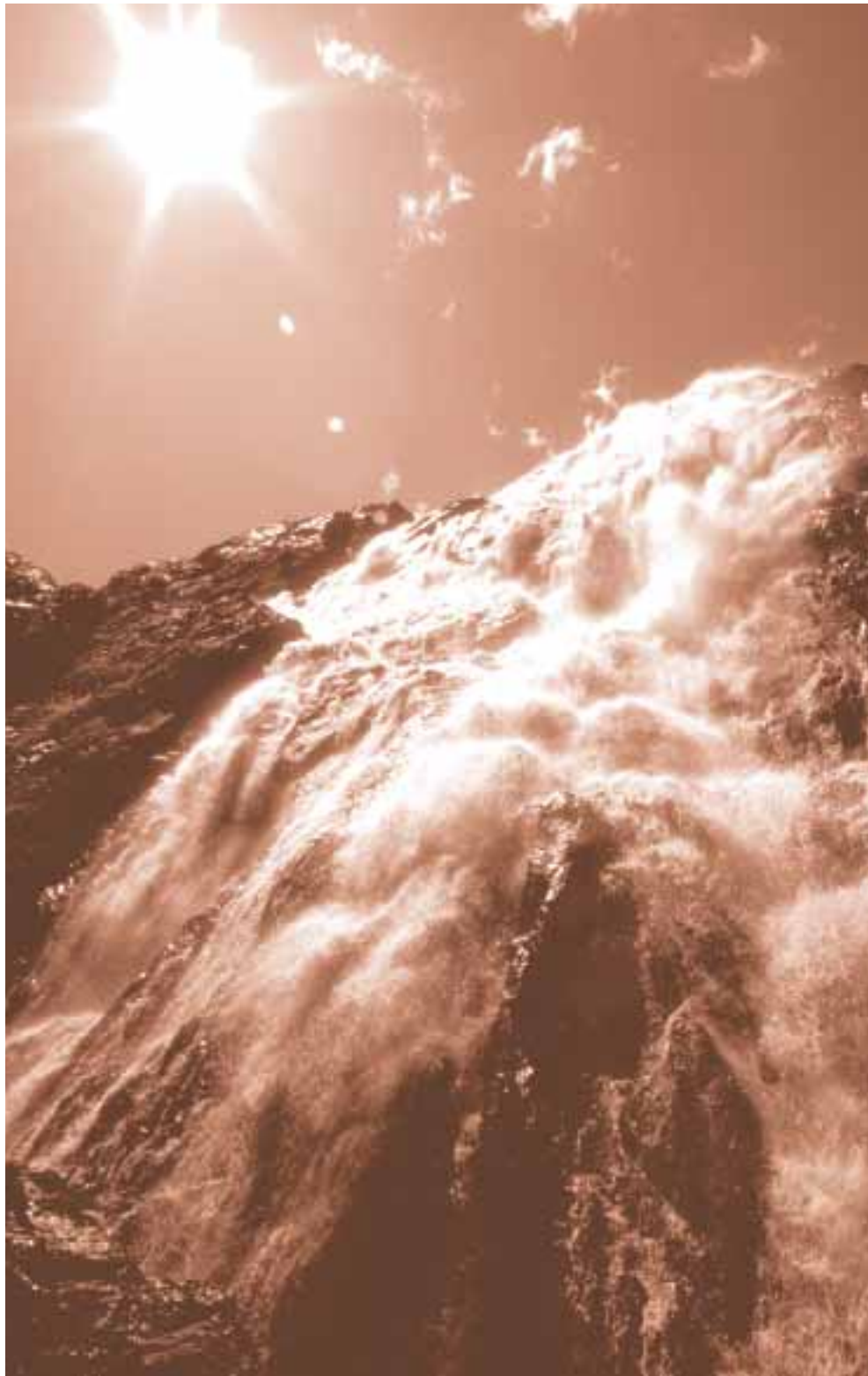
להגדרה שנעשה בה שימוש במספר תיקים משפטיים באנגליה לאחרונה, מבוססת בצורה צרה על דגם העיסוק הדתי במסורת היהודית-נוצרית-מוסלמית. אולם כפי שניתן לראות מעדויות אמפיריות, עבודה דתית במובן זה אינה מצויה בכל הדתות. וכשהיא אכן מצויה, היא מתבטאת בשינויים משמעותיים, המפורטים בחלקם להלן:

**5. ב) ואריאציות בעבודה דתית – בודהיזם
תרוואדה**

ראשית: בודהיזם תרוואדה – בצורתו הטהורה – וכן מספר דתות אחרות, אינם מציבים אל עליון, אלא חוק או עקרון מוחלט שאינו תלוי ואינו דורש הערצה, הלל, או עבודה של מאמינים. בדרך-כלל מקובל שאל אינו מהווה תנאי הכרחי לקיומה של דת, לפיכך – אם נקבל מושג זה – יש לאמץ הגדרה של עבודה דתית שהיא רחבה יותר מזו הקבועה במסורת הנוצרית.

**5. ג) ואריאציות בעבודה דתית – בודהיזם
ניצ'רון**

שנית: ישנן תנועות דתיות, הנמצאות למשל בבודהיזם ניצ'רון, השוללות ישויות עליונות, אך דורשות עבודה לחפץ כלשהו. בודהיסטים סוקה גאקאי, תנועה שיש לה כ-15 מליון מאמינים, וכ-6,000 בבריטניה, עובדת את גוהנזון שהוא, מנדלה שעליה הסמלים הויטאליים של נוסחאות האמת המוחלטת. בודהיסטים אלה מתברכים באמצעות עבודת הגוהנזון. כך, משהו הדומה למושג העבודה הדתית כגון זה המובן בהקשר הנוצרי, עשוי להתקיים אפילו כשמושג הישיות העליונה נשלל לחלוטין.

הוכרה כבר מזמן כדת, יש מקום לנתח כאן את גישתה לעבודה הדתית ביתר הרחבה. בכנסיית המדע הנוצרי, מוגדר האל כ"עילאיות", "חיים", "אמת", "אהבה", "מיינד", "רוח", "נפש". מונחים מופשטים ובלתי-אישיים אלה אינם מחייבים ביטוי של כניעה או הערצה, ואכן פעולות מסוג זה מתקיימות אך בצורה מצומצמת ביותר בטקסי כנסיית המדע הנוצרי. דעותיה של מארי בייקר אדי (מייסדת המדע הנוצרי) על עבודה דתית מיוצגות בצייטוט הבא מתוך ספר הלימוד שלה: 'מדע ובריאות, עם מפתח לכתבי-הקודש' Science and Health with Key to the Scriptures

"תפילה מדוברת נשמעת אינה יכולה לעולם לעשות את עבודתה של הבנה רוחנית... תפילות ארוכות, דעות-קדומות, ועיקרי אמונה, מקצצות בכנפי האהבה ומלבישות את הדת בצורות אנושיות. בכל מה שמתגשם, מעכבת עבודת האל את צמיחתו הרוחנית של האדם, ומונעת ממנו מלהביע את כוחו על טעויותיו. (עמ' 4-5)

"האם אתה מקיים 'ואהבת את השם אלוקיך בכל לבבך, ובכל נפשך ובכל מאודך'? מצווה זו כוללת הרבה, אפילו כניעתם של כל התחושות הגשמיות גרידא, בטוויי אהבה, ועבודת אל. (עמ' 9)

"ההיסטוריה של ישו יצרה לוח שנה חדש אשר לו אנו קוראים עידן הנצרות; אולם הוא לא ביסס שום טקסים דתיים. (עמ' 20)

"עצוב הוא שהביטוי עבודת אל, מובן עתה בדרך-כלל כעבודה פומבית וציבורית במקום עשייה יומיומית. (עמ' 40)

"אנחנו עובדים בצורה רוחנית רק כשאנחנו פוסקים לעבוד בצורה חומרית,

דבקות רוחנית היא נשמתה של הנצרות. עבודת אל באמצעות אמצעים חומריים היא עבודת אלילים. טקסים יהודיים וטקסים אחרים הם סוגים של צל עבודת האל האמיתית. (עמ' 140)

"בני-ישראל ריכזו את מחשבותיהם בחומר במהלך ניסיונם לעבוד את הרוחני. לגביהם, חומר היה מהות, והרוח היתה צל. הם חשבו לעבוד את הרוח מנקודת מבט חומרית, אך הדבר אינו אפשרי. יתכן ופנו ליהוה, אך תפילתם לא הורידה כל הוכחה לכך שהיא התקבלה, מפני שהם לא הבינו כיאות שאלוהים הוא כזה שיכול להציג את כושר הריפוי שלו. (עמ' 351)

למרות שחברי כנסיית המדע הנוצרי משתמשים ב"תפילת האל" בקהילותיהם, מתורגמת תפילה זו למספר אימרות בהתאם לתורתה של אדי. תפילה דוממת בכנסיית המדע הנוצרי היא אישור "אמיתות" לא תחינה, אלוהים הוא "עקרון" שיש להגשים אותו, לא "ישות" שיש לפייסה. לפיכך, עבודת האל בכנסיית המדע הנוצרי שונה בצורתה, אווירתה וביטוייה מעבודת האל בכנסיות המסורתיות.

5.1) עבודת אל המוגדרת על-ידי מטרותיה, לא על-ידי צורותיה

ההערות שנזכרו לעיל, על הווריאציות של עבודת הקודש משקפות את הצורך – אם לוקחים בחשבון את כל הראיות האמפיריות – בהגדרה מקיפה יותר של פולחן מאשר זאת שהינה מוגבלת להנחות היסוד של מסורת דת מסוימת. הצורות המסורתיות בכנסיות הנוצריות אינן ממצות את כל האופנים והווריאציות

שבהם מתקיימת עבודת אל אפילו בתחום הכנסיות הנוצריות עצמן. יש להבחין בין צורות חיצוניות של עבודת אל (שעשויות להיות ספציפיות למקום, אזור, או לאום).

לבין המטרות של עבודת האל, שניתן לייצגן כאוניברסליות. המטרה של עבודת האל היא לבסס קשר בין המאמין לבין המוחלט העל-טבעי (ישות, עצם, חוק, עקרון, מימד, "בסיס ההוויה", או "עניין") בכל דרך שהמוחלט נתפש על-ידי הגוף הדתי אליו משתייך המאמין, תוך צפייה להשגה מוחלטת של גאולה או הארה ההדגשה שהמאמין המגדיר את עבודת הדת, הוא מטרת העבודה הדתית, ולא אופניה, מגלה ומבהירה את היחסיות התרבותית של הצורות השונות של עבודת האל. ברגע שעבודת אל מוגדרת בהתייחסות למטרותיה, ניתן להבין תפישות שונות של המוחלט החל מאלילים וכלה בחוק טרנסצדנטלי. לפיכך, עבודת אלילים היא עבודת ישות עריצה המעניקה חסדים או מענישה ופוגעת. עבודת אל מאונס מדגישה דווקא את הקשר אתו, את האמון בו, אך גם את התלות בו. עבודת מושגים מתוחכמים יותר של היישות העליונה מפחיתה בערך הפגיעות הרגשית של האל, ומדגישה את החיפוש אחר ההרמוניה של הסדר בהתאם לעקרונות מוסריים כלליים יותר. עבודת אמיתות מוחלטות ומופשטות לגמרי-כחוק או מימד, נוטה להתרכז בהפצת הידע, השגת הארה והגשמת הפוטנציאל האנושי במלואו. כל המטרות המסוימות והשונות האלה עשויות להראות כחלק משאיפתו של האדם לגאולה, בכל צורותיה. הערצת המוחלט, עבור "בסיס ההוויה" של האדם, היא תאורה אשר יהא, היא מאפיין כללי של כבוד ועניין בחיים שאינם תלויים

בנורמות או בצורות התנהגות שהן ספציפיות לתרבות כלשהי.

5.2) ירידת קרנו של האופן הפיזי של עבודת הדת

חברות בהן קיימות דתות רבות המבקשות להכיר בריבוי הדתות שבהן, חייבות להגדיר את מושג עבודת האל במושגים מופשטים. הנטייה העכשווית והמתמשכת בדתות היא השימוש בביטוי מופשט ואוניברסלי יותר. הדבר נכון לא רק לגבי התיאולוגים העיקריים ולגבי הכמורה, אלא גם ברור לגבי רבות מתנועות הדת החדשות. בעידן המדעי והטכנולוגי, יש נטייה להבין את תפישת האל או את תפיסתו המוחלט של האדם במונחים תואמים יותר להתנסות מדעית וטכנית, למרות שסוג שפה וסוג הגדרה זה עומד בניגוד לתדמית הפיזית שהיתה אופיינית בעבר לצורת הביטוי הדתי. קיימת נטישה עקבית של האופן הפואטי של עבודת האל, לא רק בתנועות הדת החדשות, אלא גם במה שנקרא הכנסיות המסורתיות, כפי שנראה ברפורמות הליטורגיות של הכנסייה הקתולית החל בוואטיקן II, והחלפת ספר התפילה המסורתי בכנסייה האנגלית בצורות ביטוי פרוזאיות, מדוברות ועממיות יותר. מלבד כנסיות אלה, בתנועות שאינן מזכירות כל התחייבות לכיבוד המסורת, יצירתה של שפה חדשה וצורות ליטורגיות חדשות זכתה לחירות גדולה עוד יותר. בין התנועות האלה נמצאת הסיינטולוגיה.

5.3) תקשורת כעבודת אל

הסיינטולוגיה מציגה מושג מופשט לחלוטין של הישות העליונה כ"דינמיקה

השמינית". הסיינטולוגים שואפים להרחיב את מודעותם ואת הבנתם כך שיכללו את כל מימדי ההווה, עם המטרה לעזור, ולהיות חלק מהישרדותה של הישות העליונה או האינסוף. הסיינטולוגים מעריצים את החיים, ומכירים באלוהים כבסיס ההווה המוחלט, אולם הכרה זו אינה כוללת צורות התנהגות ספציפיות הדומות לפעולות הנחשבות כ"עבודת אל" בכנסיות הנוצריות המסורתיות. הסיינטולוגיה היא תנועה המאחדת אנשים שבאים מרקעים דתיים שונים. הסיינטולוגיה מדגישה תפישות חדשות של בריאה ויצירה, משמעות חדשה לחיים ולגאולה. תורת הסיינטולוגיה מסתמכת על יותר ממסורת דתית גדולה אחת, וכן על מגמה מדעית רחבה. מתאים לפיכך שהסיינטולוגיה תציג את התיאוריות שלה במונחים מופשטים ואוניברסליים, ותפישת עבודת האל שלה מתיישבת עם השקפות אלה. העמדה הכללית הובאה "בסיינטולוגיה אנחנו עובדים במונחי תקשורת. העובד בצורה יעילה הוא זה המחשיב את עצמו כבעל יכולת לגשר על המרחק לתקשר עם הישות העליונה" (סיינטולוגיה כדת).

המסורת של הכנסייה המאמין מתנהג כ"קומוניקאנט" – האדם המבקש תקשורת עם אלוהיו. המטרה בשני סוגים אלה של תקשורת היתה דומה במידה רבה – טהרת הפרט ושיקום נשמתו כחלק מתהליך הגאולה ארוך-הטווח. בסיינטולוגיה ישנם שני סוגי תקשורת – אודיטינג והכשרה. אודיטינג מתקיים כתקשורת אישית בין הפרט לבין עברו (כתטן), באמצעות האודיטור והאי-מיטר; אך באופן מהותי תהליך זה הוא תהליך של הבאת הפרט לקשר טוב יותר עם העצמי האמיתי והמקורי שלו; ובמובן זה מבקש התהליך לשים אותו בקשר עם מציאות רוחנית בסיסית.

הסיינטולוגיה היא תנועה הכוללת אנשים מרקע דתי שונה, אשר מדגישה תפיסה חדשה לבריאה, למשמעות החיים ולישועה.

5. ט) מטרת ההישרדות של הסיינטולוגיה

מהות הסיינטולוגיה היא הבנה באמצעות תקשורת – תקשורת עם עברו של התטן ותקשורת עם הסביבה, ובמובן זה ניתן להשוות תקשורת זו לתקשורת המתקיימת בעבודה הנוצרית, התקשורת שהאדם שואף לה עם האלוהות בתפילה ובטקסי לחם-הקודש וסעודת ישו, כשעל-פי הניסוח מונח המפתח המגלה את מטרת הטקסים המנוהלים בכנסיית הסיינטולוגיה הוא "הישרדות", מונח החוזר ונשנה בהדגשה בספרות של הסיינטולוגיה. מושג ה"הישרדות" אינו אלא מלה מודרנית נרדפת למונח הדתי העתיק "גאולה" או "ישועה", וגאולה היא

מטרתה הראשונית של עבודת האל בכל הדתות, כשביסוס הקשר בין האל בעל העוצמה לבין המאמין התלוי בו מבטיח להביא לתוצאות בהפחתת או ביטול התנסויות רעות ולא-נעימות, והכפלת ההטבות המגיעות לשיא ביטוין בשיפור המתמשך של החיים. הסיינטולוגיה עוסקת בגאולת התטן, שחרורו משעבוד החומר, אנרגיה, מרחב וזמן, ובהקשר לגאולה הקרובה יותר, ביכולתה להתגבר על נכויות גופניות ועל תהפוכות חיי היומיום. התטן, כמהות על-אנושית, או כנשמה, היה קיים לפני הגוף הפיסי, והוא עתיד להישרד אחריו. הישרדות זו קשורה לבסוף בהישרדות הדינמיקה השמינית, היישות העליונה; ושירותי הסיינטולוגיה של אודיטינג וההכשרה, מיועדים להגביר את המודעות לגבי מציאות מוחלטת זו. העיסוק של סיינטולוגיה הוא הזדמנות למאמינים לחדש ולחזק את הכרתם בעל-טבעי. במובן הרחב שסקרנו לעיל, זוהי הזדמנות לעבודת אל ולהארה אישית.

5. י) אודיטינג והכשרה

לב הפעילות של הסיינטולוגיה נמצא באודיטינג ובהכשרה אלו הם האמצעים המובילים לגאולה רוחנית. רק באמצעותם יכול התטן – כלומר האדם, הפרט – להיות לבן-חורין ולהשיג את המצב הרוחני של היותו "גורם" ושולט על החיים ועל העולם החומרי. האודיטינג יוצר התמודדות בין הפרט לבין עברו הכאוב עמוס הטראומות; ועוזר לו לבסס שליטה על החיים ושחרור מדחפים לא רציונאליים של המיינד הראקטיבי. ניתן לומר שבתהליך האודיטינג, מתחיל הפרקליר את מסע החיפוש אחר הגאולה, שהטבותיה הולכות ומתווספות עד למצב שבו התטן פוסק

מלהיות "מעורבל" מהתנאים החומריים של המאח"ז. למרות השוני בצורות החיצוניות ובפרטים התורתיים, מסע חיפוש רוחני כזה שבסופו המוחלט מצפה הגאולה, הוא העניין העיקרי של כל דתות העולם המתקדמות. ההכשרה מיועדת לתקשר חכמה לכל אדם המבקש הארה, וכן לאנשים שעוסקים בעזרה לזולת במאמציהם להגיע לישועה. הנחת היסוד של תהליכים אלה היא הדרישה שהפרט יתמודד עם התנסויות עברו הכאובות, ויתגבר על הנטייה להאשים אחרים בכשלונותיו. הכשרה לצורך זה מושגת באמצעות סדרה של קורסים מדורגים באופן הירארכי, ובהם לומד התלמיד ומתרגל את טכניקת האודיטינג עד כדי שלמות. ההנחה היא שברגע שהושגה רמה מתאימה, יכול האדם להיות אודיטור יעיל לכל פרקליר. ההכשרה מאורגנת כתוכנית אינטנסיבית, וכל אדם שזכה לראות את החוויה העמוקה שעוברים אנשים בקורסי ההכנה כפי שראיתי אני בביקורי בכנסיית הסיינטולוגיה באחוזת סיינט-היל, אינו יכול אלא להתפעל מהמסירות ומהדבקות שהופגנו בצורה אחידה על-ידי התלמידים, מסירות ודבקות שהם, כמובן, התחייבויות דתיות.

6. הסיינטולוגיה ודתות אחרות

6. א) הדומה בין הסיינטולוגיה לדתות אחרות

הסיינטולוגיה שונה באופן מהותי מהכנסיות הנוצריות המסורתיות והכתות שפרשו מהן בענייני אידיאולוגיה, עיסוק וארגון. אולם אם נאמץ השקפה רחבה, השקפה שמתחייבת בחברה רבת-תרבות ורבת-דתות, נראה שמקומה של

הסיינטולוגיה קרוב מאד למקומותיהם של תנועות אחרות שאין ערעור על עובדת היותן דתות. מבחינה אידיאולוגית, דומה הסיינטולוגיה מאד לאסכולת הסאנקיה של הבודהיזם. בפעילות הקהילתית שלה, שהיא הרבה פחות ריכוזית מאשר בתנועה הנון-קונפורמיסטיים, יש בכל-זאת נקודות דגש שאינן שונות מאלה של המוסדות הנון-קונפורמיסטיים. מטרות הגאולה של הסיינטולוגיה הן מטאפיזיות במפורש, והן דומות מבחינות מסוימות למטרות כנסיית המדע הנוצרי.

6. ב) חברות כפולה

מאפיין ייחודי של הסיינטולוגיה הוא שחבריה אינם נדרשים לזנוח את שאר האמונות הדתיות והקשרים הדתיים עם הצטרפותם לסיינטולוגיה. ניתן להסיק ממאפיין זה שהסיינטולוגיה הסתפקה במעמד של מערכת אמונות ועיסוקים נוספת או חליפית, אך למעשה אין מקום למסקנה כזו. שוחחתי עם בכירי הכנסייה וכן עם חברי כנסיה בודדים על אספקט זה של הסיינטולוגיה, ותגובתם היתה שבעוד שבלעדיות אינה נדרשת, למעשה היא אכן מתקיימת. על-פי הסיינטולוגים שאיתם דיברתי, ככל שמעורבותו של האדם הולכת ונעשית עמוקה יותר בסיינטולוגיה, בדיעבד הולכת ופוחתת התעניינותו בדתו הקודמת. לדוגמה, על פי ניסיוני, יהודי שנעשה סיינטולוג עשוי להישאר קשור ליהדות מסיבות תרבותיות, ועשוי לחגוג את החגים היהודיים עם משפחתו וחבריו, אולם הוא או היא לא ישמרו מצוות ולא יאמינו בתיאולוגיה היהודית. מנקודת מבטי כחוקר, הסבר זה נראה נכון. הסיינטולוגים רואים בדתם דת מלאה הדורשת התמסרות מלאה של חבריה. יתרה מכך, בעוד שאופייני למסורת היהודית-נוצרית-מוסלמי

לדרוש התחייבות דתית בלעדית ולא לקבל חברות דתית כפולה, דרישה זו אינה מאפיינת את כל הדתות בעולם. אין דרישה מסוג זה ברוב סוגי ההינדואיזם והבודהיזם. בודהא לא אסר על עבודת האלים המקומיים. להינדואיזם יש סובלנות ביחס להשתייכות דתית אחרת. בפרט, מספר גדול של אנשים מחשיבים את עצמם הן בודהיסטים והן שינטואיסטים. הסימביוזה של הדתות היא תופעה ידועה ביותר, ובמידה מסוימת היא מאפיינת את הנצרות (לדוגמה, בסובלנותם של מספר בישופים אנגליקנים לגבי ספיריטואליזם או פנטקוסטליזם, אם-כי מערכות אמונה אלו לא אומצו רשמית על-ידי הכנסייה האנגליקנית). העובדה שהסיינטולוגיה אימצה עמדה שונה מהמקובל בנצרות המערבית בנוגע להשתייכות דתית כפולה או מרובה אינה סיבה מספקת למנוע ממנה מעמד של דת.

6. ג) מרכיבים אקזוטרם ואזוטרם בסיינטולוגיה

התדמית הציבורית של הסיינטולוגיה אינה מתאימה לסטראטיפ כללי של דת. ניתן לסווג את ספרות הסיינטולוגיה לספרות אקזוטריה כללית המופצת בהרחבה, לבין ספרות אזוטריה. הספרות האקזוטריה עוסקת בעיקר בעקרונות היסוד של המטאפיזיקה של הסיינטולוגיה, ובישומם המעשי של עקרונות אלו על-מנת לעזור לאנשים להתמודד עם בעיות התקשורת והקשר שלהם, וכן לעזור לחיזוק כיוון חיים אינטליגנטי, רציונאלי וחיוני. הספרות האזוטריה, שהפצתה מוגבלת רק לתלמידי סיינטולוגיה מתקדמים, מציגה הן פירוט מלא של המטאפיזיקה של הדת, והן טכניקות אודיטינג מתקדמות יותר. הספרות האזוטריה מפרטת את תיאורית התטה

(המחשבה הראשונה של הרוח), מתארת את הידרדרותה של התטה כתוצאה ממעורבותה ביקום החומרי של חומר, אנרגיה, מרחב וזמן בתהליך החיים הקודמים; מציינת דרכים בהם יכול אדם להשיג – או בלשון מדויקת יותר, להחזיר לעצמו את כושרו העל-טבעי. ההנחה היא שרק סיינטולוגים מתקדמים מסוגלים לתפוש את חשיבות חשיפה זו של מערכת האמונה, ולהבין בצורה מלאה את הרמות הגבוהות יותר של תהליכי האודיטינג המפורטים בספרות האזוטריה.

בעצם קיומו של הבדל בין ספרות אקזוטריה לספרות אזוטריה אין הסיינטולוגיה שונה מדתות אחרות. תנועות נוצריות מסוימות מקיימות הבחנה בין תורות ועיסוקים בסיסיים לבין תורות ועיסוקים מתקדמים בהתבסס על העקרונות שביטא ישו, "הייתי רוצה לומר לכם עוד דברים רבים, אבל אינכם מסוגלים להבינם עדיין" (עדות יוחנן טז' יב'), וכן על-ידי השליח פאולוס שהבדיל בין מזון של "בשר קשה" למאמינים הותיקים לבין מזון של "חלב" לתינוקות (איגרת פאולוס השליח הראשונה אל הקורינתים ג'-אג'); ואגרת אל היהודים המשיחיים ה'יב'-ד'). המסורת הגנוסטית הכללית בשולי הנצרות התחייבה מפורשות לשמר את התורות האזוטריה, ותנועות עכשוויות המסווגות לעיתים על-ידי החוקרים כ"כתות מהסוג הגנוסטי" מקיימות בדרך-כלל הבחנה כזו. דוגמה לכך היא כנסיית המדע הנוצרי, שבה התורות הכלליות נלמדות על-ידי הכל, אך בנוסף ישנם נושאים מיוחדים שאותם לומדים רק אנשים המבקשים להיות חברים מוכרים של הדת על-ידי מורים מיוחדים בכיתות מיוחדות, ותוכן תורות אלה הוא סודי. לטקסים המיוחדים של הכנסייה המורמונית מתקבלים רק מורמונים מן

המניין המקבלים אישור מהבישוף שלהם: אישור המצייין, בין היתר, שהם ממלאים את התחייבותם להפריש מעשר מהכנסתם לכנסייה: מי שאינו עומד בתנאים אלה אינו מורשה בטקסים אלה. הפנטקוסטליסטים, הקרובים לזרם המרכזי של הנצרות הפרוטסטנטית, מפרסמים לעיתים את המשמעות המלאה של תורתם ועיסוקיהם כ"תשורת הרוח" רק בטקסים מיוחדים, ולא באותם טקסים המיועדים למשוך את הקהל הרחב הלא-פנטקוסטליסטי. ההצדקה להבחנה זו היא גם עקרון חינוכי – חומר מתקדם נגיש רק לאלה שעברו הדרכה מוקדמת ובסיסית המאפשרת להם לעכל רמות הוראה גבוהות יותר. עמדה זו ננקטה על-ידי הסיינטולוגיה שתורתה דורשת מהתלמיד ריכוז ומאמץ שיטתי.

7. יישום סמני הדת לסיינטולוגיה

7. א) ביטול הדעה הקדומה

ישנם מספר קשיים בולטים בהערכת תנועות דת חדשות. אחד מהם הוא שברוב החברות, קיימות הנחות-יסוד ביחס לדת שהינן חבויות והן מעניקות חשיבות יתרה לעתיקות ולמסורת. השימוש בשפה דתית ובביטויים דתיים מוצדק לעיתים על-ידי התייחסות ישירה למסורת. חידושים בענייני דתות אינם מתקבלים בקלות. בעיה שניה היא העמדה הנורמטיבית החזקה של האורתודוכסיה במיוחד במסורת היהודית-נוצרית-מוסלמית האוסרת סטיות, והמשתמשת בשפת גנאי לתארם ("כת", "סטייה", "לא-קונפורמיסטים" וכו') בעיה שלישית נרמזה בפסקאות הקודמות, והיא שקשה במיוחד למי

שהתחנך בחברה מסוימת וגדל במסורת דת מסוימת להבין את מערכות האמונה של אחרים, להבין ולהרגיש את שאיפותיהם הדתיות, ולהכיר בלגיטימיות של דרכי הבעתם. רעיונות דתיים מכילים הנחות-יסוד תרבותיות מסוימות, ואלה מערפלות את הראיה. אולם בנסיון לתאר ולנתח נתונה כתנועת הסיינטולוגיה, יש להכיר במכשולים אלה ולהתגבר עליהם. אין פירושו של דבר שכל המבקש להבין מערכת של רעיונות דתיים חייב לקבלם כאמיתיים, אלא שיש לתת כבוד מתאים לאמונותיהן של אותן דתות אחרות.

7. ב) סיכום ביניים

הדיון לעיל היה בהכרח ארוך ורחב-יריעה, וכלל בדרכו ניתוחים של תנועות דתיות אחרות, סקירה של ספרות הסיינטולוגיה וספרות אקדמית על הסיינטולוגיה. ההשלכות ההיסטוריות, תורתיות, עיסוקיות, ארגוניות ומוסריות של הסיינטולוגיה נסקרו בקצרה תוך הדגשה מיוחדת של אותם צדדים הנמצאים במוקד מאמר הערכה זה הבורח את מעמדה הדתי של הסיינטולוגיה. הערכה זו, שבה הובאו שיקולים מרכזיים רבים, טוענת שהסיינטולוגיה היא דת אולם מאחר שניסינו (בסעיף 2. א' לעיל) להעריך במושגים כלליים ומופשטים את אותם מאפיינים ופונקציות הנמצאים ברוב הדתות, ולפיכך גם יש סבירות גדולה שיהיו בכל מערכת דתית, יהיה מתאים ליישם דגם זה כאבן-בוך לגבי טענת הסיינטולוגיה למעמד דת. ישנם שינויים רבים ביותר בין מערכת המונחים שבהם משתמשת הסיינטולוגיה, לבין התנאים שמציב הדגם, אולם הוא הדין לגבי רבות אם לא כל התנועות הדתיות. אף-

על-פי-כן, אם נאפשר את השימוש במושגים כלליים ומופשטים – נוכל להבין, ללא קושי וללא בסיס למחלוקת – את המידה בה תואמת הסיינטולוגיה לרשימת התנאים הנדרשים לדת שהצגנו כאן.

7. ג) הסיינטולוגיה לאור סמני הדת

נשווה עתה את מאפייני הסיינטולוגיה עם רשימת מלאי תנאי הסבירות של התכונות והפונקציות של הדת כפי שהוצגו (בסעיף 2. א. לעיל) נציין תחילה את אותם פריטים שבהם ישנה התאמה מלאה או התאמה מסוייגת; פריטים שבהם יש אי-התאמה, או אי-התאמה מסוייגת, וכן מקרי ביניים.

א) התנאים הם עוצמות הקיימות מעל ומעבר לתפישת החושים הרגילה. יש לציין שהסיינטולוגיה מאשרת את קיומה של ישות עליונה. התאמה. ב) הסיינטולוגיה טוענת שהתנאים יצרו את הסדר הטבעי התאמה. ג) התנאים מאכלסים גופות אנושיות) פירושה של טענה זו היא שמעורבותם הולכת ונמשכת בעולם החומרי. התאמה. ד) התנאים פעלו לפני תחילתה של ההיסטוריה האנושית, ונטען שהם יצרו את היקום הפיסי והם מאכלסים גופות לצורך תענוגם, לצורך זהותם, ולצורך המשחק שהם משחקים. מטרה זו אינה מטרה מוגדרת, והיישות העליונה בסיינטולוגיה אינה מיוצגת כבעלת מטרה מוגדרת. התאמה מסוייגת. ה) פעילותם של התנאים זהה לפעולתם של בני-אנוש. חיו העתידיים של התטן יושפעו בצורה משמעותית בכך שהוא ישוחרר מכבלי המיינד הראקטיבי, בנוסף להשפעה המשמעותית של תהליך זה בחיים הנוכחיים. התאמה. ו) אודיטינג והכשרה הם האמצעים בהם יכול אדם להשפיע על גורלו בחיים אלה בוודאות, וכן בחיי הגופות שהוא יאכלס בעתיד. התאמה. ז)

טקסים כמערכות סמלים במובן המסורתי של עבודת דת (לדוגמא, טקס לחם-הקודש בצרות הקתולית). הם מינימלים ופשוטים ביותר בסיינטולוגיה, בדומה לטקסי הקוויקרים, אולם הם אכן קיימים. אם נאמץ בהקשר זה עמדה שמרנית, נוכל לראות בפריט זה כמקרה ביניים. ח) אין בסיינטולוגיה פעולות מפייסות (לדוגמא, קורבנות או סיגופים) הפרט הוא זה המבקש חכמה והארה. אי-התאמה. ט) אין

כמעט בטווי דבקות, תודה, כניעה וציות גורמים על-טבעיים, מלבד טקסי מעבר המצווים בסיינטולוגיה. אי-התאמה. י) למרות שיש לסיינטולוגיה שפה מובחנת המספקת אמצעים לחיזוק ערכי הקבוצה הפנימיים, ולמרות שכתבי ל. רון האברד ותורתו נחשבים כמקודשים במובן העממי של המלה, אין

בהתייחסות זו התאמה למובן הטכני של המקודש המוגדר כ"דברים מופרדים ואסורים". אי-התאמה. יא) חגיגות או תעניות צבור אינן תכונה חזקה של הסיינטולוגיה, אולם בשנים האחרונות פיתחה התנועה מספר טקסי זכרון, כולל חגיגות יום-ההולדת של האברד, חגיגות לציון יום הווסדות ההתאחדות הבינלאומית של הסיינטולוגים, ויום לציון הקדשתם של האודיטורים. התאמה מסוייגת. יב) הסיינטולוגים עוסקים במספר מצומצם יחסית של טקסים קולקטיביים, אולם תורת התנועה מספקת עולם מלאה, ובכך היא מושכת חברים לתחושת אחווה וזהות משותפת. התאמה מסוייגת. יג) הסיינטולוגיה אינה דת של מוסר גבוה, אולם העניין במוסר ספציפי של סיינטולוגיה צמח ככל שהנחות היסוד המטאפיזיות הלכו התגשמו. החל בשנת 1981 נוסחו בבהירות ציפיותיהם המוסריות של הסיינטולוגים; כללי מוסר אלו דומים לעשרת הדברות,

**ברור לי
שהסיינטולוגיה
היא דת לכל
דבר וכך יש
להתייחס אליה.**

ומבהירים במיוחד את העניין ארוך-הטווח בהפחתת "מעשי-עבירה" (פעולות מזיקות). תורות המיינד הראקטיבי ותורות לגול הנשמות מאמצות מגמות אתיות הדומות למגמות האתיות של הבודהיזם. התאמה. יד) הסיינטולוגיה מדגישה את רצינות המטרה, התחייבות מתמשכת ונאמנות לארגון ולחבריו. התאמה. טו) תורת לגול הנשמות בסיינטולוגיה עונה בצורה מלאה על תנאי זה.

המיינד הראקטיבי המצטבר פוגע בתטן, וניתן להפחית פגיעה זו על-ידי יישום תורת הסיינטולוגיה. התאמה. טז) בסיינטולוגיה ישנם בעלי תפקידים המשמשים בעיקר כ"יועצים רוחניים" (אודיטורים) וחלק מהם גם עובדי דת שתפקידם להציג את התורה ולהנהיג את הקהילה. אודיטורים, מפקחי קורסים ויועצים רוחניים (למעשה, כל אנשי הסגל) מבקשים להגן על תורות הסיינטולוגיה ועיסוקיה – אי טהרה, ומבחינה זו ניתן לראותם כמשגיחים התאמה. יז) האודיטורים, מפקחי קורסים ויועצים רוחניים פועלים בשכר. התאמה. יח) לסיינטולוגיה יש גוף של תורה מטאפיזית המציע הסבר למשמעות החיים ומטרתם, ותיאוריה מפותחת של פסיכולוגיה אנושית, וכן הסבר על מקור ותפקוד היקום הפיסי. התאמה. יט) הלגיטימיות של הסיינטולוגיה הינה היצירה של התגלות על-ידי מקורותיו העצמיים של ל. רון האברד, הם כוללים אזכורים של חכמות עתיקות מהמזרח-הרחוק, אך נטען שרובה ככולה תוצאת מחקר. עירוב זה של משיכה למסורת, כאריזמה ומדע נמצא בתנועות דת מודרניות אחרות, ובמיוחד בכנסיית המדע הנוצרי. התאמה מסוייגת. כ) הטענות לאמיתות חלק מתורת הסיינטולוגיה אינם בתחום הבדיקה האמפירית, אולם נטען שאת יעילות האודיטינג ניתן להוכיח באופן

מעשי. מטרת הסיינטולוגיה תלויות באמונה בצדדים המטאפיסיים של התורה, אף אם נטען שהאמצעים ניתנים לבדיקה האמפירית. הסכמה מסוייגת.

7. ד) סקירת ההשוואה

תוצאתה של ההערכה לעיל של הסיינטולוגיה לאור רשימת הפריטים של תנאי הסבירות לדת היא אחת-עשרה פריטי הסכמה, חמישה פריטי הסכמה מסוייגת, שלושה פריטי אי-הסכמה, ופריט אחד שלא ניתן היה לקבוע את מעמדו. לא ניתן כמובן להניח מראש שלמאפיינים שונים אלו ולפונקציות השונות יש משקל שווה, ולפיכך אין להשתמש בשקלול המספרי מכיוון שהוא מהווה בסיס מכני מדי להערכה. פריטים מסויימים – לדוגמא, קיומו של גוף מומחים בשכר – למרות שהוא אופייני לדתות, אינו מוגבל לדתות, ולכן יש לשקלל אותו במידת חשיבות פחותה לשאר הפריטים. בדומה, ניתן לראות במרכיב הפיוס האופייני לדתות רק מאפיין לוואי לתבניות תלות כמו-מאגיות מוקדמות יותר, שמהם אירגונים דתיים שנוסדו לאחרונה שיחררו את עצמם. בעוד רוב המסורות הדתיות ממלאות תנאי סבירות אלה, דתות רבות ומוכרות אינן תואמות לחלק מהם. ציינו זאת לגבי הקוויקרים בנוגע לעבודת הדת, ולגבי כנסיית המדע הנוצרי בנוגע ללגיטימציה. הכנסייה האוניטרית גם היא חסרה מספר מהתנאים – עבודת דת, קידוש לפי מסורת הדת, מושגים מסורתיים של חטא וחסד, ויתכן שגם משמעות תורתם המטאפיסית. דת הנוצרים-דלפינים והקוויקרים אינה עומדת בתנאים הנוגעים למומחים דתיים בשכר.

7. ה) הסיינטולוגים רואים את אמונתם כדת

אין להרשות לשימוש ברשימת הפריטים שלעיל ליצור רושם שהממצאים המוצגים במאמר זה נסמכים על טיעונים רשמיים או מופשטים בלבד. רשימת הפריטים של תנאי סבירות היא בסיס שבעזרתו ניתן להעריך ראיות אמפיריות – כלומר התנהגות נצפית. לסיינטולוגים רבים יש תחושה חזקה מאד לגבי התחייבותם הדתית. הם רואים באמונתם ובעיסוקיהם דת; וסיינטולוגים רבים מציגים רמות התחייבות גבוהות הרבה יותר לדתם יחסית למאמינים של כנסיות מסורתיות. במובן זה, מתנהגים רבים מהסיינטולוגים כחברים בכתות נוצריות המתחייבים בצורה אינטנסיבית יותר לדתם מאשר רוב המאמינים בדתות ובכנסיות ישנות ומבוססות. כסוציולוג, אני רואה בסיינטולוגיה מערכת אמיתית של אמונה ועיסוק דתי המעוררת במאמיניה התחייבות עמוקה וכנה.

7. ו) שני עכשווי בדת

ציינו שכל הדתות עברו תהליך התפתחות – הדתות משתנות במשך הזמן. גם מושג הדת לכשעצמו עובר שנוי תמידי. כמוצר חברתי, אופייה וגוניה של הדת מושפעים מהחברה בה מתפקדת הדת, ותנועות הדת החדשות מאופיינות בתכונות שלא נמצאו בתנועות הישנות יותר (לפחות בזמן היווסדן). התפתחויות חדשות בדת כיום מעידות בבירור שיש פחות עניין במה שמוצג כמציאות אובייקטיבית, ועניין גדול יותר במציאות סובייקטיבית וברווחה פסיכולוגית; לפיכך יש פחות עניין בצורות מסורתיות של עבודת הדת, קיים עניין רב

יותר ברכישת ודאות (שגם היא צורה של גאולה). ממקורות אחרים השונים מהנוחות המוצעת על-ידי אל מושיע ורחוק. עלינו לצפות שדגש זה יהיה ברור יותר ברשימת הפריטים של תנאי הסבירות לדת שבה השתמשנו כדגם ההשוואה במאמרנו. דגם זה משקף את מה שנמצא כחיוני בדת אולם מקורו בעיסוקים עתיקים דתות חדשות יותר – אפילו דתות ישנות כדתות הנצרות

הפרוטסטנטית הוותיקות – אינן תואמות לכל המרכיבים האלה הן משקפות את המאפיינים של תקופת התפתחות מסוימת בה הן נוסדו. לפיכך עלינו להתיר לתנועות החדשות שלא יתאימו לכל הפריטים בדגם ההשוואה שלנו (שאינו תלוי בתקופה יחסית) אם ניקח את כל המרכיבים בחשבון, ברור לי בתום לב שהסיינטולוגיה היא דת, ויש להתייחס אליה ככזו.

בריאן רונאלד ווילסון

אודות המחבר:

בריאן רונאלד ווילסון הינו מרצה בכיר (Reader Emeritus) בסוציולוגיה, אוניברסיטת אוקספורד. בנוסף לכך, משנת 1993-1963 היה עמית במכללת All Souls ואף נבחר כעמית בכיר, ב-1993 במשך יותר מ-40 שנה הוא ניהל מחקר לתוך תנועות דת הנמצאות במיעוט בבריטניה ובארצות הברית, קניה, בלגיה, יפן וארצות אחרות. עבודתו עירבה קריאת פרסומים של תנועות דת אלה, ובכל הזדמנות אפשרית, התרועעות אישית עם חבריהן; בפגישותיהם,

בפעילויות הדת השונות ובבתייהם. עבודתו גם היתה כרוכה בלמידה ומחקר של עבודות של חוקרים אחרים בתחום.

בבעלותו התארים הבאים; תואר ראשון במדע וכלכלה, ד"ר לפילוסופיה של אוניברסיטת לונדון, תואר שני של אוניברסיטת אוקספורד. ב-1984, הכירה אוניברסיטת אוקספורד בערך עבודת מחקרו ובפרסומיו והעניקה לו את תואר הכבוד של ד"ר לספרות. ב-1992, האוניברסיטה הקתולית של לובין, בלגיה העניקה לו תואר כבוד מיוחד על עבודתו (Honoris Causa ב-1994).

סיינטולוגיה

סימניה של דת

ד"ר פרנק ק. פלין
פרופסור נספח ללימודי דת
אוניברסיטת וושינגטון

א. מבוא

סקול, קיימברידג', מסצ'וסטס. קיבלתי תואר ד"ר בלימודי דת מיוחדים (1981) מסיינט מייקלס קולג', בית הספר לתיאולוגיה של טורנטו, טורונטו, אונטריו. כמו-כן למדתי לימודים מתקדמים באוניברסיטת הרווארד, אוניברסיטת היידלברג, גרמניה ואוניברסיטת פנסילבניה. באוניברסיטת היידלברג שימשתי כחבר פולברייט בפילוסופיה ובדתות העתיקות של המזרח הקרוב. באוניברסיטת פנסילבניה קיבלתי מלגת בטחון לאומי לשפות זרות, תואר VI בשפות שמיות, 1969-1968.

בעת זו אני עובד כסופר, עורך, מרצה ויועץ עצמאי בשטחי התיאולוגיה והדת. כמו-כן אני משמש כפרופסור נספח במחלקה ללימודי דת באוניברסיטת וושינגטון, סינט לואיס, מיזורי ארה"ב.

קבלתי תואר ראשון בפילוסופיה (1962) מאוניברסיטת קווינס, קווינס, אילינוי וכן תואר ראשון בלימודי דת (1966), magna cum laude מהרווארד דיוויניטי

אני חבר מן המניין באקדמיה האמריקאית לדתות. אני קתולי פעיל בכנסיית "כל הקדושים", יוניברסיטי סיטי, מיזורי.

החל בשנת 1968 הרצאתי וכתבתי על מספר תנועות דת חדשות שעלו במאות התשע-עשרה והעשרים בצפון-אמריקה ובמקומות אחרים. בקורסים שהרצאתי על האנתרופולוגיה של הדת ("קולג' לה סאל"), (אוניברסיטת סיינט לואיס), והחוויה הדתית בצפון אמריקה (אוניברסיטת וושינגטון), עסקתי בתופעות דת כ"התעוררות גדולה", שייקריזם, מורמון, אדבנטיסטים של היום השביעי, עדי יהוה, "ניו הרמוני", אונידה, "ברוק פארם", "יוניפקיישן", סיינטולוגיה, הארי קרישנה ואחרים.

פרסמתי מספר מאמרים שימשתי כעורך ראשי של מספר ספרים בנושא הדתות החדשות. אין אני נוהג להעיד על קבוצות דת הפועלות בהווה אלא אם-כן יש לי ידע ראשוני וארוך-טווח אודות אותה קבוצה. העדתי על אספקטים שונים של הדתות החדשות לפני הקונגרס האמריקאי, בית המחוקקים של מדינת אוהיו, מועצת מדינת ניו-יורק, בית המחוקקים של מדינת אילינוי ובית המחוקקים של מדינת קנזאס. הרצאתי על נושא הדתות החדשות בקולג'ים, אוניברסיטאות וכנסים בארה"ב, קנדה, יפן, הרפובליקה של סין וכן באירופה.

משנת 1976 למדתי לעומק את נושא כנסיית הסיינטולוגיה. למדתי דוגמאות מספקות מתוך ספרות הסיינטולוגיה הנרחבת (כתבי הסיינטולוגיה) על-מנת שאוכל להביע את הדעות שאני מעביר במאמר זה. ביקרתי בכנסיות הסיינטולוגיה בטורונטו, סיינט. לואיס, פורטלנד, אורגון;

החל מ-1962 למדתי באינטנסיביות תנועות דתיות, עתיקות ומודרניות. חלק מלימודי הדוקטורט שלי התרכזו במיוחד בעלייתן של תנועות דת חדשות בארה"ב ומחוצה לה מאז מלחמת העולם השנייה. מחקר זה עסק בדתות חדשות מבחינת מערכות האמונה שלהם, סגנון חייהם, השימוש בשפת הדת, מנהיגות, מוטיבציה וכנות, וכן בתנאים ההכרחיים לקיומם. באוניברסיטת וושינגטון אני מלמד בקביעות קורס שנקרא 'ההתנסות הדתית בצפון אמריקה' הכולל חלק על תנועות דת חדשות. מלבד העניין המדעי יש לי בדתות, יש לי נסיון אישי ארוך ביותר עם חיים דתיים. החל משנת 1958 ועד לשנת 1964 הייתי חבר ב'מסדר הנזירים הקטן' הידוע כמסדר הפרנסיסקנים. במשך אותה תקופה חייתי חיי נזירות מרכוש, חיי פרישה וציות וכן התנסיתי ברבים מהמשטרים האופייניים לחיים הדתיים.

לפני משרת ההוראה הנוכחית שלי, לימדתי במאיוויל קולג', סיינט-לואיס, מיזורי, 1980-1981 אוניברסיטת סיינט לואיס, מיזורי, 1977-1979, בה שימשתי כמנהל תכנית תלמידי המחקר בדת וחינוך; אוניברסיטת טורונטו, אונטריו 1976-1977, בה הייתי מדריך בדת השוואתית; קולג' סיינט ג'ון, סנטה פה, ניו מקסיקו, 1970-1975, בו הדרכתי בתכנית 'נכסי צאן הברזל' של הספרות ('תכנית גרייט בוקס'); קולג' לה סאל, פילדלפיה, פנסילבניה, תקופת הקיץ, 1963-1969, בו שימשתי כמרצה בלימודי מקרא באנטרופולוגיה של הדת; קולג' בוסטון, בוסטון, מסטצ'וסטס, 1967-1968, בו שימשתי כמרצה בלימודי התנ"ך; וקולג' ניוטון של הלב הקדוש, בניוטון, מסטצ'וסטס, בו שימשתי כמרצה בלימודי התנ"ך.

בה בני הקהילה. לא כל דת מדגישה את כל המאפיינים האלה באותה מידה ובאותו אופן, אך כל הדתות כוללות את כל המאפיינים בצורה שניתן להבחין בה.

על בסיס שלושת הסימנים האלה ועל בסיס מחקרי את כנסיית הסיינטולוגיה, אני יכול לקבוע ללא היסוס שכנסיית הסיינטולוגיה מהווה דת לגיטימית. הסיינטולוגיה מכילה את כל הסימנים החיוניים של הדתות הידועות בתבל: (1) מערכת אמונות מוגדרת היטב; (2) אשר ממנה נובעים מנהגים דתיים (נורמות חיוביות ואיסורי התנהגות, טקסים ושמירת חוקי הדת); (3) ואשר תומכת בקהילה דתית בת זיהוי, המובחנת מקהילות דתיות אחרות.

ב. מערכת אמונות

במונחי האמונה של הסיינטולוגיה קיים חומר דתי רב ביותר אשר לפיו חייב החוקר לכוון את דרכו. על החוקר להיות רגיש לעובדה שסיינטולוגיה, כמו כל מסורת דתית אחרת בהיסטוריה, היא מערכת אורגנית שעברה ועוברת התפתחות. ניתן להזכיר כתבי דת מרכזיים מאת ל. רון האברד; "דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש", "סיינטולוגיה: יסודות המחשבה", "ההרצאות בפניקס", בנוסף לספרי-הדרכה עבי-כרס בניהול והכשרה, אך אלה יהיו רק טיפה בים הכתבים של סיינטולוגיה. במרכז עומדים כתביו של ל. רון האברד, מקור ההשראה היחיד של תורת הסיינטולוגיה בנוגע לאודיטינג ולהכשרה. ראיונות שערכתי עם סיינטולוגים ולימוד כתביהם הראו שחברי הכנסייה דבקים בעיקרי אמונה בסיסיים, ובהם הודאה שהאנושות טובה בבסיסה,

קלירואטר, פלורידה; לוס-אנג'לס ופאריס, בהן הכרתי בפרוטרוט את חיי היום-יום של פעילות הכנסייה. כמו-כן ערכתי ראיונות רבים עם חברי כנסיית הסיינטולוגיה. בנוסף, אני מעורה בספרות הכתובה על הסיינטולוגיה, החל ממחקרים אובייקטיביים וכלה במאמרים בעיתונות, הן אוהדים והן עוינים.

כחוקר דת השוואתית אני מאמין שעל-מנת שתנועה תהיה דת, ועל-מנת שקבוצה תהווה כנסייה, שלושה מאפיינים או סימנים חייבים להופיע. שלושת הסימנים הבאים מאפיינים דתות ברחבי העולם:

(א) ראשית, על דת להיות בעלת מערכת אמונות או תורות המקשרת את המאמינים למשמעות העליונה של החיים (אלוהים, הישות העליונה, האור הפנימי, האינסוף, וכו').

(ב) שנית, מערכת האמונות חייבת לכלול מנהגים ועיסוקים אשר ניתן לסווגם לשני סוגים: (1) נורמות התנהגות (מצוות עשה ומצוות אל תעשה או טאבו) ו- (2) טקסים ופעולות של שמירת חוקים (סקרמנטים, טקסי מעבר, סמיכות, דרשות, תפילות, הלווית המת, טקסי נישואין, מדיטציה, טהרה, לימוד כתבי קודש, ברכות, וכו').

(ג) שלישית, על מערכת האמונות והמנהגים לאחד את גוף המאמינים או החברים בצורה כזו שתיווצר קהילה בת-זיהוי ובעלת מבנה פוליטי הירארכי או קהילתי, ואשר לה דרך חיים רוחנית התואמת את המשמעות העליונה של החיים, כפי שמאמינים

שניתן להושיע את הרוח, ושריפוי הגוף והנפש מתחיל ברוח. להלן עיקרי האמונה הסיינטולוגים במלואן:

אנו מהכנסייה מאמינים:

שכל בני האדם מכל גזע, צבע או אמונה, נבראו עם זכויות שוות; שלכל בני האדם זכויות לעיסוקיהם הדתיים ולביצועם, שלא ניתן לשלול מהם;

שלכל בני האדם זכויות לחייהם שלהם, שלא ניתן לשלול מהם; שלכל בני האדם זכויות לשפיותם, שלא ניתן לשלול מהם;

שלכל בני האדם זכויות להגנתם הם, שלא ניתן לשלול מהם;

שלכל בני האדם זכויות, שלא ניתן לשלול מהם, ליצור, לבחור, לסייע או לתמוך

בארגוניהם, בכנסיותיהם ובממשלותיהם;

שלכל בני האדם זכויות, שלא ניתן לשלול מהם, לחשוב בחופשיות, לדבר בחופשיות,

לכתוב בחופשיות את דעותיהם שלהם, ולהתנגד לדעותיהם של אחרים או

להשמיען או לכתוב עליהן;

שלכל בני האדם זכויות לבריאות בני-מינם, שלא ניתן לשלול מהם;

שלנשמות בני האדם ישנן הזכויות של בני האדם;

שלימוד המיינד וריפויין של מחלות שנגרמו באופן מנטלי לא ינותקו מן הדת, או לא

תינתן להם הסכמה שבשתיקה בתחומים שאינם דתיים;

ושלאף נציגות למעט הבורא ישנו הכוח להשהות זכויות אלה או לבטלן בגלוי

או באופן סמוי.

ואנו מהכנסייה מאמינים:

שהאדם ביסודו הינו טוב;

שהוא מבקש להישרד;

שהישרדותו תלויה בו עצמו ובבני רעיו, ובהשיגו אחוה עם היקום.

ואנו מהכנסייה מאמינים שחוקי האל אוסרים על האדם:

להרוס את בני-מינו;

להרוס את שפיותו של אחר;

להרוס או לשעבד את נפשו של אחר;

להרוס או להפחית את הישרדותם של בני לווייתו או של קבוצתו.

ואנו מהכנסייה מאמינים שרוח האדם יכולה להינצל ושרוח האדם לבדה עשויה להציל או לרפא את

הגוף.

עיקרי אמונה אלה מרחיבים ומשלימים את תורת הסיינטולוגיה בנוגע 'לשמונה הדינמיקות'. "דינמיקה" היא דחף, צורך או אימפולס להישרד ברמות של העצמי, המין (כולל התרבות כמשפחה), הקבוצה, כלל האנושות, כל הדברים החיים, כל העולם החומרי, הנפש ולבסוף, הנצח או אלוהים. בניגוד למספר צורות פופולריות להצגת הסיינטולוגיה, האמינה הכנסייה תמיד בממד הרוחני, ובמיוחד בהוויה העליונה. בהוצאות הדפוס הראשונות של הספר "סיינטולוגיה: יסודות המחשבה" מצויין במפורש: "הדינמיקה השמינית – היא הדחף להתקיים כנצח. דינמיקה זו מזוהה גם עם 'הישות העליונה'". (עמוד 35 בהוצאת 1956 באנגלית). מצפים מהמאמין הממוצע

שיגיע להגשמה עצמית מלאה בכל שמונה הדינמיקות במהלך תקופת עיסוקו בסיינטולוגיה, ובכך שיפתח הבנה של הישות העליונה, או כפי שהסיינטולוגים מעדיפים לומר, הנצח או האינסוף.

הסיינטולוגים מגדירים את המהות הבסיסית של האנושות כ"תטן", שהוא המקביל למושג המסורתי של הנשמה. הם מאמינים שתטן זה הוא נצחי ושלקח גופות שונים בחיים קודמים. תורת הסיינטולוגיה העוסקת בחיים קודמים זהה באופן ניכר לתורה הבודהיסטית העוסקת בסמסארה, או גלגול נשמות. ידובר עוד על הנפש בסעיף ג (א).

ניתן להשוות את עיקרי אמונת הסיינטולוגיה לעיקרי האמונה הנוצרית של ניסאה

(שנת 325 לספירה), לווידוי של אוגוסבורג הלוטרני (שנת 1530 לספירה) ולווידוי של ווסטמינסטר הפרסביטריאני (שנת 1546), משום שבדומה להצהרות אמונה אלו מהעבר, מגדיר מסמך עיקרי אמונת הסיינטולוגיה את המשמעות העליונה עבור המאמין. הוא מעצב וקובע תקנוני התנהגות וטקסים בהתאם לאותם עיקרי אמונה, ומגדיר את גוף המאמינים תחת אותם עיקרי אמונה. בדומה לעיקרי האמונה הקלאסיים, גם עיקרי האמונה של כנסיית הסיינטולוגיה נותנים משמעות למציאויות טרנסנדנטיות: הנפש, סטייה רוחנית או חטא, ישועה, רפוי באמצעות הרוח, חירות המאמין והשוויון הרוחני של הכל.

בהתאם לעיקרי אמונתם, הסיינטולוגים מפרידים בין מיינד ריאקטיבי או פסיבי

(חסר הכרה) לבין מיינד "אנאליטי" או אקטיבי. המיינד הריאקטיבי רושם מה שהמאמינים קוראים "אנגרמות", העקבות הרוחניים של כאב, פגיעה או פגיעה. הסיינטולוגים מאמינים שהמיינד הריאקטיבי שומר אנגרמות עוד מימי העוברות, ואף לפני כן – מחיים קודמים. הרעיון התיאולוגי של "אנגרמות" דומה מאד לתורה הבודהיסטית

העוסקת ב"חוטי ההסתבכות" אשר נשמרים מגלגולים קודמים ואשר מעכבים את השגת ההארה. הסיינטולוגים מאמינים שאם אין משתחררים מהאנגרמות האלה, כושר ההישרדות של האדם בשמונה הדינמיקות, אושרו הפנימי, האינטליגנציה שלו ורווחתו הרוחנית ניזוקים במידה רבה. בסיס אמונה זו או ידע רוחני זה הוא מקור המוטיבציה שמניעה את ההולכים בדרך זו לעבור את הרמות השונות של אודיטינג והכשרה שהם עיקר העסוק הדתי בסיינטולוגיה. אדון בהרחבה באודיטינג והכשרה בפרק ג. טירון או מתחיל בתהליך האודיטינג/הכשרה נקרא פרקליר, ואדם שהסיר מעליו את כל האנגרמות נקרא קליר. ניתן להשוות זאת עם ההבחנה הנוצרית בין חטא לבין חסד, וההבחנה הבודהיסטית בין חוסר הארה (אווידיה בסנסקריט) לבין הארה (בודהי).

הסיינטולוגים אינם מדברים על "קלירינג" אך ורק במונחים של רווחת הפרט. אמונתם היא שלאודיטינג ולהכשרה השפעה על חיי משפחתו של האדם, הקבוצה, הסביבה ותחום השפעתו. במילים אחרות, ההשפעה החיובית מתרחשת בכל שמונה ה"דינמיקות". הסיינטולוגים גם מאמינים שעליהם לקחת אחריות לשיפור העולם סביבם, וכן שעליהם לעזור לאחרים להשיג מצב קליר. הם מאמינים שכאשר אנשים רבים ישיגו מצב קליר, תושג המטרה

העיקרית של הסיינטולוגיה, כפי שהוכרזה על ידי ל. רון האברד: "יעדי הסיינטולוגיה; תרבות ללא אי-שפיות, ללא פושעים וללא מלחמה, שבה בעלי היכולת יכולים לשגשג ולאנשים הגונים יכולות להיות זכויות, ושבה אדם חופשי לצמוח לעבר פסגות גבוהות יותר, אלה יעדי הסיינטולוגיה". (ל. רון האברד "סיינטולוגיה: יסודות המחשבה" עמוד 112 בהוצאת 1956).

בשאיפתה להסיר את התנאים המובילים לחוסר אמון, מלחמה והרס עצמי, אין הסיינטולוגיה שונה מכל דת שליחותית אחרת, כגון בודהיזם, יהדות, נצרות ואיסלם.

שלושת ההיבטים של מטרות הסיינטולוגיה להביא ל"פלנטה שהיא קליר" ובכך להביא לקיומה של ציביליזציה חדשה, מורים על העובדה שמערכת האמונה של הכנסייה תואמת לתבנית הדתות ההיסטוריות הגדולות בעבר ובהווה. והם: (א) השליחותי; (ב) האוניברסליות; (ג) האיות של איכפתיות והתחייבות מוחלטת.

(א) ראשית, החיפוש הדתי של הסיינטולוגיה מתואר במונחים של שליחות מקודשת, המכוונת וניתנת ליחיד ולכולם. נביאי התנ"ך כגון עמוס, ישעיהו וירמיהו זכו להתגלויות בהן נמסר להם דבר שליחותם – לדבר אל עמים רבים על שלום, צדק ואהבה. גם השליחים הבודהיסטים החל מהמאה השניה לפני הספירה נענו לקריאה להפיץ את המסר של בודהא ברחבי המזרח הרחוק, כולל סין, הודו-סין, אינדונזיה, קוריאה ויפן. כיום, שליחים בודהיסטים יפאניים מפיצים את שליחותם באירופה ובארצות אמריקה. כך גם ראה ישו מנצרת את הפצת הבשורה

כשליחות, ולכן פיזר את שליחיו בין כל העמים. היבט השליחות באיסלם כיום מפותח עד כדי-כך שהאיסלם היא הדת המתרחבת במהירות הרבה ביותר בעולם, במיוחד באפריקה ובאסיה המזרחית. מאחר שמטרות הסיינטולוגיה מוקדשות להביא את כדור הארץ כולו למצב של "קליר", תואמים מאמצי שליחותה לתבנית שליחותן של הדתות ההיסטוריות הגדולות.

(ב) הסיינטולוגיה רואה את שליחותה במונחים אוניברסליים. כתוצאה מכך היא הקימה ארגוני מיסיון בכל רחבי תבל אשר מאפשרים את זמינותן של טכנולוגיות האודיטינג וההכשרה בכל מקום שהוא. ההקבלה ההיסטורית הברורה ביותר עם הדתות ההיסטוריות המסורתיות היא ציווי של ישו לשליחיו: "משום כך לכו ועשו תלמידים בכל העולם הטבילו אותם בשם האב, הבן ורוח הקודש". (עדות מתתיהו 19:28) במאה השמינית לפני הספירה נקרא הנביא עמוס להביא את דבר אלוהים לא רק ליהודה ולישראל, אלא גם לדמשק, עזה, אשקלון, צור, צידון ואדום, שהיו ערים כנעניות של עובדי אלילים ולא היו שותפים לאמונת ישראל באלוהי אבותיהם (עמוס פרקים א ו-ב). כיום הקימו המוסלמים מסגדים גדולים בערים כמו לוס-אנג'לס, טורונטו, ואפילו סיאול מפני שהם מאמינים בערך האוניברסלי של נבואת מוחמד. בדומה לכך, מביאים המנהיגים הרוחניים של הבודהיסטים ושל הוונדטה ההינדואית את תורתם המקודשת וצורת חייהם לארצות המערב מפני שהם משוכנעים ביישום אוניברסלי של תורתם. שוב, במובן זה, הסיינטולוגיה ממשיכה את תבנית הדתות ההיסטוריות בהפצה הכלל עולמית של טכנולוגיית האודיטינג וההכשרה, אשר

באמצעותן, מאמינים השליחים הסיינטולוגים, יוטב לאנושות כולה.

(ג) מטרתה העליונה של סיינטולוגיה היא לעזור למספיק אנשים להגיע למצב של "קליר", כך ששפל הציביליזציה ישתנה לטובה. מטרה זו מאופיינת באכפתיות ובמחויבות עליונה. לכל אחת מהדתות ההיסטוריות הגדולות ישנן תורות יסוד אשר מספקות למאמינים מוטיבציה המחייבת אותם להגשים את השליחות הדתית בכל רחבי תבל תוך תחושת דחיפות והכרה באיכותה הבסיסית של דתם.

עבור הבודהיסט, תורות יסוד אלה ניתנות לסיכום בתחושה הדתית של "שחרור" (מוקסה) מכבלי התשוקות והתאוות, ובהשראה של אושר אילעי באמצעות מחשבה נטולת אגו (נירוואנה). כתבי הקודש הבודהיסטים, ה"דמאפאדה", מביאים את הכרזת בודהא: "כל הרעפים (של ביתי הישן) שבורים, קורת הגג הרוסה; מחשבותיי טהורות מכל אשליה; הרס התאוות הושג" (סעיף 154). הערך המוחלט שבהתעוררות זו הוא שהמריץ וממריץ כל נזיר ושליח בודהיסטי.

כפי שצוין לעיל, אמונת הסיינטולוגיה בחיים קודמים קרובה ביותר לרעיון הבודהיסטי של סמסארה; בדומה, הבנת הסיינטולוגיה של "קלירינג" קרובה לאמונה הבודהיסטית במוקסה. כשם ששליחים בודהיסטים בעבר ביקשו לאפשר לכל אדם "שחרור" מכבלי תאוות הקיום, כך גם שליח הסיינטולוגיה מבקש לאפשר ליחיד ולכולם להיפטר מהאגרמות אשר מעכבות הישרדות ושלום ושפע אוניברסליים על-ידי השגת מצב של "קליר".

בודהיסטים מכתות זן ביפאן מבקשים להשיג סאטורי, או "הארה פתאומית" עבור כלל האנושות, וכוחה של אמונה זו הובילה אותם להקים מנזרים בארצות אמריקה ובאירופה. האמונה המוסלמית בכוחה המוחלט של נבואת מוחמד המסוכמת בשאהדה הגדולה: "אין אל מלבד אלה, ומוחמד הוא שליחו", נותנת לשליחי האיסלם את הכוח שבשינוע לבקש להמיר את דתם בכל רחבי תבל. במסורת התנ"כית, אמונת היסוד המשכנעת ביותר שהמריצה ועדיין ממריצה פעילות שליחותית, היא האמונה בכך שאלוהים מבקש את ישועתה המוחלטת וגאולתה האוניברסלית של האנושות. כך ראה הנביא ישעיהו את גאולת כל הגויים כבריאה מחודשת של ירושלים של מעלה, בה כל בשר יוכל להשתחוות לפני האל האמיתי (ישעיהו סו, כב-כג).

בברית החדשה מביא אלוהים את הגאולה באמצעות ישו. השליח פאולוס (פול) אינו רואה זאת רק כישועת הנוצרים או אפילו כישועת האנושות כולה, אלא כהתחייבות לחירות אוניברסלית, שיקום ובריאה מחודשת של היקום כולו (אגרת אל הרומים ח, יט-כג). בהקשר זה אמונת הסיינטולוגיה בשליחות ה"קלירינג של הפלנטה" המביאה להתחדשות הציוויליזציה, מקבילה בטבעה לשכנוע המוחלט המאפיין את כל הדתות הגדולות בתבל, וממריץ אותן.

ג. מנהגים דתיים

מבחינת המנהגים הדתיים, בסיינטולוגיה מספר טקסים דתיים אופייניים אותם ניתן למצוא בכל דתות העולם, כגון, טקס הקבלה או טבילה או באפטיזם (שנקרא "קריאת שם" על ידי הסיינטולוגים), נישואין,

הלוויות, וכו'. אולם הפעילות הדתית המרכזית הייחודית לסיינטולוגיה היא אודיטינג, אשר ניתן להשוותו לרמות המתקדמות של מדיטציה בדת הקתולית, בודהיזם וודאנטה הינדואיסטית. ה"הכשרה" בסיינטולוגיה הולכת בד בבד עם אודיטינג, ובה אדון ביתר פירוט בסעיף 3. ב).

א) אודיטינג הוא תהליך לימודי-דתי שבו מדריך רוחני (יועץ רוחני מאומן של סיינטולוגיה מאומן) מוביל את הדבקים בדרך, דרך שלבי הארה רוחנית. הסיינטולוגים מאמינים שבאמצעות המעבר המדורג בתהליכי האודיטינג, הם גורמים לשחרור הנשמה, או ה"תטן", מכבליה, או מה"אגרמות" שלה. תהליכי אודיטינג אלה נקראים "שלבים" או "רמות", והם מוצגים על "טבלת הסיווגים, רמות ומודעויות" של הסיינטולוגיה. טבלה זו מתארת בצורה מטאפורית את המרחב המשתרע בין הרמה הנמוכה ביותר לרמה הגבוהה ביותר של הקיום הרוחני. הסיינטולוגים קוראים לטבלה "הגשר לחופש מוחלט", או בקיצור "הגשר". הגשר מפרט את הרצף הרוחני המתמשך, החל ב"אי-קיום" שלילי, דרך רמת הביניים של "תקשורת", "הארה", "יכולת", ולבסוף שלבי ה"קלירינג", "מקור", ומעל לכולם "עוצמה על כל שמונת הדינמיקות". החלק הארי בעיסוקים הדתיים של הסיינטולוגיה מוקדש לאודיטינג וקורסים לשיפור עצמי ולהכשרת **אודיטורים** שהם היועצים הרוחניים של הכנסייה. שלבים מדורגים אלו דומים להפליא לרמות ושלבים של הארה דתית ורוחנית בטקסט הנוצרי הידוע "מסע המחשבה אל אלוהים" מאת התיאולוג הפרנסיסקני סיינט. בונאוונטורה, ו"התרגולים הרוחניים" של סיינט. איגנטיוס מליולה, מייסד המסדר הישועי. המטרה הרוחנית של אודיטינג היא ראשית להיעשות

"קליר", נקי מ"אגרמות" מזיקות, ואחר כך להיעשות ל"תטן פועל" (OT) באופן מלא, שהוא אדם הנמצא בשליטה על "חיים, מחשבה, חומר, אנרגיה, מרחב וזמן". הסיינטולוגים אינם מתנגדים לעצתם של רופאים בקשר לחולי הגוף, אך הם מתנגדים בתוקף לשימוש בסמים פסיכותרפיים, שעל פי אמונתם מונעים ולא מסייעים את ריפוי הנפשי והרוחני של הנשמה.

ב) עיסוק רוחני מרכזי אחר של הסיינטולוגיה הוא הכשרה שכוללת לימוד אינטנסיבי של כתבי הכנסייה. למרות שהיבט חשוב של ההכשרה הוא חינוך אודיטורים המסוגלים לערוך אודיטינג לבני הקהילה, יש להכשרת אודיטורים גם חשיבות רוחנית לגבי הפרט. באותה מידה כפי שנדון לעיל, מרכיב רוחני זה דומה לדתות המזרח הרחוק השמות דגש על עבודת מדיטציה והדרכה רוחנית, בניגוד לדתות המערב המדגישות פולחן טקסי. תורת הסיינטולוגיה מדגישה שתהליך ההכשרה מספק מחצית מההטבה הרוחנית שמקבלים בני הקהילה בעת התקדמותם בשלבי הגשר.

ד. קהילה כנסייתית

כבכל דת הידועה לי, לסיינטולוגיה יש חיי קהילה וארגון כנסייתי המתפקדים הן כדי לשמר ולקדם את מערכת האמונה, והן כדי לטפח את העיסוקים הדתיים. במונחים כנסייתיים, כנסיית הסיינטולוגיה היא היררכית בניגוד לכנסיות בעלות מבנה קהילתי. קהילות שיוויוניות מנהלות את ענייניהם המקומיים על ידי בחירת כמרים, בחירות לעריכת שינויים במערכת האמונה (עיקרי האמונה) במנהגים הדתיים

וכן במדיניות הכנסייה. רוב הקהילות הפרוטסטנטיות בארה"ב הן קהילות שיווניות במדיניותן. ניתן לומר שמקור הסמכות הוא מלמטה, מתוך בני הקהילה. לעומתן, קהילות הירארכיות מנוהלות על-ידי מנזרים ומקור הסמכות נמצא למעלה; בדרך-כלל זוהי דמות דתית מרכזית כמו האפיפיור בצרות הקתולית או הדלאי לאמה בבודהיזם הטיבטי, או גוף מרכזי בכיר כמו ועידת הבישופים או מועצת הבכירים. המחקר על כנסיית הסיינטולוגיה שערכתי הראה לי שהארגון עובד בצורה הירארכית קלאסית.

עלי להזכיר כאן את הארגון הימני. הארגון הימני מורכב מחברי כנסיית הסיינטולוגיה אשר נשבעים לשרות "למשך ביליון שנים". שבועה זו מסמלת את התחייבותם לשרת את הכנסייה בחיים אלו ובאינספור תקופות החיים שיבואו. הארגון הימני הפך עבור סיינטולוגיה מה שמהווה המסדר הישועי לגבי הנצרות הקתולית. כמעט כל מנהיגות כנסיית הסיינטולוגיה מגיעה מהארגון הימני.

הסיינטולוגיה מתארת את עצמה לעיתים כ"פילוסופיה דתית יישומית". יש שהשתמשו בהגדרה זו לטעון שהסיינטולוגיה אינה דת. אולם, כפי שצוין לעיל, המחקר שערכתי על תורת הכנסייה וכן ראיונות שערכתי עם חברי הכנסייה, מראים שלסיינטולוגיה כל הסימנים המשותפים לדתות ברחבי העולם ובכל מהלך ההיסטוריה: מערכת אמונות מעוצבת היטב, קיום עיסוקים דתיים ומבנה כנסייתי הירארכי. יתרה מכך, למלה "פילוסופיה" מספר משמעויות ואינה לחלוטין בלתי-תואמת למילה "דת". משמעותה המילולית של פילוסופיה פירושה "אהבת החכמה" וכל דת הידועה לאנושות מטיפה לסוג מסוים של "חכמה" או תובנה לאמת העליונה. ראיונות שערכתי עם סיינטולוגים הראו שהדברים בדרך זו רואים במלה "פילוסופיה" התייחסות למשמעות העליונה של החיים והיקום במובן הדתי של המלה. ה"פילוסופיה" של סיינטולוגיה תלויה באמונה שהנשמה היא בת אלמוות ויש לה תכלית נצחית. בהשתמשה במונחים פילוסופים ובהדגשה את חשיבות יישום עיקרי תורתה, אין הסיינטולוגיה שונה מכל דת אחרת הידועה לי. דת נקשרת תמיד

אביא בזאת סיכום מקוצר של ארגון כנסיית הסיינטולוגיה. ל. רון האברד, אשר נפטר בשנת 1986, היה ונותר המקור היחידי לתורתה הדתית של הסיינטולוגיה ולטכנולוגיה שלה, כולל רמות ה-OT הגבוהות. הרמה הכנסייתית הגבוהה ביותר היא "כנסיית הסיינטולוגיה הבינלאומית" (CSI) ו"המרכז לטכנולוגיה דתית" (RTC). ה-CSI היא כנסיית האם ותפקידה המרכזי הוא להפיץ את עיקרי אמונת הסיינטולוגיה ברחבי תבל. התפקיד החשוב ביותר של ה-RTC הוא לשמר, לקיים ולהגן על טוהרת הטכנולוגיה של סיינטולוגיה ולהבטיח מתן שירות אתי נאות בהתאם לעקרונות הדת. ה-RTC מתפקד בצורה דומה ביותר לועדה של תורת האמונה בכנסייה הקתולית.

ארגון המיסיונים הבין-לאומי של הסיינטולוגיה (SMI) מתפקד כארגון האב לארגוני המיסיונים ברחבי תבל. מבנה זה דומה למבנה כנסיית המדע הנוצרי בבוסטון, אשר משמשת גם היא ככנסיית-אם לכל כנסיות המדע הנוצרי האחרות. ה-RTC הוא גם הארכאה העליונה לערעורים בכל הנוגע למחלוקות תורתיות בסיינטולוגיה, כפי

לפילוסופיה. בחיבור הגדול "סמה תאולוגיקה" משתמש סיינט. תומאס אקווינס, התיאולוג הגדול ביותר בהיסטוריה של הנצרות הקתולית, באינספור רעיונות פילוסופיים, מונחים ומבנים שהושאלו מהפילוסוף היווני אריסטו. אקווינס בוחן את המשמעויות המוסריות של מונחים "פילוסופים" אלו, אך לא ניתן לסווג את ה"סמה" אלא כמסה דתית ברמה הגבוהה ביותר. המשפט "פילוסופיה דתית יישומית" לא פוגע כהוא זה במעמדה הלגיטימי של סיינטולוגיה כדת במובן הרחב ביותר של המלה.

דתות המערב – במיוחד יהדות, נצרות ואיסלם – היו מסורות בלעדיות בטבען. כל דת טענה שהיא הדת האמיתית בשל האופייני והייחודי לה: חוק, גואל, נביא, התייב לגאולה או הפרשנות למשמעות העליונה של החיים ושל האמת.

נטייה זו לבלעדיות אינה מצויה בדתות המזרח-הרחוק כגון הינדואיזם, בודהיזם, קונפוציאניזם, שינטואיזם וטאואיזם. במזרח הרחוק יכול אדם להתחיל את חייו כשינטואיסט, להינשא בטקס נישואין שינטואיסטי ונוצרי ולהיקבר לבסוף בטקס הלוויה בודהיסטי, מבלי שיהיה לו צורך "לבחור" אחת מהדתות כדת ה"אמיתית". כיום מאבדת אף הנצרות המערבית חלק ממאפייניה הבלעדיים, כפי שנראה ממספר זרמים דתיים העוסקים בשיח תיאולוגי בין-דתי ובטקסים דתיים בין-קהילתיים. ריבוי זרמים דתיים אינו תופעה מפתיעה והוא מובן לחלוטין לחוקרי הדת אשר חוקרים עיסוקים דתיים ממקור ראשון. למרות שיש לסיינטולוגיה קירבה הן למסורת

ההינדואיסטית והן למסורת הבודהיסטית, היא אינה לגמרי לא-בלעדית ואינה לגמרי בלעדית. הסיינטולוגיה אינה מחייבת את חבריה לדחות אמונות דתיות קודמות או חברות בכנסיות אחרות או מסדרים דתיים אחרים. הדבר תואם לאווירה העכשווית של ריבוי זרמים דתיים. אולם מבחינה מעשית, חייהם של חברי הסיינטולוגיה משתלבים במלואם עם דת הסיינטולוגיה מבלי להשאיר מקום לכל דת אחרת. בכל מקרה, פתיחות לאנשים ממסורות דתיות אחרות אינו גורע כהוא זה מייחוד הזהות הדתית של סיינטולוגיה.

בסיינטולוגיה ניתן למצוא את כל הסימנים המשותפים לדתות השונות ברחבי העולם ולאורך ההיסטוריה.

פולחן הסיינטולוגיה

לא קיימת הגדרה חד משמעית ונוקשה לפולחן אשר ניתן להחילה על כל צורות הדת בשלמות מוחלטת. בסוף קטע ב. שלעיל על סמני הדת, ציינתי, שלכל דת יהיו כל שלושת הסימנים (מערכת אמונות, עיסוקים דתיים, וקהילה דתית) באופן כלשהו, אולם לא נמצא שתי דתות הנוהגות באותו האופן ובאותה המידה. שינויים אלה הם אשר הופכים דתות לייחודיות. נצרות קתולית רומאית, אורתודוקסיה מזרחית ואנגליקניזם גבוה, שמים דגש עצום על טקסי דת מורכבים, גלימות, תהלוכות, נרות, שירי דת, דמויות הקדושים, מים קדושים, אינסין וכיוצא באלה. מאידך, בקבוצות דת פרוטסטנטיות נוקשות רבות כגון "האחדות", צורות טקסיות מליציות שכאלה נחשבות במקצת לאמונות תפלות אם לא עבודת אלילים של ממש. בענפי

הנצרות הפולחן מצטמצם עד להטפתם של דברי האלוהים, אולי מספר שירי דת ותפילה. "בקרוב החברה הדתית של הרעים" – הידועה לרוב כקוויקרים – כנס הפולחן אינו כולל פעולות חיצוניות כלשהן אולם הינו מפגש בדממה שבמהלכו יכולים להחליף או שלא להחליף ביניהם מילות השראה קצרות. בדומה לכך פעולת הפולחן העיקרית במנזרים בודהיסטיים הינה מדיטציה דוממת לחלוטין לפרקי זמן ממושכים המתמקדים לא רק בסגידה לאלה עילאית אולם אף בביטול האני והשתחררות מכבלי הקיום.

חוסר באפשרות למציאת הגדרה נוקשה וחד משמעית לפולחן מצריכה שמירה על דעה גמישה למחקר השוואתי. רוב ההגדרות המילוניות מציבות בעיה זאת בכך שהן מכלילות מספר רעיונות תחת מושג הפולחן. ראשית, פולחן עשוי לכלול רעיונות של "טקסי דת" ו-"טקסים". מלומדי דת מסויימים רואים בטקסי דת ובפולחנים כממירים. בטקס ההטבלה הנוצרי, לדוגמה, האדם העובר את התהליך מומר ממצב אחד (חטא) למצב אחר (חסד). בתרבויות קדומות, טקסי המעבר ממירים טירונים מילדות לבגרות. תהליך האודיטינג של סיינטולוגיה של מעבר משלב של "פרקליר" ל-"קליר" יהיה ממיר במובן זה. לעומת זאת, טקסים נתפסים כמבססים, כלומר הם מאשרים ומבססים את הסטטוס קוו. צורות שונות של שירותי שבת ויום ראשון הם תדירות טקסים במובן זה. טקסים מאשרים לקהילת המאמינים את הסטטוס שלה כגוף פולחני ואת זהותה כקבוצה דתית.

לעיתים קרובות, אולם לא בהכרח תמיד, הציוד כולל גלימות, טקסי דת, וטקסים מלווים בריקוד מורכב, מוסיקה, התזות מקודשות והיטהרויות, הקרבת חיות או מזון, מחוות כגון ברכות, ויוצא באלה.

שנית, חוקרי הדת מכירים בכך שלעולם אין הטקסים והפולחנים מהווים את תכליתה הבלעדית של העבודה הדתית. לפיכך, רוב ההגדרות של הדת כוללות התייחסויות נוספות ל"עיסוקי דת", "פעולות דת" ו"שמירת מצוות הדת". אמונתו הדתית של אדם אחד עשויה להיחשב כדעתו הקדומה של האחר. מה שעשוי להראות כפעולה חסרת משמעות בעיני מאמין אחד – למשל ההצטלבות, לפרוטסטנטי – עשויה להיות פעולה של דבקות בעיני מאמין אחר. לפיכך חייבים חוקרים לראות פעולות דתיות בהקשר לדת הספציפית בכללותה, כלומר, במונחים של המטרות והכוונות העליונות של גוף המאמינים. אין על החוקר להאמין באמונת המאמין, אבל אם החוקר מנסה להבין תופעה דתית כלשהי באופן רציני, הוא או היא חייבים ללכת צעד קדימה ולהאמין באופן שבו מאמינים מאמיני אותה דת. רק מנקודת מבט זו יוכל החוקר לקבוע את מכלול המנהגים, העיסוקים והמצוות המהוות את הפעילות הדתית של אותה קהילה דתית.

במסגרת ההגדרה הכוללת של עבודה דתית (מנהגים, עיסוקים ומצוות) נוכל לכלול נושאים כלימוד טקסטים מקודשים, הכשרת אחרים בלימוד ושינון אותם טקסטים, וכן צורות שונות של הוראה דתית. דתות אחדות גם משלבות פעולות אלו בטקס מקודש. במנזרי זן יפאני ראיתי

טירוני זן נושאים בצורה טקסית עותקים של סוטרות הלוטוס ולומדים טקסט זה בעל-פה על ידי שינון טקסי. לימוד התלמוד בשיבות יהודיות נושא אופי טקסי דומה.

במקרים רבים של עיסוק דתי יכול החוקר לגלות שני כיוונים עיקריים: סוג אחד של העיסוק הוא טקסי ופולחני בעוד השני הוא חינוכי ומרוכז במדיטציה.

השאלה אם אודיטינג והכשרה עשויים להיות צורות של עבודה דתית עולה לעיתים בקרב בני דתות המערב הגדולות, כלומר: יהודים, נוצרים ומוסלמים. בדתות אלו עבודת הדת מרוכזת בעיקר, אם כי לא באופן בלעדי, בטקסים ופולחנים, ימי צום, דרשות, שירה, תפילות שבת ויום ראשון וכו'. למרות שניתן למצוא דוגמאות רבות לסוג כזה של עבודה בדתות המזרח - הרחוק, ישנה הדגשה יסודית ברוב הזרמים של דתות המזרח הרחוק על מדיטציה ולימוד. כפי שצויין לעיל, בוודנטה הינדואיסטית ובזן הבודהיסטי מתרכזת הפעילות הדתית לא בטקס אלא במדיטציה ובלימוד הסוטרות, שהן הטקסטים הרוחניים. לימוד רוחני זה מלווה בזן הבודהיסטי במדיטציה על קואנים – אימרות קצרות ומתומצות, בעלות סתירה פנימית, שעוזרות למאמין לשבור את מבנה התודעה הרגילה, כך שהוא או היא עשויים להשיג סאטורי – הארה פתאומית.

אף-על-פי שהתגליות ועריכת חוקי היסוד של טכנולוגיית האודיטינג שייכים בלעדית

ל. רון האברד, הרי שכנסיית הסיינטולוגיה, ול. רון האברד עצמו הכירו תמיד בקרבתה לאספקטים מסויימים הקיימים בהינדואיזם ובמיוחד בבודהיזם. הסיינטולוגיה דומה לשתי מסורות דתיות אלו באמונתה שתהליך הגאולה העיקרי

Frank K. Flinn, "Scientology as a Technological Buddhism" in Joseph H. Fitcher, editor, *Alternatives to American Mainline Churches*, New York: Paragon House, 1983, pages 89-110.

הוא המעבר מבורות להארה, משעבוד לחירות, מערפול ובלבול לבהירות ואור. לפני מספר שנים פרסמתי מאמר על קשרי הסיינטולוגיה והבודהיזם:

במקביל למסורות עתיקות אלו, אין הסיינטולוגיה רואה בעבודה הדתית צורה של טקס ודבקות גרידא, אלא צורה של מדיטציה והדרכה, המדגישה מודעות, הארה, או במונחים סיינטולוגיים, "קלירינג".

יש לציין הערה חשובה: אין זה נכון לומר שמדיטציה והדרכה כצורת עבודה דתית אינן קיימות בדתות המערב. היהודי האורתודוקסי מאמין שלימוד התורה בדביקות הינו דרך – ואולי אפילו הדרך החשובה ביותר – של עבודה דתית. לפיכך, מקימים היהודים הדתיים ישיבות למטרות לימוד תורה ותלמוד. ישיבה אינה רק מקום לחינוך שיגרת; ישיבה היא גם מקום לעבודת האל. בדומה לכך, מקימים המוסלמים כותאבים ומדרסות ללימודי הקוראן. בדומה, מסדרי נזירים רבים של הנצרות הקתולית, במיוחד הסיסטריאנים והטראפיסטים, מקדישים חלק גדול

מעבודתם ללימוד דומם ולמדיטציה של טקסטים מקודשים.

ותחיתו של ישו הנוצרי ונוכחותו בקרב קהילת המאמינים.

אולם ככלל, מדיטציה, לימוד מקודש והוראה אינם נתפשים כצורות עבודה במערב כפי שהם נתפשים במזרח. בהודו נוהגים אנשים בערוב ימיהם למכור את כל רכושם, ללכת לאתרים קדושים כוארנאסי (בנרס) שעל שפת נהר הגאנגס ולבלות שם את שארית חייהם, כשלעיתים הם עורכים טקסי הקרבה ופולחנים, אולם את רוב זמנם הם מקדישים למדיטציה על נושאים אלוהיים. עבור המאמין ההינדי המצוי, מדיטציה כזו היא צורת העבודה הדתית העליונה.

ברור לחלוטין, בנוסף לדיונים אלה, שבסיינטולוגיה קיימים טקסים וחגיגות דתיות, וגם קיימת צורה ייחודית של חיים רוחניים: אודיטינג והכשרה. בדרך ההשוואה והניגוד, הכנסייה הקתולית מחשיבה את כל שבעת הטקסים הקדושים שלה כצורות של עבודה דתית. זו הסיבה לכך שכל הטקסים הקדושים מנוהלים בכנסיות בעיקר על-ידי כמרים מוסמכים. הטקסים הקדושים מנוהלים מחוץ לאתרי הכנסיות רק בנסיבות מיוחדות ביותר כגון עזרה לחולים. שבעת הטקסים הקדושים כוללים טבילת טיהור (באפטיזם) הכנסה בברית הדת (קונפרמציה), וידוי, השלמה (רקונסיליציה) או וידוי, סעודת הקודש (אוקריסט), נישואין, המסדרים הקדושים ומשיחת החולים בשמן. אולם "הטקס הקדוש מכל" עבור הנוצרים הקתולים הוא סעודת ישו, הידוע בדרך-כלל כהתאספות המאמינים 'מיסה', ובו חוגגים את מותו

השירות של אודיטינג והכשרה לחברי הקהילה. הדגש העליון שניתן לאודיטינג בכתבי האברד הוא עצמו סיבה משכנעת לכל חוקר דתות שאודיטינג והכשרה הם העיסוקים הדתיים המרכזיים של כנסיית הסיינטולוגיה ודרכי העבודה הדתית העיקריים שלה.

כחוקר דת השוואתית אני קובע ללא היסוס שאודיטינג והכשרה הן צורות עיקריות של עבודה במערכת האמונה של הסיינטולוגים. שנית, המקומות בהם נערכים אודיטינג והכשרה להולכים בדרך הם ללא צל של ספק בתי האמונה של הסיינטולוגיה.

פראנק ק. פלין

עודות המחבר:

פראנק ק. פלין שירת כפרופסור משנה בלימודי דת באוניברסיטת וושינגטון בסיינט לואיס, מיזורי. בעל תואר ראשון בפילוסופיה מאוניברסיטת קווינס, קווינס, אילינוי; בעל תואר ראשון בלימודי האל אותם סיים בהצטיינות, (Magna cum laude) בית-הספר הדיביניטי של הרווארד; קיימברידג', מסצ'וסטס; ו"ר לפילוסופיה בתחום דתות מיוחדות

מהאוניברסיטה של מכללת סיינט מייקל, בית הספר לתאיולוגיה של טורנטו, טורונטו, אונטריו. את לימודיו המורחבים בנושא דתות עתיקות של המזרח הקרוב, סיים באמצעות מילגת Fulbright Fellow באוניברסיטת הרווארד, באוניברסיטת פנסילבניה ובאוניברסיטת היילדרברג, גרמניה. מאז שנת 1968 מר פלין כתב והרצה על תנועות דת חדשות אשר התפתחו במאות ה-19 וה-20. הינו עמית כבוד באקדמיה האמריקאית לדת.

סיינטולוגיה

הקוסמולוגיה,
האנתרופולוגיה, תורת המוסר
והמתודולוגיה.

רג'י דריקבורג

פרופסור לסוציולוגיה של הדת
אוניברסיטת ליל III
ליל, צרפת

1. האם סיינטולוגיה היא דת?

1. א) למה הכוונה במושג "דת"?

דו"ח זה לא יעסוק בדיון היסודי לגבי הגדרת הדת. נוכל בכל זאת לאמץ נקודת מבט מעשית ולהסכים על מספר מינימאלי של מאפיינים הנמצאים ברוב הדתות. עמדה כזו מתעלמת לפי שעה מההגדרה של מושג הדת שמתחייב כתוצאה מעלייתם של צורות דת חדשות. אנחנו יכולים להסכים עם בריאן ויילסון שהגדרת הדת כוללת:

• קוסמולוגיה שבה יש ליקום משמעות הקשורה לכוח על-טבעי אחד או יותר מאחד. מושג האדם נתפש כרחב יותר מקיומו הארצי.

מטרת דו"ח זה היא לבחון את הסיינטולוגיה מנקודת מבט סוציולוגית.

השאלה היא: האם סיינטולוגיה היא דת? ואם היא אכן דת, איזה סוג דת היא? ננסה לספק מרכיבי תשובה במסמך זה.

כמו-כן נתאר מספר היבטים של סיינטולוגיה כפי שהיא מופיעה לפנינו היום. מאמר זה הוא פרי מחקר מתמשך בנושא כנסיית הסיינטולוגיה. מחקר זה הניב מספר מאמרים ומספר הרצאות בכנסים. אנו מקווים לפרסם ספר על תנועה זו. הצגת דברים זו אינה באה לצורך תמיכה בצד כלשהו במחלוקת או לצורך התנצלות כלשהי.

יש מה שקרה לפני ויש מה שיבוא אחרי. לא מתקבל הטיעון בדבר סופיות האדם.

הקוסמולוגיה: העל-טבעי בסיינטולוגיה המייסד, ל. רון האברד (1911-1986) חידש את התזה של הרוחות הקדמוניות. טענתו היא שלפני לידת היקום היו רוחות להן הוא קורא תטנים. אלה היו ישויות לא-חומריות ונטולות הגבלות זמן, הן לא תפשו מקום כלשהו, הן היו כל-יודעות וכל-יכולות, בלתי ניתנות להשמדה, בנות-אלמוות ומסוגלות ליצור כל דבר שהוא. ישויות בלתי-מוחשיות אלה, יחד עם היישות העליונה, בראו את העולם. מכיוון שבראו את העולם, נתפסו ישויות אלה במלכודתן הן, ונתקעו בעצם בריאתן – במיוחד באדם – כלומר בחומר, אנרגיה, מרחב וזמן (מאח"ז, היקום הפיסי). הן אפילו שכחו שהם היו בוראי העולם. כך איבדו התטנים את כוחם וידיעת-הכל שלהם ונעשו בני-אנוש פגיעים. מאז אותו זמן, הם חזרו, חיים אחר חיים, כשהם מאכלסים גופות שונים. כיום, התטנים שכחו את זהותם הרוחנית האמיתית, והם מאמינים שהם גופות אנושיים. לפיכך לאדם מקור רוחני: הוא כולו גוף, מיינד ותטן.

זו גירסה גנוסטית של נפילת האדם המושלם לחוסר-המושלמות, והיפוך של הדראמה היוונית בה האלים מתערבים בענייני האדם ונלכדים בהם. בנקודה זו חייב לבוא שחרור שיסיים את שלשלת תקופות החיים. הסיינטולוגיה מבקשת לקרב את האדם למצב התטן המקורי.

הדינמיקות ואתיקה

הסיינטולוגיה עוסקת בכוח המניע של היקום ובמשמעות הקיום.

• מוסר הנובע מקוסמולוגיה זו והמספק הוראות והנחיות בהתאם למשמעות המוצעת של היקום.

• כלים המקשרים בין העקרון העל-טבעי לבין בני-האדם: תפילה, טקסים דתיים, טכניקות מדיטציה.

• קהילת מאמינים, קטנה ככל שתהיה, שמסוגלת להחזיק וליצור אמונות לטובת הישועה.

שילוב מרכיבים אלה מאפשר להבדיל בין דתות לבין:

(1) פילוסופיות המאמינות באל אחד המספקות קוסמולוגיה ומשמעות לקיום אך אינן מיועדות לקשר בין בני-אדם לבין כוחות על-טבעיים;

(2) מתוך קסמים אישיים, המיועדים להשיג תוצאות מוכחות על סמך ניסיונות באמצעות טכניקות מוכחות;

(3) ארגונים המאמינים באל אחד, כגון הבונים החופשיים, שמכירים בקיומו של בורא עולם אך טקסיהם אינם מכוונים לקשר בינו לבין בני-האדם.

1. ב. תכני הסיינטולוגיה

הסיינטולוגיה כוללת קוסמולוגיה, אנתרופולוגיה, אתיקה, טקסים דתיים, שיטת אודיטינג, שיטה לטיהור הגוף, שיטות הדרכה ותיאורית תקשורת.

(4) דינמיקת האנושות כוללת את הישרדות כל המינים.

(5) דינמיקת החיים דוחפת את האדם לעבוד למען החיים עצמם – כלומר, כל החי, כולל צמחים וחיית.

(6) דינמיקת היקום הפיסיקלי הוא דחף הפרט להגדיל את הישרדות החומר, אנרגיה, מרחב וזמן.

(7) דינמיקת המחשבה היא דחף הפרט לשרוד כמחשבה וכיישות רוחנית.

(8) דינמיקת המחשבה האוניברסלית היא הדחף להישרדות בורא עולם או היישות העליונה. ארבעת הדינמיקות הראשונות קשורות לדיאנטיקה. האחרות, שהוספו רק בתחילת שנות החמישים, הן בעלות אופי מטאפיסי, והן שייכות לתחום העיסוק של הסיינטולוגיה (ראה פירוט ההבדל למטה).

המאמין מוזמן לעבוד בתיאום עם הדינמיקות. טבלאות של חיפוש עצמי מאפשרות לאדם לדרג את מצבו בכל אחת מהדינמיקות, ובעזרת יועץ רוחני הוא יוכל לחפש פתרונות לריפוי מצבים פגומים.

האנתרופולוגיה של הסיינטולוגיה

התורה של ל. רון האברד כוללת תפישה של הפרט בו הגוף והמיינד קשורים יחדיו באופן הדוק.

על בסיס מחקרו בתחום המיינד והטבע האנושי, כתב ל. רון האברד את הספר 'דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש' בשנת 1950. הספר נעשה רב-מכר מייד, וכתוצאה מהצלחתו נוסדו מוסדות הדיאנטיקה. באותה עת

היקום מונע על-ידי דחף דינמי שהוא כוח בשירות ההישרדות, העיקרון היסודי של הקיום. ביטוי של כוח זה משתנה בין פרטים וגזעים. הדבר תלוי בפיסיולוגיה, סביבה ונסיון. הדבר משפיע על כושר ההתמדה של האדם בחייו ועל הפעילות האינטליגנטית הנחשבת כיכולתם של הפרט, הקבוצה והגזע לפתור בעיות הקשורות בהישרדות.

מוסריותו של הפרט נשפטת בקשר לפעולות ההישרדות שהוא ביצע. מנקודת מבט זו, הטוב נחשב כל פעולה בונה, וכל מה שעומד כנגד הישרדות, הוא רע. ניתן לראות שהמוסר של סיינטולוגים אינו מערכת של המלצות (הרעיון הברגסוני של מוסר סגור). המוסר הסיינטולוגי הוא תוצאה של הבנה והפנמה של משמעות החיים הפועלים כמצפן אישי. זו מערכת מוסר פתוחה.

בסיינטולוגיה, כמו בקבוצות רוחניות, אין "חטא". ישנן שגיאות שהן פעולות הרסניות כלפי אדם, משפחה, חברה, אלוהים. חלק מהמוסר הוא לאתר ולתקן פגמים. הדחף הדינמי נעשה מורכב יותר כשהאורגניזם נעשה מורכב יותר. באדם "נורמלי" (ללא סטייה), ישנם שמונה תחומים המתייחסים למטרות הבאות:

(1) דינמיקת העצמי כוללת את הדחף הדינמי לשרוד כפרט, להשיג תענוג ולמנוע כאב. נכללים בה מזון, ביגוד, דיר, יזמה אישית והמטרות הכלליות של הפרט.

(2) דינמיקת המין השולטת בהתרבות.

(3) דינמיקת הקבוצה שולטת על חיי החברה. היא ממריצה את ההתנהגות המיועדת לקיום והישרדות הקבוצה אליה משתייך הפרט.

דיאנטיקה עסקה רק במיינד כאמצעי שחרור הפרט מסבל נפשי. אולם מר האברד המשיך במחקרו, ובתחילת שנות החמישים הוא נכנס לתחום הרוחני. מר האברד גילה שהאדם הוא רוח נצחית שחיה בעבר תקופות חיים רבות מספור, וקיומו נמצא מעל ומעבר למימד הפיסי. כנסיית הסיינטולוגיה הראשונה נוסדה בשנת 1954.

**באמצעות
האודיטינג
האדם מקבל הבנה
גדולה יותר
לגבי הרוחניות
שבו ויחסייה עם
הישות
העליונה.**

העיסוק הסיינטולוגי הדתי העיקרי ידוע בשם אודיטינג. עבור הסיינטולוגים, אודיטינג הוא נתיב רוחני. מהו אודיטינג?

אודיטינג מתיר לאדם לשחרר כל ארוע בחייו, וכן בחייו הקודמים – על-פני מסלול הזמן. האירועים המשמעותיים ביותר הם האירועים הטראומטיים, בהם כמות של אנרגיה מופרדת ולפיכך מקטינה את היכולת בכך שהיא חוסמת פעולה ומחשבה רציונלית. ההזכרות מחדש של אותם אירועים על-ידי הרצתם משחרר על ידי תרפיה של ההזכרות בהם את האנרגיה הקשורה אליהם, הנעשית אז נגישה. הדבר גורם לתחושת רווחה. אירועי העבר נחשבים כמקורותיהם של מחלות הגוף והנפש. ההכרה בהם והעבודה שעושה האדם שעובר אודיטינג מיועדת למחקם. לדוגמה, אדם סובל עשוי לגלות באודיטינג שבחייו הקודמים הוא נחנק. תוך הרצת הארוע הטראומטי, הוא משחרר את הכאב המלווה את הארוע. הדבר מזכיר את מבנה המיתוס

בסיינטולוגיה נחשב המיינד למחשב בעל שני מדורים: המיינד האנאליטי, המנתח, והמיינד הראקטיבי, המגיב. המיינד האנאליטי מייצג את האינטליגנציה, ובמצבו השלם הוא מיועד להיות מרכז המודעות של הפרט (ה"אני" או האישיות הבסיסית). המיינד

המנתח הזה דומה למחשב שעובד עם תפישות (גירויים מהעולם החיצוני), וכן עם הדמיון, והזיכרונות הנכללים במאגר הזיכרון התקני. החל מהלידה וכלה במוות, במצבי עירנות ובמצבי שינה, זכרון זה מקבל מידע המשודר מהחושים השונים. הזיכרונות נשמרים במלואם לפי סדר הגעתם בקבצים שונים (קבצי שמע, קבצים חזותיים, קבצי מישוש, וכו') העומדים לרשות המיינד האנאליטי. המיינד האנאליטי חושב ללא הפסקה. הוא מקבל ברציפות עותקים של תמונות שמורות, מעריך אותן, משווה אותן, על-מנת לספק תשובות נכונות לבעיות בהן נתקל האדם. כדי שיוכל לבצע משימות שגרתיות כגון הליכה, הקלדה וכו'. המיינד האנאליטי מכין מעגלים מוכנים לעבודה שמווסתים את הפעילויות הנדרשות. כעיקרון, המיינד האנאליטי הוא מעין

האישי בריפוי שאמאני כפי שנדון על-ידי לוי שטראוס בספרו *אנתרופולוגיה מבנית*.

על פי מונחי האברד, האודיטינג של הסיינטולוגיה עושה שימוש ביכולת של המיינד האנאליטי לרוקן את המיינד הראקטיבי מאנגרמות מזיקות אשר מונעות את שיקום כוחו של התטן בהתגלמותו כאדם. לאודיטינג שתי תוצאות: 1) באמצעות חקירת העבר, אודיטינג מראה לעוסק במהירות שהוא רוח בהתגלמות אדם כל-יכול המוגבלת רק על-ידי המצב האנושי; 2) מחיקת האנגרמות מובילה למצב של קלייר.

הסרת האנגרמות עוזרת לחידוש הישות. הדבר מתבטא בהגדלת כוח החיים וכושר ההישרדות, וחיזוק תחושה של עוצמה ויכולת שאותה ניתן למדוד על סולם הטונים.

עבור הסיינטולוגים, אודיטינג הוא צורה של יעוץ רוחני. בריאן וילסון שותף לדעות אלו (ב'סיינטולוגיה' 1994) בטענתו שהסיינטולוגיה מבטאת את מערכת הקשרים עם הרוחניות, אורינטציה שניתן למצוא ב"מתודיסם". לגבינו זוהי ראציונליזציה של חיי הדת.

לגבי הסיינטולוגים, אודיטינג הוא בראש ובראשונה הרפתקאה המאפשרת גישה לצד הרוחני והנצחי של האדם, בדומה לדתות המזרח-הרחוק.

באמצעות אודיטינג נעשה התטן בטוח בנצחיותו והוא נעשה פתוח לצמיחה רוחנית. באמצעות אודיטינג משיג אדם הבנה גדולה יותר של רוחניותו, ושל קשריו עם הישות העליונה. אודיטינג מאפשר לאדם להעשות בעל הבנה רבה וכושר רב יותר בכל שמונה הדינמיקות.

חלק מעוזבי דת הסיינטולוגיה השוו את הסיינטולוגיה לצורה של פסיכותרפיה. אולם השיטות והטקסים אינם דומים, ויש להם מטרות שונות בתכלית. פסיכותרפיה עוסקת במיינד; לעומת זאת, מטרתה של הסיינטולוגיה היא גאולת הרוח. 1) האדם שעובר אודיטינג מגיע לידי הבנה של עקרון הכפילות של האדם, ובאמצעות גלוי חיים קודמים, נעשה מודע למציאותו הקבועה של עיקרון יחיד במהלך חייו. 2) הסיינטולוגיה גם עוסקת בתטן. על-ידי הסרת המאסות הנפשיות והגופניות מהתטן, משקם האדם את כוחו הראשוני; האדם שמיוצג על-ידי התטן נעשה "משוחרר-חי" (גי'בן מוקטי).

ב. הכשרה רוחנית

היסוד הנוסף של העיסוק הדתי בסיינטולוגיה נקרא הכשרה, והיא לימוד אינטנסיבי של כתבי הסיינטולוגיה לצורך הארה רוחנית וכן לצורך אימון לעבודה רוחנית.

הסיינטולוגים מאמינים שעליהם להשתמש בכושר המודעות הרוחנית שלהם בכל שטחי החיים. הם מוצאים נתיב זה באמצעות לימוד כתבי הסיינטולוגיה. הדבר דומה ללימוד המוביל להארה המצוי בדתות אחרות כגון לימוד התלמוד ביהדות, לימוד תורות בודהא ולימוד כתבי-קודש אזוטריים. יתרה מכך, לפי הסיינטולוגיה, אודיטינג והכשרה הולכים יד ביד. אדם חייב להעלות את כושרו, אחריותו והידע שלו באותה עת. האדם מגלה שניתן לפעול באמצעות כוח התטן המגולם באדם ושניתן לתקשר עם ישויות רוחניות

אחרות. כך לדוגמה, בהכשרה, לומדים סיינטולוגים איך לעשות "אודיטינג", לגלות את תהליך הרוחניות באחרים, וליישם את תחושת האחריות כמאמינים.

ג. טקסים

כנסיית הסיינטולוגיה מקיימת מספר טקסים דתיים הנמצאים גם בדתות העיקריות: טקסי קריאת-שם, טקסי יום ראשון, חתונות והלוויות.

ד. ארגון

כנסיית הסיינטולוגיה מבנה ארגוני מורכב האופייני לתרבות המודרנית. והינו מבוסס על מספר גדול של ארגונים. כל דת מאמצת את צורת הארגון שלה מתוך המצוי בתקופתה. לאחרונה, אמצו עדי-יהווה שיטות ארגון תעשייתיות, בעוד הסיינטולוגיה אימצה סגנון ארגון של התקופה הפוסט-תעשייתית. מטרת הארגון הוא לנהל ולקדם את דרך הישועה. הארגון משרת את משימת ההתרחבות העולמית.

ה. ייעוץ רוחני

לסיינטולוגיה יש גוף של יועצים רוחניים מוסמכים אשר עורכים את הטקסים ועוסקים באודיטינג.

2. מי הם הסיינטולוגים?

במחקרם על כנסיית הסיינטולוגיה, ניסו רוי וואליס ורוולד צ'גנון לתאר תמונה מקיפה של המאמינים. מחקריהם תואמים בנקודות רבות. ניסו בצרפת לאסוף נתונים מאותו סוג מ-285 מאמינים שנבחרו באקראי. התמונה

כתבי הסיינטולוגיה מספקים מספר טיעונים לאשור (לגיטימציה) תורת דת הסיינטולוגיה של ל. רון האברד, אשר קרויה "פילוסופיה דתית יישומית". ניתן לראות מקריאת מערכת טיעונים אלה שקיימת אינטגרציה בין הסיינטולוגיה ובין האידיאלים והעיסוקים של תרבות המערב העכשווית.

תורת הסיינטולוגיה – שאינה נתפשת כהתגלות של מוסר אלא כתוצאה של שימוש נכון בהגיון האנושי – מאמצת אידיאלים וערכים של החברה הליברלית: הצלחת הפרט, תחרות מוסרית בין פרטים על-מנת למנוע התנהגות פראית, עליית הכוח הכלכלי, המדע והטכנולוגיה המאפשרים שיפור ברווחה האישית, אמונה בקידום המתמשך של האנושות, אמונה באדם ובפוטנציאל שלו, וכן באפשרות ההרמוניה בין המטרות האישיות ומטרותיה של הציוויליזציה כולה. אמונה באידיאלים אלו מבוססת על טבעו של האדם: האדם הוא טוב, ולפיכך, הוא שואף למה שטוב. כלומר, הישרדות אופטימלית. אם אין האדם מצליח להיעשות בעל כוח רב יותר, או לעסוק במוסר המעודד קידום הציוויליזציה – סיבת הדבר היא שהוא סובל מאברציות הניתנות לתיקון באמצעות טכניקות מסוימות.

לסיכום, יכול אדם לחזור להיות יודע-כל ועושה-כל כפי שהיו הרוחות הקדמוניות, וליצור אנושות דומה למה שהיתה בתחילת העולם. סוג זה של אוטופיה גרסיבית מעניקה לקידום מימד רוחני, בכך שהיא הופכת אותו עלייה לרגל לעולם של אנשים מושלמים אשר חיו בעבר בשלב מסויים. תורת הסיינטולוגיה פונה לתחושת האחריות של האדם. והיא מציעה לו בחירה בין חברה שתלך ותעשה פראית אם לא יחול בה שינוי, או חברה בעלת עוצמה שאין בה מלחמות ואלומות, וכל זאת במידה שתסכים החברה לטפל באברציות שלה. ניתן לראות של. רון האברד מציע אתוס של אחריות אישית, דרך לאושר, יעילות, שפע והתפתחות רוחנית שאינה רחוקה כל-כך מפילוסופית ההשכלה השולטת בחברות המפותחות של ימינו.

תורת הסיינטולוגיה תואמת למציאות האמפירית מבחינת תכני החברה המערבית הקפיטליסטית. הסיינטולוגיה גם תואמת באמצעי הרכישה שלה ובמבנה שלה. שיטת ההכשרה הדתית תואמת לשיטות הלימוד ברוב מערכות החינוך: שעורים, קורסים, תרגילים. מבנה תורת הסיינטולוגיה דומה למערכות ידע שהמאמינים כבר מכירים: המאמינים חושבים שהתורה היא רציונאלית (התורה מוצגת כהוכחה מדעית עם מושגים, הנחות ואקסיומות), ומדעית (ישנם אוספים של ספרים עבי-כרס המתעדים את תגליותיו של ל. רון האברד כולל תאור הניסיונות, הטעויות, הבעיות והתוצאות). המערכת גם מאפשרת לכל אדם לרכוש טכניקות שניתנות ליישום מידי בהתאם לסדר אירועים בהיר ותוצאות ברות-חזוי. סוג הכשרה זה דומה בצורתו להכשרה שאותה קיבלו הסיינטולוגים בבתי-הספר הקודמים שלהם או באוניברסיטאות.

סיינטולוגים רבים הם מנהלים בחברות, בעלי-מקצועות חופשיים, ספורטאים ואנשי תעשיית התרבות. הם השיגו בדרך-כלל רמה גבוהה ולפעמים אף הצטיינות בחינוך הכללי שלהם. מאפייני הסיינטולוגיה שתיארנו לעיל מאפשרים לחברים להרגיש בנוח בגלל החינוך שכבר קיבלו. ניתן להוסיף שהסיינטולוגיה גם עוסקת בפחדים המצויים בחברתנו העכשווית – אלימות, מלחמות, האיום הגרעיני, זיהום אוויר וסביבה, וכד'.

מצד שני, כוח החיים הנדרש להשיג מטרות אלו מזוהה עם אלוהים, אספקט הנותן לתנועה לגיטימיות רוחנית. בטקסי יום ראשון היועץ הרוחני מכריז ש"העליה להישרדות היא עצמה עליה לאל". ניתן למצוא כאן תיאור אנרגטי של האלוהי

שכמוהו מצויים בתנועות מטאפיזיות רבות ושונות.

שנית, עבור הסיינטולוגים התוקף של הסיינטולוגיה נובע מהיעילות המעשית של הטכנולוגיה. נובע מהיעילות המעשית של הטכנולוגיה. הסיינטולוגיה מניחה שכל אדם המיישם את הטכנולוגיה האתית, ומשתמש בסיינטולוגיה, חייו יהיו בוודאות טובים יותר, צפוי לו שיפור במצבו, ריפוי, וכל אלה מעידים על הצלחה. מקרה של חוסר תוצאות חיוביות אינו שולל את הטכנולוגיה. כל מה שנראה ככישלון מזמין את המשתמש לבחון מחדש את התנהגותו, בעיותיו בחברה, או השימוש השוגה שלו בטכנולוגיה. אם ממלאים אחר הכללים והתקנים, הסיינטולוגיה עובדת היטב. הסברים לטכנולוגיה ניתנים בכתבי הסיינטולוגיה. יישום הטכנולוגיה הוא תקני לחלוטין; יש למלא אחר ההוראות צעד אחר צעד כדי להשיג תוצאות, ותהליך זה נלמד בהכשרת הדת. הוודאות במהימנות הסיינטולוגיה עולה מתוך התנסות אישית בטכנולוגיה.

ההצלחות מוכיחות את לגיטימיות הטכנולוגיה ובכך גם את הפילוסופיה הדתית והמעשית, ואת המושגים הרוחניים הקשורים בה.

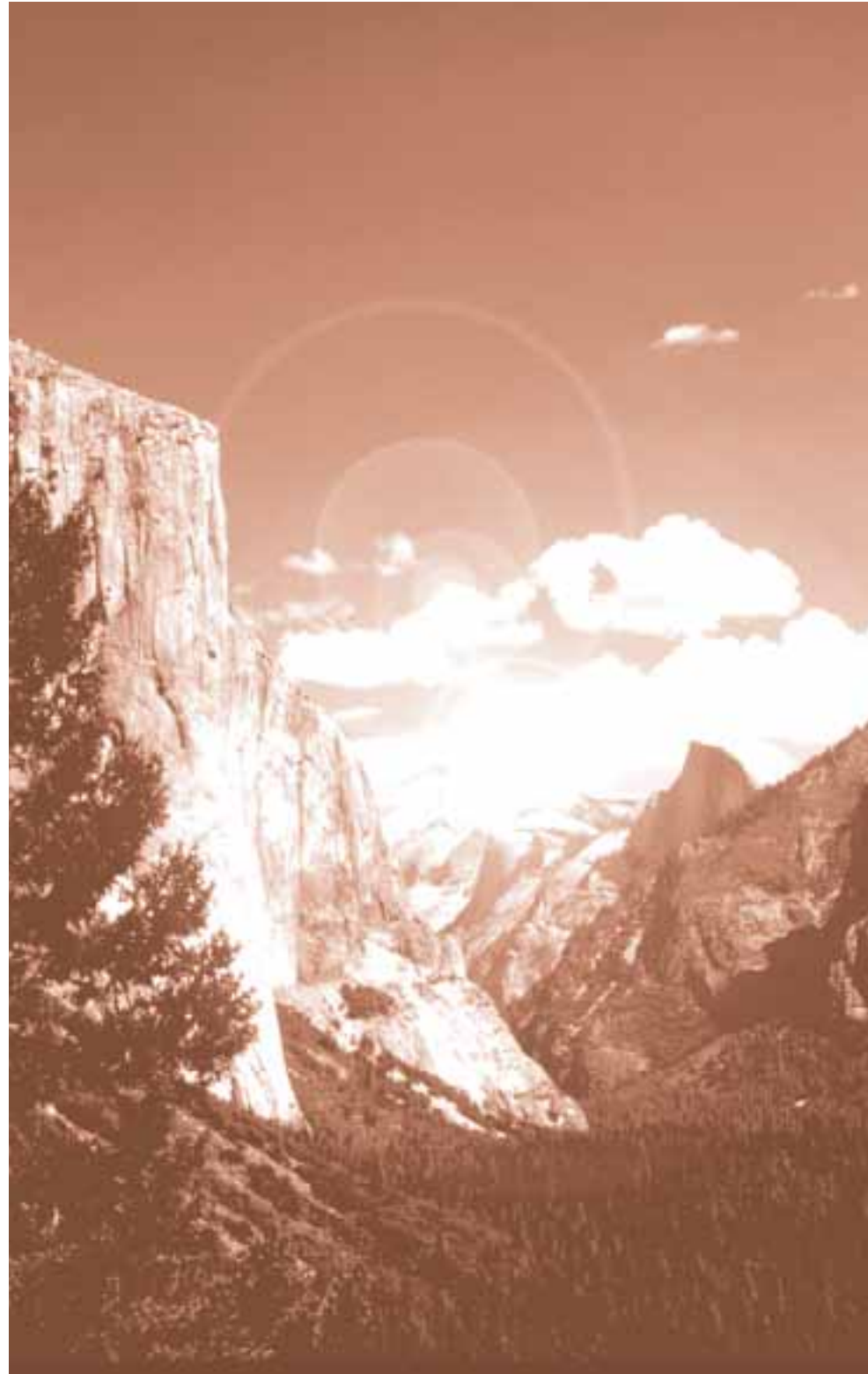
ביקשנו לחקור אם הלגיטימיות של הסיינטולוגיה, כפי שהיא מתוארת בספרות הרשמית, הינה זהה לזו שבה השתמשו החברים. לצורך זה ראינו 15 סיינטולוגים. שאלנו אותם מדוע הם חשבו שסיינטולוגיה נכונה. החברים שראיינו היו חברים בתנועה במשך תקופה שבין חמש לעשרים שנה. לכולם היתה השכלה גבוהה. ניתן לסווג את תשובותיהם למספר קטגוריות.

3. א) לגיטימיות פרגמטית
הסיינטולוגים שהתראיינו חשו שאמונתם נכונה מפני שגרמה לשיפור מוחשי בחייהם, לעיתים תוך שינוי מוחלט של מצבם האישי. הם טענו שבריאותם השתפרה ושחיי משפחתם היו מאוזנים יותר. הם המשיכו להיות חברים בתנועה מפני שראו תוצאות משמעותיות מיד בהתחלה. עבור החברים בכנסייה, סיינטולוגיה היא דת שימושית.

3. ב) סבירות באמונה

הכרה אישית בוודאות העקרונית הסיינטולוגים מותירה אזור "לא-מאומת" סיינטולוגים רבים הודו שלא בדקו באופן אישי את כל תורתו של ל. רון האברד ושהיו קיימים מספר אזורים של אמונה היפותטית.

דובר רבות על אמונה באלוהים. עבור אחדים, קיומה של ישות עליונה לא היה מוטל בספק. הם דיברו על הכרה פנימית חזקה, עדות ברורה לקיומו של אלוהים אשר גרמה להם להשלים עם המחלוקת בינם לבין "אלוהי הקתולים" של ילדותם. אחרים חזו בחייהם הקודמים במהלך האודיטינג, ופגישות אלו הובילו אותם לתפישה של הישות הנצחית. לדוגמא, "בתחילה לא הייתי מודע לכך, אולם ככל שנמשך תהליך האודיטינג הבנתי את מציאותה של דינמיקה שמינית נצחית, היא אכן קיימת" אולם למרבית המראיינים, היה צורך לאמת את האמונה באלוהים (שהוא הדינמיקה השמינית בלשונם), באותה דרך שהיה צורך לאמת אמונות אחרות. באותה עת, הם החשיבו את קיומו של

אלוהים כהנחה סבירה, ולו רק מפני שלאחר שבדקו חלק מכתבי ל. רון האברד ומצאום נכונים להם, הם שיערו שגם יתר כתביו יהיו כך. לדוגמא, "אני יודע שקיים בורא הכל, בורא עולם... אני מאמין שקיימת ישות עליונה, זו רק שאלה של זמן. האם אלוהים עדיין קיים? בשלב שבו אני נמצא כעת, אין לי כל דרך לדעת. קצת מתוך אמונה וקצת מתוך ידיעה, מפני שברגע שווידאת לעצמך שבעים אחוז מהנושא, אתה חושב שהיתר כנראה אמיתי גם הוא" – דברי סיינטולוג בן 47, חבר בכנסייה 20 שנה. אחרים חשבו שאם סיינטולוגים ברמות הגבוהות מצאו את אלוהים, משמע שהוא קיים.

באותה עת, הם היו מודעים לחיפוש אשר יתכן ויסיימו בגילוי אחר. לגבי סיינטולוגים רבים, כדי להאמין באופן מוחלט ב"דינמיקה השמינית" יש לחקרה באופן אישי. לפי-שעה הם מחכים. אלוהים כנראה נמצא שם. ניתן לקרוא לכך אמונה בסבירות.

3. ג) אמת יחסית

כשחיפוש אישי הוא הקובע, רמת האמת שנמצאת היא יחסית תמיד לשלב שהושג על מסלול ההתפתחות הרוחנית של הסיינטולוג. שתי אמיתות שהוזכרו על-ידי אחד מהמרואינים מתאר יחסיות זו, האחד שהוא מעל ומעבר לזמן ומלים, והאמת של "כאן ועכשיו".

3. ד) רלוונטיות

הסיינטולוגים ציינו שאמונתם היא רלוונטית למציאות. מרואין אחד דיבר על

קיום הרמוני עם המציאות, הוא הודה שהוא עצמו יצר מציאות זו שהפכה לו לטבע שני. לדוגמא, אחד מהמרואינים ראה באתיקה של סיינטולוגיה כלי עזר ליצירת קשר ולהבנת הזולת. מאמינה אחרת מצאה בסיינטולוגיה דרך נאותה לצורך שינויים חברתיים. לפני מעורבותה בסיינטולוגיה היא היתה סוציאליסטית לוחמת. בטכנולוגיה של הסיינטולוגיה היא מצאה את הכלים הדרושים כדי ל"שנות את החברה באופן יסודי".

3. ה) משמעות החיים

חברים בכנסייה טענו שמצאו משמעות לחייהם. אחד מהם תאר את עצמו כמלח הנסחף על-פני האוקיינוס תחת שמים מעוננים ללא מצפן וללא סימני-דרך, עד שלבסוף מצא מפה ואת כל ציוד הניווט הדרוש. הסיינטולוגים טוענים שהם כנראה מצאו את משמעות החיים ואת הדרך המוליכה קדימה. מרואיין שהפסיק את לימודי הרפואה שלו, הודה שלא ראה כל טעם במאמציו, מפני שהקיום הנוח של המעמד-הבינוני אליו שאף עמד בניגוד למשמעות החיים, שמצא לפי טענתו בסיינטולוגיה.

3. ו) התייחסות למדע

בראיונות שקיימו לא מצאנו כל התייחסות למדעים מוסמכים כהוכחות לתורה או לטכנולוגיה של הסיינטולוגים. דבר זה עומד בניגוד מוחלט לעובדות הבאות:

א. הידע והמומחיות הנדרשים מן המנהיגות שצוינו לעיל.

ב. הצהרתו של ל. רון האברד ש"אני צריך להתמודד עם העובדה שהגענו לנקודה בה המדע והדת נפגשים, ומכאן והלאה עלינו להפסיק להעמיד פנים שיש לנו מטרות חומריות בלבד. איננו יכולים לטפל ממש בנפש האדם אם נתעלם מעובדה זו."

נוכל לנסח את ההנחה הבאה:

א. התאמה עם המדעים המוסמכים היא עמדה רשמית הנחשבת לעובדה מקובלת ואשר הסיינטולוגים לא חשו צורך להצדיק, או;

ב. הלגיטימציה לאמונה זו נובעת מהתנסות אישית ולא מהיצמדות לעמדה רשמית.

ג. הטכנולוגיה של הסיינטולוגיה מחליפה את המדע.

יש לציין שכנסיית הסיינטולוגיה השתנתה במשך שנותיה הראשונות. הסיינטולוגיה מתארת את עצמה כתנועה דתית; הלגיטימציה שסיינטולוגיה מבקשת היום אינה מבוססת עוד על שיקולים מדעיים כפי שביקשה בעבר.

3. ז) חשיבות הטכנולוגיה של סיינטולוגיה

הסיינטולוגיה אינה אמונה באותה מידה שהיא התעסקות. הביטויים "לעשות סיינטולוגיה" או "לעסוק בסיינטולוגיה" נמצאים בשימוש רב. בסדרת הראיונות הראשונה בנושא הגדרת הסיינטולוגיה, הדגישו החברים את יישום הטכנולוגיה. במהלך הסדרה הנוכחית של ראיונות, המהימנות התבססה על היות הטכנולוגיה ברת-ביצוע.

נראה שהסיינטולוגיה הינה דת מעשית.

3. ח) התייחסות למסורות הדתיות

שאלות אלו עסקו במסורות דתיות רק כדי להצביע על מגרעותיהם. אף מתראיין לא הזכיר את הקשר בין בודהיזם לבין הסיינטולוגיה למרות שקשר זה הודגש על-ידי ל. רון האברד. האברד ציין את הנקודות השוות בין התורות, וטען כנגד חוסר ההשפעה של הבודהיזם בעולם.

אי-הזכרת הבודהיזם על-ידי המרואינים מקביל לאי-הזכרת המדע. המאמינים לא בקשו לאמת את אמונתם תוך התייחסות למרכיבים חיצוניים. כנראה שכל מה שאימתו סיפק אותם. הם לא חשו את הצורך לשייך את אמונתם לדתות אחרות בעזרת מונחים תיאולוגיים, ולא ביקשו להציב את עצמם במסורת של חשיבה דתית, אף אם ל. רון האברד הכיר בדמיון הקיים בין סיינטולוגיה, בודהיזם וחוכמות דתיות אחרות.

הלגיטימציה שניתנה על-ידי מספר חברים שונה מעט מהמסמכים הרשמיים. ה"מדע המבוסס על ודאות" הוא למעשה "מדע המבוסס על מספר ודאויות" המתקבלות רק לאחר שהן אומתו בניסיון אישי. מכאן, שהאמונה מבוססת על סבירות והיא נמצאת במקום יחסי לדרגתו של המאמין בסולם הרוחני. לעומת זאת ההכרה באמיתות התורה מקבלת אישור מהטכנולוגיה עצמה. אין מדובר כאן בהוכחה מובחנת של האמת המובילה להתנהגות מסוימת כמו במקרים של המרה לדתות השמות דגש על ישועה. בדתות המדגישות ישועה, המאמינים מתפללים מפני שהם מקבלים מבנה אמונה אשר מדגיש את הצורך בתפילה. הסיינטולוג מוסיף ודאות אחת על משניה עד שהוא משיג עדות

מספקת לאמת. סיינטולוג אחד אמר לי שהוא מעדיף לדבר על "המרת דת מתמשכת".

נראה גם שהאמונה שלהם הינה "פידס אפיקס" (מהימנה כתוצאה מייעילותה) מפני שהמאמינים טוענים שמצאו בסיינטולוגיה אמצעים להבנה ולשינוי החברה והעולם גם יחד.

ד. מסקנות

לסיינטולוגיה יש מאפיינים של דת. יש לה תיאולוגיה, מערכת עיסוקים המאפשרים את השגת הפן הרוחני של כל אדם, מבנה כנסייתי "בירוקרטי ביותר", וטקסים דתיים. כל החוקרים הבאים, אפילו הביקורתיים שבהם, לא הטילו ספק בטבע הדתי של הסיינטולוגיה. מישל דה סרט, רוי וואליס, בריאן ווילסון, האריט וויטהד, לוני ד. קליבר, פראנק ק. פלין.

אנו מוצאים את המאפיינים הבאים:

1) לסיינטולוגיה יש טכניקות המיועדות ליצור נתיב לעבר החירות כ"נפש בריאה בגוף בריא", ל. רון האברד והסיינטולוגים עושים רציונליזציה ואינסטרומנטליזציה קיצונית של חיי הדת. בדרך-כלל מופיעה השוואה לבודהיזם. יש שתארו את הסיינטולוגיה כ"בודהיזם טכנולוגי". אחרים ראו דמיון עם מתודיזם בשל המאפיין השיטתי של האודיטינג (ייעוץ רוחני).

2) הסיינטולוגיה מאפשרת למאמיניה לתת משמעות לאירועים קוסמיים, היסטוריים ואישיים; היא מציעה למאמין את ההכרה שיש בידו פתרון לישועה עצמית

ולגאולת החברה; היא מאפשרת לפרט להיות גורם פעיל בחייו ולא תוצאה סבילה של סיבות חיצוניות.

3) ל. רון האברד הוא לא הנביא שהעיד על קיומו של נתיב ישועה הנובע מנודע לו כתוצאה מהתגלות; הוא הופיע כחוקר רוחני שייסד בשלבים שיטת ישועה, שהיא נתיב ל"השגיות".

4) הסיינטולוגיה מבוססת על התנסות אישית – חוויה מיסטית במידה רבה – המאשרת למאמין ליצור קשר עם טבעו הרוחני. היא רומזת על "וירטואוזיות דתית" כלומר, התחייבות אישית חשובה – ולפיכך היא לא דת להמונים.

5) לסיינטולוגיה יש אופי של תחושה דתית ה"ארצית" בדומה לזו הקיימת ב"סוקה גאקאי", בה הצלחה עסקית. המושגת בהגינות נחשבת כסימן להתפתחות רוחנית. ניתן גם למצוא הקבלה בין המוסר של סיינטולוגים והמוסר הפרוטסטנטי המסורתי. אצל הפרוטסטנטים המסורתיים הצלחה בעסקי העולם הזה מעידה על חסד אלוהי, ובסיינטולוגיה הצלחה כזו היא התגלמות חיצונית המעידה על התקדמות במישור האישי, על תקנון אישי מוסרי ודתי הבנוי בעיקר מטכניקות פסיכולוגיות המשחררות את הפרט באופן רוחני, ויישומה של מערכת מוסר קונקרטי.

6) הסיינטולוגיה אינה כת – היא אינה בלעדית, והמאמין אינו חייב להתכחש לדתו הקודמת, למרות שרוב הסיינטולוגים עוסקים מעשית בסיינטולוגיה באופן בלעדי.

7) האופי הדתי של כנסיית הסיינטולוגיה התמסד כבר החל מתחילת שנות החמישים של המאה העשרים, וזאת על-פי חוברת שפורסמה על-ידי כנסיית הסיינטולוגיה הבינלאומית בשנת 1994 לכבוד יובל ה-40. כנסיית הסיינטולוגיה הבינלאומית, שמפקדתה הראשית נמצאת בלוס-אנג'לס, מתוארת ככנסיית-האם (כפי שמתוארת הכנסייה בבוסטון עבור תנועת המדע הדתי). ישנה התייחסות לבני-הקהילה ולאחווה הדתית, לטקסים דתיים ולעבודות התנדבות הקשורות בכנסיה. יתרה מכך, במהלך ראיונות שערכנו לאחרונה עם סיינטולוגים, הודגש המרכיב הדתי יותר ויותר. הסיינטולוגיה הולכת ומדגישה את אופייה הדתי, ובכך היא מושכת אנשים המחפשים דת. בתחילת דרכה משכה הסיינטולוגיה אנשים שביקשו לפתור בעיות אישיות. עם התפתחותה, נעשתה הדיאגנוסטיקה משולבת בקידום הכל.

8) קיימים בסיינטולוגיה גם מרכיבים אוטופיים: ל. רון האברד יצר פרויקט אוטופי, והוא "לעשות פלנטה שהיא קליר",

אשר בה חיה חברה ללא אי-שפיות, ללא פושעים וללא מלחמה, בה אדם בעל-יכולת יכול לשגשג, לאנשים הגונים יכולות להיות זכויות והאדם החופשי יעלה לפסגות גבהות יותר". יישומו הספונטני של מוסר (מוסר ברגסוני פתוח) יסיר את כל טעויות הקיום, ובאמצעות שיקום תטה תעלה רמת המוסר. ככל שיעלה מספר הסיינטולוגים ישתפר העולם.

9) הסיינטולוגיה נולדה עם קשר לעולם המודרני, שממנו היא מקבלת מרכיבים מסוימים (טכנולוגיה, גישה מתודית מוכרת היטב, חשיבות התקשורת, רווחה, הבנה של ארגון, התנסות אישית) המשולבים במסורות רוחניות עתיקות. ל. רון האברד והסיינטולוגים מרחיבים את השימוש בכלי המחשבה הרציונלית לשירות הנתיב המיסטי, ליצירת תמורה אישית ולשנוי העולם. מסיבה זו, כנראה, נראית הסיינטולוגיה כייחודית בין הדתות.

רגיס דריקבורג

אודות המחבר:

רגיס דריקבורג הינו פרופסור לסוציולוגיה של הדת באוניברסיטת ליל, III ליל, צרפת. הוא בעל תואר בפסיכולוגיה מאוניברסיטת פריס ודוקטורט

בסוציולוגיה מאוניברסיטת סורבון ולאחרונה הוא עובד עם 'המרכז הלאומי למחקר מדעי'.

מאז 1972, פרופסור דריקבורג התמסר ללימודי דתות מיעות, פרויקט אשר החל בהקדשת שלוש שנים עם עדי-יהווה כזופה.

סיינטולוגיה

ניתוח וסקירה של דת חדשה

ד"ר לפילוסופיה מ. דארול בריינט
פרופסור לדתות ולתרבות
מכללת רניסון, אוניברסיטת ווטרלו,
אונטריו, קנדה

1. רקע מקצועי

אונטריו, קנדה. כותרת עבודת המחקר שלי
היתה "היסטוריה ואסקטולוגיה" בעבודתו
של ג'ונתן אדורדס: בקורת על תיזת
היימרט".

לימדתי באוניברסיטת קונקורדיה
במורהד, מיניסורה (קיץ 1966), ווטרלו
לותר'רן יוניברסיטי בוטרלו, אונטריו (1967-
1969), אוניברסיטת ווינדזור, ווינדזור,
אונטריו (קיץ 1972 ו-1973), לימודי המשך
באוניברסיטת טורונטו, טורונטו, אונטריו,
(1972) וב-רניסון קולג', אוניברסיטת
ווטרלו, אונטריו, ווטרלו, החל משנת 1973.

קיבלתי תואר ראשון בהצטיינות
בפילוסופיה ובמדעי המדינה מקונקורדיה
קולג' במורהד, מיניסוטה, ארה"ב, בשנת
1964, וכן תואר S.T.B בהצטיינות
בתיאולוגיה מ'הארווארד דיוויניטי סקול
בהארוורד מסצ'וסטס, בשנת 1967. עבודת
המאסטר (1972) ועבודת הדוקטורט (1976)
בלימודי דת מיוחדים נעשו במסגרת
"המכון למחשבה נוצרית" באוניברסיטת
סט. מייקלס קולג', באוניברסיטת טורונטו,

אני מחזיק במינוי כפרופסור לדתות ותרבות ב-רניסון קולג', אוניברסיטת וטרלו, ובנוסף אני גם פרופסור עמית במחלקה למחקר ההתפתחות החברתית. החל משנת 1982 הייתי חלק מקבוצה הנקראית "קונסורציום להסטוריה של הרפורמציה באוניברסיטת וטרלו ובאוניברסיטת גוולף". שימשתי כיו"ר המחלקה ללימודי דת באוניברסיטת וטרלו (1987 – 1993), וכעת אני מסייע לתלמידי תואר שני בלמודי הדת באוניברסיטאות וטרלו.

בנוסף לכך, שימשתי באוניברסיטת קיימברידג', קיימברידג', [אנגליה] (1980), במכון ההודי ללימודים איסלמיים בניו דלהי, הודו (1986), במכון ד"ר ס. רדקרישן ללימודים מתקדמים בפילוסופיה באוניברסיטת מדראס, מדראס, הודו (1987), באוניברסיטת המדארד, בניו דלהי, הודו (1993), ובאוניברסיטת ניירובי, ניירובי, קניה (1994). הרצאתי באוניברסיטאות רבות באסיה, אפריקה, אמריקה הלאטינית ובאירופה.

חיברתי ארבעה ספרים במדעי הדת:

To Whom it May Concern: Poverty, Humanity, Community, A World Broken By Unshared Bread, (Geneva, 1970), Religion in a New Key (New Delhi, 1992), Jonathan Edwards' Grammar of Time, Self, and Society (Lewiston, NY, 1993). כמו כן ערכתי, כעורך בודד וכעורך שותף שנים עשר קבצים בשטח מדעי הדת, כולל, Exploring Unification Theology (New York, 1978), God: The Contemporary Discussion (New York, 1982), The Many Faces of Religion and Society (New York, 1985) Eugen Rosenstock-Huessy: Studies

in His Life and Thought (Lewiston, NY, 1986), Interreligious Dialogue: Voices for a New Frontier (New York, 1989), Pluralism, Tolerance, and Dialogue (Waterloo, 1989). שימשתי כמלקט-שותף עם דוריס ג'קובס על: "Interfaith Directory Waterloo, 1993), חיברתי למעלה מ-40 מאמרים מדעיים כולל: "Faith and History in Grant's Lament," "Media Ethics," "Cinema, Religion, and Popular Culture," "Sin and Society," "The Consolations of Philosophy," "New Religions: Issues and Questions," "Towards a Grammar of the Spirit in Society," "Interreligious Dialogue and Understanding," "The Purposes of Christ: Towards the Recovery of a Trinitarian Perspective," "From 'De' to 'Re' or Does the 'Future of Ontotheology' Require the Recovery of the Experience/Sense of Transcendence?," "The Kumbha Mela: A Festival of Renewal," "To Hear the Stars Speak: Ontology in the Study of Religion,

חיבורי עוסקים בתחום רחב של דת ותרבות את תחום פירסומי ניתן לחלק לארבעה שטחים: א. תיאולוגיה ואתיקה; ב. דתות בצפון-אמריקה; ג. דתות חדשות; ו-ד. שיח בין-דתי.

אני מלמד בתחום מדעי הדת מעל ל-25 שנה. בקולג' רניסון, אוניברסיטת וטרלו, אני מלמד בקביעות קורסים על מסע החיפוש הדתי, מדע הדת, היסטוריה של מחשבת הנצרות ומפגשים ושיח בין-דתיים העושים שימוש בשיטות השוואתיות, הסטוריות וסוציולוגיות המשותפות ללימוד האקדמי של הדת. מדי פעם אני גם מלמד קורסים על דת ופוליטיקה, דת וספרות, דת וקולנוע, וכן נתתי הרצאות בקורס על כתות ועל תנועות דת חדשות. כמו-כן לימדתי נצרות ודתות העולם ברמת המוסמך.

אני חבר ותיק באגודה הקנדית ללימודי דת, האקדמיה האמריקאית לדת, החברה התיאולוגית הקנדית, החברה לערכים בחינוך גבוה, החברה האסיאתית המלכותית והחברה ללימודים בודהיסטים-נוצרים. שימשתי כיועץ בכנסים בינלאומיים ובין-דתיים כולל כנס דתות העולם. (בשנים 1985, 1990 ו-1992).

כמלומד דת ותרבות, עסקתי בלימוד תנועות דת חדשות החל ממחצית שנות השבעים של המאה העשרים. התעניינתי בהבנת מקורותיהן, אמונותיהן, מנהגיהן וקשריהן של התנועות החדשות עם התרבות הכוללת. (רבות מהדתות החדשות אינן "חדשות" במהותן היסודי, אלא פשוט חדשות לחברה בצפון-אמריקה).

בנוסף לכך התעניינתי ואף לעיתים השתעשעתי מתגובתם הרגשית וההיסטרית לעיתים-קרובות של סקטורים בציבור לתנועות הדת החדשות. ערכתי מחקרי שדה נרחבים על מספר קהילות דת חדשות בקנדה, ארה"ב והודו.

התחלתי להיות מודע לכנסיית הסיינטולוגיה כקהילת דת חדשה זו באמצע שנות השבעים. פגשתי חברים מכנסיית הסיינטולוגיה בטורונטו ובקירצ'נר אונטריו. הורשתי להשתתף במספר פגישות בסוף שנות השבעים ובתחילת שנות השמונים בהם נערך דו-שיח בין חברים בכנסיית הסיינטולוגיה לבין חוקרי דת שמטרתו היתה הבנת אמונות היסוד ועיסוקי הסיינטולוגיה. פגשתי חברים ממספר סניפים אמריקאים ובריטים של הכנסייה. ערכתי שיחות נרחבות עם חברי הכנסייה בקשר להתנסותם בסיינטולוגיה והשפעת התנסות זו על חייהם. המשכתי לשמור על קשר מוגבל עם מספר חברי כנסייה קנדיים עד היום.

ביקרתי במרכזי סיינטולוגיה בקירצ'נר [קנדה], וביונג סטריט בטורונטו. החל במחצית שנות השבעים קראתי רבים מספרי כנסיית הסיינטולוגיה כולל: דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש, ספר העזר של סיינטולוגיה, מהי סיינטולוגיה? ודת הסיינטולוגיה.

כמו-כן קראתי פרסומים של הכנסייה העוסקים בבעיות חברה עכשוויות כגון בעיות שימוש בסמים, בריאות הנפש, וחופש הדת. קראתי מאמרים וספרי מחקר, במיוחד בתחום סוציולוגיה של הדת, על כנסיית הסיינטולוגיה.

2. המשימה

נתבקשתי לחוות את דעתי, כחוקר דת, על שתי שאלות. 1. האם סיינטולוגיה היא "דת"? ו-2. האם כנסיות הסיינטולוגיה הם "אתרי פולחן דתי"? לפי מיטב הבנתי שאלות מהותיות אלה קשורות לשאלת הפטור שניתן לכנסיית הסיינטולוגיה ממיסים באזורי שיפוט מסויימים. לפני שאתייחס באופן ישיר לשאלות אלו, אספק רקע לנושא מתוך מחקר תנועות הדת החדשות. הניתוח והתגובה שאביא לשאלות אלו מבוססים אך ורק על מעמדי כחוקר דת ולא על כל מומחיות שהיא בשטח משפטי או ניהולי כלשהו.

3. ה"דתות החדשות" ומחקר הדת

במחצית השניה של המאה העשרים הופיעו "דתות חדשות" רבות בצפון-אמריקה ובאירופה. בכלי התקשורת ההמוניים נקראו "דתות חדשות" אלה "הכתות" לעיתים קרובות, וכללו קבוצות כגון הארי

קרישנה 3HO כנסיית האחדות, מדיטציה טרנסנדנטלית וסיינטולוגיה. כשמשכו "הדתות החדשות" את תשומת לבם של כלי התקשורת הציבוריים, היה זה בדרך כלל בקשר לטענות סנסציוניות שחברים בקהילות הדתות החדשות לא היו חברים בהן מרצונם החופשי, אלא כתוצאה משכנוע על-ידי התניה או "שטיפת מוח". טענות כאלה היו נושאם של מחקרים (כגון, 'עשייתו של מוני', אילין באקר, אוקספורד, 1984) וכן מספר דוחות ממשתלתיים כגון (דו"ח היל על פיתוח מחשבה בקבוצות, כתות וסיעות באונטריו", 1980). מחקרים ודו"חות ממשתלתיים נערכו בצורה מקצועית ולא מצאו בסיס להאשמות אלה, אך תדמית הדעה-קדומה עדיין קיימת.

רבות מה"דתות החדשות" עלו כתוצאה מהמפגש עם הנצרות המסיונרית או האיסלאם המסיונרי מקורן בתרבויות מקוריות באפריקה ובאסיה. כאשר קבוצות אלה החלו להפיץ את תורתם בצפון-אמריקה, נראה הדבר בציבור כ"דגל אזהרה אדום" מאחר שרבות מהאמונות של הקהילות החדשות יותר נחשבו כ"כפירה" בעיני הדתות הישנות.

מקורן של חלק מתנועות מורכבות אלו, כגון כנסיות האיחוד, הוא בעולם המסיונרי הנוצרי, הוא ממזג את עקרונותיהן של דתות מקוריות או מסורתיות וכן של "התגלויות חדשות". דת הבאה אים נולדה מתוך המסורת המוסלמית אך כללה "התגלות חדשה". חלק מהדתות החדשות היו כללית "חדשות". לדוגמה, הסיינטולוגיה והפרוספרוס (ראה רוברט אלווד, ג'וניור. 'קבוצות דתיות ורוחניות באמריקה המודרנית', אינגל"ד קליפס, ניו-ג'רסי, 1973). אולם אנחנו מוצאים אף במקרים אלו, דחייה של הטענה לחידוש מוחלט לדוגמה, מכריז ל. רון האברד שסיינטולוגיה היא "הרחבה ישירה של עבודתו של גוואטמה סידהארטה בודהא" (מדריך ליועץ

כאשר פנו חוקרי הדת למחקר "קהילות הדתות החדשות" בשנות השישים השבעים, הם הציעו מספר הבחנות שכדאי לצייןם כאן. מחקרים אלו נמשכו אל שנות השמונים והתשעים ואתרי המחקר הורחבו לאזורים נוספים בעולם.

רבות מה"דתות החדשות" אינן למעשה "חדשות" אך הן "חדשות" בצפון-אמריקה. למשל, תנועת הארי קרישנה נראית לעיתים קרובות כ"דת חדשה/כת" אך היא "חדשה" בצפון-אמריקה בלבד. זו קהילה ותיקה בהודו, ומקורותיה בחייו, עבודתו ויצירתו של קאיאניאה, רפורמטור הינדי בן המאה ה-15. התנועה התקיימה ברציפות בהודו מאז המאה ה-15, אך הגיעה לצפון-אמריקה רק בשנות השישים. הוא הדבר לגבי מספר תנועות דת חדשות שמקורותיהן במסורות הינדואיסטיות, בודהיסטיות וסיקיים במזרח הרחוק.

הרוחני המתנדב). אפילו בדתות חדשות אלה ישנם מרכיבים של אמונה, מנהגים, השראה ופולחן שיש להם תקדימים או מקבילים במסורות ישנות ו/או אחרות.

היסטוריונים של הדת מזכירים לנו ש"תנועות דת חדשות" תמיד עולות. היסטוריונים מצביעים, לדוגמה, על ארצות-הברית במאה ה-19 כמאה שבה "תנועות הדת החדשות" צצו בכל הארץ, או על יפן במאה ה-20, במיוחד לאחר מלחמת העולם השנייה, בה נצפתה אותה תופעה. רוב הדתות שצצו בארה"ב במאה ה-19 היו ואריאציות של הנצרות, אך בכל זאת היו "חדשות". (ראה מארי פארל בדנארווסקי 'דתות חדשות והדמיות התיאולוגי בארה"ב', בלומינגטון, 1989). היו שייקרים וקוואקרים, מורמונים ו"אורות חדשים" וונידיאנים ו"ניו הארמוניאנים" ורבים אחרים. ביפן היו לרוב תנועות הדת החדשות שורשים בבודהיזם, והידוע שבהם הוא סוקא גקאי. הבחנה זו הביאה היסטוריונים אלו לקביעת הקשרים הבאים: א) תנועות הדת החדשות צצות באופן שיגרת, אך אורך חייהם בדרך-כלל קצר. רוב התנועות מתרכזות סביב דמות כריזמטית, נבואות או התגלותיות, והן נעלמות תוך שנתיים-שלוש. ב) מספר תנועות שאכן שרדו הוכרזו כדת לגיטימיות לחלוטין. כך לדוגמה, המורמונים, כנסיית המדע הנוצרי, והאדוונטיסטים של היום השביעי. כל התנועות האלה זכו להתקפות רבות בתקופת עלייתן במאה ה-19, אך הם מוכרים עתה כקהילות דתיות "לגיטימיות". הקהילה הבאהאית וסוקה גקאי ביפן שמקורה בבודהיזם הם דוגמה מחוץ לאמריקה-הצפונית שלאותה תופעה.

סוציולוגים של הדת גם הבחינו שאחד ההבדלים בין תנועות הדת החדשות המוקדמות לאלו בסוף המאה העשרים בצפון-אמריקה היה מיקומן החברתי. תנועות דת חדשות עולות בדרך כלל בסקטורים השוליים והנחשלים יותר של החברה. ניתן להכיר בתופעה זו בגטאות של ערי ארה"ב (או בפאבלאס של אמריקה-הלטינית, או בשכונות העוני המקיפות ערים באפריקה) או בכל שכונת עוני עירונית – שם ניתן למצוא ערב רב של התארגנויות דתיות שאינם מוכרות. לא ניתנת תשומת לב ציבורית רבה לאתרים חברתיים אלו. המרכיב החדש בתנועות הדת של המאה העשרים הוא שמשך אנשים משכבות חברתיות אחרות: נוער מהמעמד הבינוני והבינוני-גבוה. (ראה בריאן ווילסון, 'ההשפעה החברתית של תנועות הדת החדשות'. ניו-יורק, 1981).

קל להבין את דאגתם של הורים בני המעמד הגבוה המגלים שבנם בן ה-25 שזה עתה סיים אוניברסיטת הארווארד, הוא אוהד משיח קוראני, או שבתם בת ה-24 אשר סיימה את אוניברסיטת טורונטו שרה עכשיו "הארי קרישנה" בשדות תעופה. אולם אנו יודעים היסטורית-שתגובות כאלה אירעו לעיתים תכופות כאשר ילדים בוגרים מאמצים מסורות דת חדשות או לא ממוסדות. לדוגמה, הוריו של סיינט תומאס כלאו אותו למשך שנה כשהוא רצה להיות דומיניקני, שהיה אז מסדר דתי חדש. הילדים הבוגרים שנמשכו לדתות החדשות הפופולריות בשנות השישים והשבעים של המאה העשרים לא היו ממעמדות עניים או נחשלים. הם היו בני המעמד הבינוני והבינוני-גבוה. יתרה מכך, תנועות אלו היו בדרך כלל הרבה יותר קטנות

ממה שנמסר בכלי התקשורת ההמוניים. בקנדה, לדוגמא, מנו רבות מקהילות דת חדשות אלו מספר מאות או אלפים, אך לא עשרות ומאות אלפים כפי שדווח על ידי מתנגדי התנועות החדשות. יש לציין שלמספר קבוצות בקנדה היו חברים רבים יותר.

ה"דתות החדשות" הציגו בפני חוקר הדת, תופעה שהעמידה בספק מספר מוסכמות אקדמיות, אך כל חוקרי המדע, לפי מיטב ידיעתי, ידעו בוודאות שה"תנועות החדשות" היו למעשה תופעות דתיות. אם הדת היתה "דת טובה" או "דת רעה" היה זה לעיתים קרובות נושא לדיון ציבורי, אך חוקרי הדת לא הטילו מעולם ספק שתופעות אלו היו אכן תופעות דתיות. (ראה ג'. גורדון מלטון, בארה"ב, ניו-יורק, 1986, וכן אנציקלופדיה של דתות אמריקאיות, דטרויט, 1989, אשר כולל פרק על "הדתות החדשות").

4. האם סיינטולוגיה היא דת?

יש להבדיל בין המחקר האקדמי המודרני של הדתות שהחל במאות ה-19 ה-20 לבין הדיסיפלינה הקלאסית של התיאולוגיה. משימת התיאולוגיה היתה הצגת דתה של קהילה מסוימת כלשהי (נצרות, יהדות, איסלם, הינדואיזם, וכו') – במערב, בו התיאולוגיה מרוכזת בעיקר בנצרות – מטרתו

של המחקר האקדמי של הדתות היא להציע תיאור מדעי וניתוח של כל התופעות הדתיות. משימתה הראשונה של הדיסיפלינה המודרנית של הדתות היתה לשחרר את הגדרת הדת מהזיהוי הטיפוסי שהיה לה עם הנצרות. הגדרות מילון תקניות של דת עדיין משקפות את הנטייה לזהות את מושג הדת עם המאפיינים של הנצרות במיוחד ומאפייניהם של דתות מונותאיסטיות אחרות. הגדרות אלו מציינות לעתים קרובות שהמאפיין היחיד או המרכזי של דת הוא "האמונה ביישות עליונה", אך מלומדי הדת מכירים דתות גדולות ועתיקות שלא מתאפיינים ב"אמונה ביישות עליונה". הדוגמאות המרכזיות הם בודהיזם, בעיקר בזרם התרואדה, בו נדחית אמונה בישות עליונה מכל וכל, ובדת יינא, הדוחה גם היא אמונה זו במפורש. גילם של כל הדתות האלה הוא למעלה מ-2,000 שנה. יתרה מכך, המסורת הקונפוציאנית מגמדת את ההדגשה על הטרנסצנדנטי, ומחזקת את הדגש על יחסי אנוש נאותים. בהינדואיזם ניתן למצוא אלים ואלות רבים, לא רק "ישות עליונה" אחת. המסורות המיסטיות של הדתות המונותאיסטיות במערב היו בקורתיות לעיתים קרובות לגבי תחושת מציאותו של אלוהים כ"ישות עליונה", ועמדו על-כך שמציאות האל עולה אל מעבר לתפישה כזו. היה אם-כך הכרחי להגדיר או להבין את מושג הדת בצורה שתאיים למיגוון הרחב של המסורות הדתיות שנמצאו בקרב בני האדם במהלך היסטוריה.

ה"דתות החדשות" הציגו בפני חוקר הדת, תופעה שהעמידה בספק מספר מוסכמות אקדמיות, אך כל חוקרי המדע, לפי מיטב ידיעתי, ידעו בוודאות שה"תנועות החדשות" היו למעשה תופעות דתיות. אם הדת היתה "דת טובה" או "דת רעה" היה זה לעיתים קרובות נושא לדיון ציבורי, אך חוקרי הדת לא הטילו מעולם ספק שתופעות אלו היו אכן תופעות דתיות.

באותה עת, היתה הכרה שבמסורות הדתיות של האנושות היה מימד שעלה מעבר ליומיומי. למימד זה של המציאות ניתנו שמות שונים. בעוד הנוצרים משתוקקים ל"הידבקות באל", והמוסלמים מבקשים "כניעה לאללה" כוונת הבודהיסטים היא "הארה פנימית או סאטורי", ודת ההינדו שואפת להגשמת "האטמן, או העצמי הנצחי", ואנשי דת היינא ביקשו לפתח "מחשבה טובה", לפיכך הגדרת הדת שעלתה במחקר המודרני של הדתות כללה הכרה ב"מעל ומעבר" כלשהו, שהובן בצורה רחבה מספיק לכלול את אותן דתות שלא היתה להם תפישה של "ישות עליונה" או שדחו במפורש רעיון כזה על-מנת להחליפו בתפישה אחרת של "המוחלט". כל דת מגדירה את המימד המקודש בחיים, אך לא כל דת מזהה את המקודש עם ה"ישות העליונה".

באותה עת, היתה הכרה שבמסורות הדתיות של האנושות היה מימד שעלה מעבר ליומיומי. למימד זה של המציאות ניתנו שמות שונים. בעוד הנוצרים משתוקקים ל"הידבקות באל", והמוסלמים מבקשים "כניעה לאללה" כוונת הבודהיסטים היא "הארה פנימית או סאטורי", ודת ההינדו שואפת להגשמת "האטמן, או העצמי הנצחי", ואנשי דת היינא ביקשו לפתח "מחשבה טובה", לפיכך הגדרת הדת שעלתה במחקר המודרני של הדתות כללה הכרה ב"מעל ומעבר" כלשהו, שהובן בצורה רחבה מספיק לכלול את אותן דתות שלא היתה להם תפישה של "ישות עליונה" או שדחו במפורש רעיון כזה על-מנת להחליפו בתפישה אחרת של "המוחלט". כל דת מגדירה את המימד המקודש בחיים, אך לא כל דת מזהה את המקודש עם ה"ישות העליונה".

בעוד שהנצרות הפרוטסטנטית של המערב הדגישה במיוחד את האמונה כמרכיב מרכזי בדת, תנועות דתיות אחרות, הן נוצריות והן לא נוצריות, שמו דגש רב יותר על מרכיב חי המעשה. בבודהיזם, למשל, העיקר הוא חי המעשה – הגשמת הדרך בעלת שמונת ה"ישות העליונה".

מחקר הדתות המודרני בחר להכיר במימד נוסף של החיים הדתיים, כלומר, הצד הטקסי או הפולחני. טקסים ופולחנים הם פעולות מובנות של הקהילה הדתית המאפשרות התאחדות עם המימד המוחלט של החיים. במסורות סיניות מסוימות, נחשבו הטקסים כמהותיים לקיומו של סדר היקום, והיו ארועים מורכבים שנתמשכו על פני מספר ימים. מספר מסורות דתיות מגמדות את תפקיד הטקס, כך לדוגמא הקוויקרים הנוצרים, אך גם אצל הקוויקרים נחשבת ה"התאספות בדממה" למרכיב חיוני בחיי הקהילה. למרות שהמימד הטקסי שונה ישנו שוני רב במימד הטקסי בין מסורת אחת למשנה לשנייה אף בתוך מסורת נתונה, כפי שמעיד הזוהר הטקסי של הנצרות האורתודוקסית והפשטות הטקסית של בית מפגש מנוני – מימד זה קיים בחיים הדתיים של האנושות.

מרכיבים אלו של אמונה, חי מעשה וטקס אינם עומדים בבדידות מזהרת אך מצטרפים יחד לחיי הקהילה הדתית ליצירת דרך החיים או התרבות המיוחדת לה. לבני דת ההינדו, למשל, יש מערכת מורכבת של אמונות, מנהגים וטקסים המגדירים את דרך החיים שלהם, דרך שיש בה מימדים שיגרתיים ועל-שיגרתיים. פירוש השורש הלאטיני למונח דת רליגארה הוא "לחבר יחד", וכאן אנחנו יכולים לראות את המשמעות הכפולה של "התחברות" זו. ישנה "התחברות" של ה"אנושי והאלוהי"

באמצעות הדת, וישנה ה"התחברות" של בני הקהילה הדתית זה אל זה.

לאור הבחנות אלו התגבשה במחקר הדתות המודרני הבנה של הדת כקהילה של גברים ונשים המאוחדים יחד במערכת מורכבת של אמונות, מנהגים, דרכי התנהגות, וטקסים אשר מבקשים, באמצעות דרך זו, לקשר בין חיי אנוש לבין המקודש והאלוהי.

יש לציין שכל מימד של הגדרת דת זו – קהילה, אמונה, מנהג, חיי מעשה, התנהגות, טקס, פולחן, דרך, והאלוהי – יובן א) בתוך מערכת מונחים מסוימת של מסורת דתית נתונה. ב) יובן כבעל דגש יחסי רב יותר יחסית למרכיבים האחרים במסגרת מסורת נתונה. כך, לדוגמא, מימד ה"קהילה" של הדת עשוי להיות מודגש יותר ביהדות אורתודוקסית מאשר בדאואיזם או אפילו בזרמים אחרים של היהדות. בדומה, ניתן להבין את האלוהי כמציאות טרנסצנדנטלית כמו ביהדות, או כמציאות מולדת בעצמי, אם כי לא בהכרח מוגשמת, כמו בדתות הינדו רבות. ואריאציות אלו אינן מבטלות את הגדרת הדת, אלא משקפות את מגוון התופעות הדתיות שיש להתייחס אליהן במחקר האקדמי והמודרני של הדת.

לאור האמור לעיל ניתן לשאול אם סיינטולוגיה היא אכן דת או לא. התשובה הקצרה לכך היא "כן, סיינטולוגיה היא דת". ניתן להבהיר תשובה זו אם ניישם את הגדרת הדת כפי שהובאה לעיל בבחינת הסיינטולוגיה.

בכנסיית הסיינטולוגיה, האם אנו פוגשים במערכת ייחודית של אמונות דתיות הקשורות למשמעות והתכלית של חיי אנוש יש אפילו בהיכרות שטחית ביותר עם קהילת

הסיינטולוגיה והספרות שלה בכדי לענות על שאלות אלו בחיוב.

על-פי ספרות הסיינטולוגיה, הסיינטולוגיה היא "פילוסופיה וטכנולוגיה דתית ומעשית הפותרת בעיות רוח, חיים ומחשבה". על פי השקפתה של סיינטולוגיה "בעיות רוח, חיים ומחשבה" אלה אינם קבועים ללא יכולת שנוי וניתן אכן להתגבר עליהם. התגברות זו על "בעיות הרוח, חיים ומחשבה" מתרכזת, בתורת סיינטולוגיה, במודעות ובידע. מרכיב מרכזי במודעות וידע הוא התטן ושמונה הדינמיקות. הבה נבהיר בקצרה מושגים אלו בכדי לציין את מרכזיותם באמונת הסיינטולוגיה.

על-פי הסיינטולוגיה, מורכבת האנושיות שלנו ממרכיבים שונים; הגוף, המינד והתטן. התטן בתורת הסיינטולוגיה הוא מושג מקביל לנשמה בנצרות ולרוח בהינדואיזם. חלק מהבעיה של החיים היא העובדה שבני-האדם איבדו את מודעותם בטבעם האמיתי. בתורת הסיינטולוגיה, משמעות אובדן זה הוא אבדן המודעות העצמית של בני האדם בטבעם כתטנים. אך מודעות וידע-עצמי כתטן היא חיונית לחיי רווחה ולהישרדות. בני-אדם מבלבלים לעתים קרובות את המציאות העמוקה שלהם עם הגוף או עם המינד, או רואים עצמם רק כגוף ו/או רק כמחשבה. אבל לגבי סיינטולוגיה, חיוני שבני-אדם יכירו בטבעם הרוחני וישקמו אותו. טבע רוחני זה הוא, בשפת הסיינטולוגיה, "האדם הוא תטן". כתטנים, בני אדם הם "רוחניים, בני-אלמות, וכמעט בלתי ניתנים להשמדה".

מאחר ושהמודעות העצמית כתטן התערפלה על-ידי "אנגרמות" או אבדה

בבלבול התטן עם הגוף ו/או המינד, המשימה הדתית העיקרית היא שיקום הרוחניות במישור האישי, היא חיונית מאחר ש"התטן הוא מקור כל הבריאה והוא החיים עצמם". מודעות זו היא השלב הראשוני בדרך חיי המעשה הדתיים אשר תוביל, במונחים של סיינטולוגיה, לקליר. כשבני-אדם נעשים מודעים לטבעו האמיתי ולמעגלים הקונצנטריים של המציאות אזי מאמינים הסיינטולוגים, הם יכולים להמשיך, בצורה חופשית ויצירתית, בשמונה הדינמיקות של החיים. (ראה 'מהי הסיינטולוגיה' מהדורה משנת 1992).

המסר היסודי של החיים, לפי הסיינטולוגיה, הוא הישרדות בתחום שמונה הדינמיקות. הדינמיקה הראשונה היא "העצמי", או הדינמיקה של החיים כהישרדות הפרט. הדינמיקה הראשונה מתקיימת אף במעגל רחב יותר של הקיום המתרחב לשמונה הדינמיקות או לאינסוף. מאחר שתיאור מפורט שמונה הדינמיקות הוא מעיקרי הסיינטולוגיה, יהיה זה נאות לתאר כל "דינמיקה" בקצרה. כפי שצויין, הדינמיקות מתחילות בקיום הפרטי, או ב"עצמי", ודחף הפרט להישרד ולהתקדם באמצעות הדינמיקה השניה אותה מכנה הסיינטולוגיה כ"יצירתיות" או "יצירת דברים לעתיד", ואשר כוללת קיום משפחה וגידול ילדים. הדינמיקה השלישית היא "הישרדות קבוצתית" – אותו מרכיב בחיים הקשור בקהילות בחירה, חברים, חברות, עמים וגזעים. הדינמיקה הרביעית היא "המין האנושי" והיא "הדחף להישרד באמצעות האנושות וככל האנושות כולה". הדינמיקה החמישית היא "צורות חיים" או "הדחף של כל היצורים החיים" להישרד. הדינמיקה השישית היא ה"יקום פסיקלי".

בדינמיקה השמינית, ניתן להבחין באופן מיוחד בגרסת הסיינטולוגיה ל"מה שאחרים קוראים" הישות העליונה או בורא העולם. הסיינטולוגיה מעדיפה את המונח "אינסוף" כתיאור "הכל הכולל את הכל". להסתיוגות הסיינטולוגיה בנוגע ל"אינסוף" יש מקבילות במסורות אחרות. על המסתורין המוחלט, מיסטיקונים בני כל המסורות אומרים מעט מאד אם בכלל.

לאמונת הסיינטולוגיה בנוגע לתטן יש מקבילות במסורות דתיות אחרות, כשם שיש מקבילות לאמונתם בשמונה הדינמיקות ובטבעם הרוחני המוחלט של הדברים. החיפוש הדתי בסיינטולוגיה מקביל יותר לתהליך ההארה והשגת הבנה, של דתות המזרח-הרחוק מאשר לגירסאות המערביות של החיפוש הדתי, אשר נוטות להדגיש כניעה לרצון האלוהי. יש חוקרים הגורסים שהסיינטולוגיה מייצגת גירסא של "בודיהזם טכנולוגי" (ראה פ. פלין, עורך, 'תחליפים לכנסיות האמריקאית המרכזיות' ניו-יורק, 1983). חוקרים אחרים מדגישים את ההקבלות בין הסיינטולוגיה לבין תרגילי פיתוח המחשבה של מסורות המזרח-הרחוק. ניתן גם לראות את אמונת הסיינטולוגיה בשמונה הדינמיקות כמקבילה לתיאור בן

ימי-הביניים של מסע הנשמה לאלוהים, מסע אשר מגיע לפסגתו באיחוד עם המסתורין המוחלט, אלוהים.

כמו מסורות דתיות אחרות, רואה הסיינטולוגיה את החיפוש הדתי בעיקר במונחים דתיים-רפואיים. התהליך בו ניתן טיפול לבעיות אנושיות הוא תהליך של הגשמת הכוח הרוחני האנושי, התגלמות מימד של החיים שאבד או נחבא. בבודהיזם, הבעיה והתהליך הוא לנוע מחוסר הארה להארה, ובנצרות מחיי החטא לישועה. בסיינטולוגיה, המסע מ"פרקליר" ל"קליר", ומעל ומעבר לקליר. כאן מובן מצב הקליר כמודעות עצמית של הטבע הרוחני וחירות רוחנית מוגשמת, חופשית מעול התנסויות בעבר, ועם היכולת לחיות חיים רציונאליים ומוסריים. בסיינטולוגיה, זהו טבעו של המסע הדתי, ומטרתה של השאיפה הדתית. מסע זה אינו מסתיים במצב הקליר, אלא ממשיך לרמות גבוהות יותר של מודעות רוחנית ויכולת ברמות הגבוהות של ה"תטן הפועל". ברמות הישג גבוהות אלו, יכול אדם לשלוט בעצמו ובסביבתו, או על-פי הדוקטרינה של סיינטולוגים, "להיות גורם פועל ומשפיע על החיים, המחשבה, החומר, האנרגיה, המרחב והזמן".

בנוסף לאמונות שתוארו בקצרה לעיל, ישנה גם דרך חיים דתית. מימד זה של הסיינטולוגיה מתואר לעיתים קרובות במונחי הסיינטולוגיה כ"טכנולוגיה", או כשיטה של יישום עקרונות. תופעת האודיטינג היא מרכזית לחיי המעשה הדתיים בסיינטולוגיה, והיא נחשבת על-ידי הסיינטולוגים לטקס דתי. זהו התהליך שבו נעשה אדם מודע למחסומים הרוחניים הנסתרים שמונעים ממנו מלהכיר בטבעו

הרוחני המהותי כתטן וכן מונעים ממנו להגשים טבע זה. מחסומים אלו לחיי תפקוד מלאים או להגשמה מלאה של החיים נקראים "אנגרמות". חברי הקהילה ומאמיני הסיינטולוגיה נעזרים במכשיר דתי הידוע בשם "אי-מיטר" בכדי להכיר ולהתגבר על מחסומים שליליים בדרכם לקליר. (ראה ל. רון האברד, 'מדריך ליועץ הרוחני המתנדב' לוס-אנג'לס, 1976). תהליך האודיטינג נערך בין מומחה דתי – אודיטור שהוא יועץ רוחני, או יועץ רוחני מתלמד בכנסיית הסיינטולוגיה – והאדם המקבל אודיטינג, הפריקליר. התהליך נערך על פי סדר שאלות קבוע, והוא מיועד לאפשר לפריקליר להיעשות מודע למהותו או מהותה האמיתית ולפתח את כושרם לחיות בצורה יעילה יותר. הסיינטולוגים מאמינים שתירגול כזה מאפשר לאדם לעבור מ"מצב של עיוורון רוחני למצב של האושר המבהיק של הקיום הרוחני".

לנוהגים כאלה ישנם מקבילות בדיסציפלינות הרוחניות של מסורות אחרות אשר מבקשות בדומה לעורר את טבעו הרוחני הפנימי של האדם. בעוד הטכנולוגיה של האי-מיטר בסיינטולוגיה היא ייחודית למאה שלנו, לרעיון הבסיסי יש מקבילות לתפקיד שממלאות מאנדאלות במסורות הבודהיסטיות, או מדיטציה באמצעות עזרים חיצוניים במסורות אחרות של המזרח-הרחוק.

יתרה מכך, הסיינטולוגים מאמינים של. רון האברד השיג תובנה לטבע המציאות, ובנוסף לכך פיתח טכנולוגיה מעשית לשיקום הטבע האמיתי של האנושות. כתביו של האברד משמשים כטקסטים בני-סמכא בתוך קהילת

הסיינטולוגיה באופן המקביל לספרות הקודש של מסורות אחרות: הוודות בהינדואיזם, הסוטרות בבודהיזם, וכו'. אך התובנות של האברד אינם, על-פי טענת הסיינטולוגים, ענין של אמונה גרידא, מאחר שהן פתוחות להוכחה ניסיונית באמצעות תירגול הדרך הדתית שהאברד פיתח. אספקט זה מקביל לחכמה הבודהיסטית העתיקה אשר נותנת עדיפות לנסיון עצמו על-פני האמונה גרידא.

עיסוקי הסיינטולוגים מקיפים הרבה יותר מאשר לטכנולוגיה דתית מרכזית זו, מכיוון שכשאדם מתקדם אל מעל מצב הקליר ומעבר לו, כל פעולותיו נעשות חופשיות, דינמיות ומשמעותיות יותר. בדרך לתכלית זו, קוראים הסיינטולוגים בטקסטים שלהם, בוחנים את אמונותיהם, בחברה הכוללת, מפתחים את חייהם הפנימיים, מתחננים, ובכל פעולה בחייהם הם מבקשים להגשים את האידאלים של אמונתם. בספרות של הסיינטולוגיה ניתן למצוא התייחסויות רבות ביותר ל"תקנון התנהגות" ומדריכי אתיקה אחרים המיועדים לעצב את חייהם של הסיינטולוגים.

דת אינה רק מערכת של אמונות, טקסים ונוהגים, אלא גם קהילה של אנשים המאוחדים על-ידי אמונות, מנהגים וטקסים אלו. בסיינטולוגיה ניתן גם למצוא מימד זה של החיים הדתיים. במקומות רבים בעולם ניתן למצוא קבוצות של סיינטולוגים הנפגשים בקביעות כקהילה דתית. ניתן למצוא שם דרשות, קריאה מכתבי הסיינטולוגיה, הקשבה להרצאותיו המוקלטות של ל. רון האברד, וכו' פעולות שכוונתן להעמיק את ההתחייבות לדת ולהפיץ את ידע הדת לאחרים. הקהילה

מורכבת מאנשים אשר מצאו בסיינטולוגיה תשובות וטכנולוגיות העונות לשאלות היסוד של החיים (ראה איילין באקר, 'תנועות דתיות, מבוא מעשי', לונדון, 1989).

מסקנה: לאור סקירה זו של הסיינטולוגיה ביחס למרכיבי ההגדרה המדעית המודרנית של המדע, נראה בעליל שסיינטולוגיה היא דת. לסיינטולוגיה ישנן אמונות מובחנות והתייחסות ספציפית לסדר רוחני נסתר, מנהגים דתיים וטקסים ייחודיים, טקסטים ברי-סמכא ופעילויות הבונות קהילות.

5. האם סיינטולוגיה היא קהילה דתית?

ההגדרה האקדמית המודרנית של הדת הורחבה בכדי לכלול סוגים שונים של התנהגות, נוהגים ואמונות דתיות החורגות מגבולות המסורות המונותאיסטיות המערביות. כך גם על ההגדרה של "עבודה" או במינוח האקדמי המודרני להתרחב מעל ומעבר להקשר המערבי ולכלול מנהגים של מסורות הדת וחיי הרוח של המזרח-הרחוק.

מנקודת מבט היסטורית וכללית, פוגש חוקר הדת מגוון רחב של "התנהגויות ופעולות פולחניות". מסורות דתיות קוסמיות של חברות מקומיות כיוונו את פולחניהן לקצב הקוסמי של הטבע ושל בורא העולם. לכל פעולה קהילתית מעשית – צייד ושתילה, לידה ומוות – קדם טקס או פעילות פולחנית. במסורות הדתיות ההיסטוריות של המערב, היו תפילה וטקס פעולות מרכזיות בקהילה הדתית. דוגמאות לפולחן עצמו כוללות הזכרת אללה בחמש תפילות יומיות, איזכור הברית עם האל בימי החג, העלאת "גופו של

ישו" במיסה היומית של הנצרות הקתולית. במסורות המזרח-הרחוק, פולחן היא פעולה של מדיטציה דוממת של יוגי בבדידות הרי ההימאליה, או אמירה חזור ושנה של שירים ותפילות על-ידי בני דת היינא לפני תמונה של "נפש מוגשמת", או הפולחן המורכב של דת השינטו בנוכחות ה"קאמי" הנמצאים בכל טיפת מים או עלה של עץ, או הטקסים של "שירים ותפילות" הנמשכים שבוע על-ידי בודהיסטים טיבטים אשר דוחים את תפישת האל בורא העולם. מנקודת מבטו של החוקר המודרני של הדת, ניתן לראות פולחן בדרך-כלל כפעולה דתית המאפשרת התאחדות עם הנסתר המקודש. מבחינה גלובלית והיסטורית, הפולחן כולל מיגוון רחב של פעולות והתנהגויות.

בכנסיית הסיינטולוגיה אנחנו מוצאים מיגוון רחב של פעולות פולחניות, פעולות המיועדות לאפשר התאחדות עם המקודש. ניתן למצוא זאת בפעילות האודיטינג (שתוארה לעיל) ובהכשרת העוסקים בה. אודיטינג הוא התהליך שמעביר אדם ממצב "פרקליר" למצב "קליר" ומעל ומעבר לו; זו הדרך של סיינטולוגיה לפתח מודעות עצמית כישות רוחנית בת-אלמוות ה"תטן", מימד ניסתר זה שהוא מרכז החיים הדתיים. אך חשוב באותה מידה בסיינטולוגיה הוא התירגול וההכשרה. בתהליך האודיטינג, נעשה אדם בן-חורין; באמצעות ההכשרה, נשאר האדם חופשי ולומד "להגשים את המטרה של שיפור מצבי החיים".

כפי שצינו לעיל, צורות פולחן של מסורת דתית נתונה תואמות לתפישת המקודש ו/או המוחלט שבאותה מסורת. בסיינטולוגיה, הכשרה היא הפעילות שמאפשרת לאדם לנוע דרך שמונה הדינמיקות לעבר הדינמיקה השמינית, הנצח או האינסוף. הכשרה אינה אקראית או סתם "לימוד" בסיינטולוגיה. זו תנועה במסלול מדוייק – "דף מעקב" – במטרה להשיג מידע חיוני והיכולת ליישם ידע זה בחיי היומיום. ישנם קורסי הכשרה רבים המוצעים בסיינטולוגיה החל בקורסי מבוא וכלה בקורסי "ידע היכולות הגבוהות ביותר של התטן".

לאור סקירה זו של הסיינטולוגיה ביחס למרכיבי ההגדרה המדעית המודרנית של המדע, נראה בעליל שסיינטולוגיה היא דת.

ניתן למצוא צורות פולחן מוכרות יותר בטקסי הקהילה המתרחשים כאשר סיינטולוגים נפגשים למטרות טקסיות. ספרות הסיינטולוגיה כוללת טקסים המציינים אירועים מרכזיים במסלול החיים של הפרט, לידה, מתן שם, נישואין ומוות. טקסים ופולחנים אלו מקשרים אירועי חיים אלו לעומקי קדושת החיים כפי שהם נראים לקהילת הסיינטולוגיה. (ראה דת סיינטולוגיה, למען קבלת תיאור של טקסים ופולחנים, ל. רון האברד.)

טקסי מעבר אלו של הסיינטולוגיה מקבילים כמעט לכל המסורות הדתיות האחרות. טקסים אלו מבטאים את האמונה שחיי אנוש קשורים למימד הרוחני והנסתר שיש להכיר אותו ולהכיר בו בעת שחיי אנוש משיגים את הגשמתם המלאה.

פעולות הפולחן עשויות להיות פרטיות או קהילתיות. דבר זה הינו ניכר ביותר בקשר של תפילה, אולם הוא אף נכון בקשר לפעילות של מדיטציה ובתורות רוחניות, הן המתפלל ביחידות והן הרוקד-מתפלל יחד עם אחרים בריקוד המסתובב עוסקים בפעילות פולחנית. וכן הבודהיסט השקוע במדיטציה לבדו למרגלות הר, או בודהיסט המצטרף אל אחרים בשירת סוטר, כל אלה עוסקים בפעולות טקסיות.

בסיינטולוגיה ניתן למצוא הן טקסי פרט והן פולחנים קהילתיים. אך בסיינטולוגיה, כמו במסורות ההגשמה של המזרח-הרחוק, המאמץ האישי הוא העיקר. תהליך ההגשמה או התנועה לעבר חירות רוחנית מושלמת כוללת אודיטינג והכשרה בתוך מסגרת הסיינטולוגיה. הדבר מקביל ליחס "גורו-תלמיד" במסורות המזרח-הרחוק. ביחס "גורו-תלמיד" הפעולה הפולחנית העיקרית היא פעולה פנימית אשר

מאפשרת בהינדואיזם, תנועה לעבר הגשמת האטמן, הנשמה, שהיא מימד המוחלט. תנועות פנימיות אלו עשויות להיות קשורות לתנועות חיצוניות מסוימות כגון יציבה יוגית או טכניקות נשימה או אפילו תירגול רוחני, המבוסס על פעילה חיצונית מסוימת כגון העלאת דמות כלשהי בדמיון. התנועות הרוחניות הפנימיות עשויות להתרחש במהלך תקופה ארוכה או קצרה, והם חלק

מעבודת המאמין. במסורות רבות של המזרח-הרחוק, עשויות פעילות ההכשרה והמשמעת של ההתנזרות והמדיטציה של הפרט להתרחש על פני חודשים ושנים רבות או בהתבודדות לאחר שניתן כיוון על-ידי המורה. למרות שהתרגול נעשה בבדידות, הוא עדיין קשור לחיי הקהילה באמצעות אמונות, פעולות ונוהגים משותפים. בסיינטולוגיה, אודיטינג והכשרה מבוססים על הקשר העיקרי בין היועץ רוחני לבין התלמיד. המקביל לכך במסורות הנוצרית הנזירית הוא המדריך הרוחני, הכומר במסורות הפרוטסטנטיות, הגורו במסורות ההינדו, או הלאמה במסורות הבודהיזם הטיבטי.

בסיינטולוגיה, פעולות רוחניות פנימיות אלו הקשורות לאודיטינג והכשרה מאפשרות פיתוח טבעו הרוחני של האדם, וכן הם קשורים בצמיחה, בידע ובחינוך דתי. בסיינטולוגיה, פירושו של דבר בעיקר לימוד כתבו והקלטותיו של ל. רון האברד על דיאנטיקה וסיינטולוגיה. (אך כולל גם קורסים שהוא ערך וסרטים שהוא כתב וביים). שוב קשר זה בין תירגול רוחני ללימוד רוחני מצוי במסורות רבות. היוגי ההינדו הקלאסי עוסק בחיי נזירות באותה שעה שהוא קורא את הוודות. המוסלמי האדוק קורא בקוראן ומקפיד על צום הרמדאן. נראה שבנתיב הרוחני מחזקות פעילויות אלו זו את זו.

בסיינטולוגיה, כמו במסורות ההגשמה של המזרח-הרחוק, המאמץ האישי הוא העיקר. תהליך ההגשמה או התנועה לעבר חירות רוחנית מושלמת כוללת אודיטינג והכשרה בתוך מסגרת הסיינטולוגיה.

מסקנה: לאור הסקירה של סיינטולוגיה כפעילות מעשית, אני קובע שסיינטולוגיה אכן עוסקת בפעילות פולחנית במקומות הפולחן שלהם, בהתאם להגדרת מושג הפולחן במסגרת המחקר המודרני של הדת. פעילויות הסיינטולוגים במקומות הפולחן שלהם דומות בהיקפן ובתבניתן לפעילויות הנהוגות בדתות אחרות.

מ. דארול בריינט

אודות הסופר:

מ. דארול בריינט הינו פרופסור לדת ותרבות במכללת רניסון, האוניברסיטה של ווטרלו, אונטריו, קנדה. הוא לימד דת באוניברסיטה יותר משלושה עשורים; החל מ-1987 ועד ל-1993, שירת כיושב ראש מחלקת לימודי דת.

פרופסור בריינט היה מרצה אורח באוניברסיטת קיימברידג' בבריטניה; המוסד ההודי ללימודי האיסלם, ניו-דלהי שבהודו; המוסד ללימודי

פילוסופיה מתקדמים של דר. ס. ראדהאקרישנן, האוניברסיטה של מדרס, הודו; אוניברסיטת האמדארד, ניו-דלהי, הודו ואוניברסיטת ניירובי, קניה.

פרופסור בריינט הינו הסופר של ארבעה כרכים בנושא חקר הדת וחבר וותיק באגודה הקנדית לחקר דת, האקדמיה האמריקאית, האגודה הקנדית לענייני דת והאגודה האסייתית המלכותית. בנוסף הוא שרת כיועץ בכנס בין-לאומי בין-דתי ראשי שכלל את ה'אסיפה של דתות העולם'.

סיינטולוגיה

וההגדרות העכשוויות של הדת במדעי החברה

ד"ר אלחנדרו פריחריו
פרופסור חבר בסוציולוגיה
האוניברסיטה הקתולית של ארגנטינה
בואנוס איירס, ארגנטינה

• התפשטות של דתות מבוססות לעבר
אזורים גיאוגרפיים אחרים (כגון דתות
מסוימות מהמזרח הרחוק בארה"ב
ובאירופה; פנטקוסטאליזם, כנסיית המדע
הנוצרי, כנסיית המורמונים ועדי יהווה
מארה"ב לאירופה; סאנטריה מקובה לארה"ב
ולארצות אמריקה המרכזית; והאמבאנדה
מברזיל לאורגווי, פארגווי, ארגנטינה, צ'ילה
ובמידה פחותה בארה"ב ובאירופה);

החל במחצית המאה העשרים, קמה
בחברות המערב התעניינות מחודשת במגוון
התופעות הדתיות. התחדשות זו נבעה
מהסיבות הבאות:

• עליתן או התפתחותן של דתות חדשות,
במיוחד בארה"ב (כגון האגודה הבינלאומית
למודעות קרישנה, כנסיית הסיינטולוגיה,
ומיסיון האור האלוהי);

• "התחדשות" הדתות המבוססות (כגון הרפורמציות הכאריזמטיות של האוונגליסטים וכן בקתוליות, עלייתן של קבוצות קתוליות רוחניות, וכו'). וכן

• עלייתו של מרקע תרבותי רוחני מגוון ובלתי מרוכז הנכלל בביטוי העידן החדש – (NEW AGE).

ההתעניינות המחודשת בריבוי הדתי עוררה דיונים קודמים במדעי החברה אשר כתוצאה מהם נוסחו הגדרות מדויקות של תופעות דתיות. קבוצות מסוימות במדעי החברה בחרו בסוגי הגדרות שונים, לעתים תוך תגובה לצורכיהם התאורטיים המיידיים.

סוגי הגדרות שונים אלה כוללים:

הגדרות מהותיות של הדת המנסות לאפיין את הדת "מבפנים" או בעזרת מונחים של כוונה פנימית;

הגדרות השוואתיות של הדת שמבחינות בין מערכות דת למערכות הוראה אחרות;

הגדרות פונקציונליות של הדת שמאפיינות את הדת במונחים של השלכותיה על תחומי חיים חברתיים ותחומי חיים אישיים אחרים;

הגדרות אנליטיות של הדת שמאפיינות דתות על-פי האספקטים המובחנים של התופעה הדתית; וכן

הגדרות "אמיקות" של הדת – אשר מחשיבות כדת כל תופעה שחבריה של חברה מסוימת או מוסדותיה מחשיבות ככזו.

מנקודת מבטם של מדעי החברה, המשימה של ביסוס הקביעה אם גוף אמונות ועיסוקים אכן מהווה דת דורשת התייחסות למגוון ההגדרות של הדת המצוי בדיון העכשווי באותן נורמות.

בדפים הבאים אנחנו מציעים לקבוע האם הסיינטולוגיה אכן מהווה דת, תוך התחשבות במגוון ההגדרות המאפיינות כעת את הדת במדעי החברה.

1. סיינטולוגיה וההגדרה המהותית של דת

ההגדרה המהותית של דת מיועדת לאפיין את הדת בהתאם לתכונות המיוחדות הקיימות בהתנסות דתית זו לגבי מי שעוסק בה. מנקודת מבט זו, הגדרת הדת כוללת את כל אותן התנסויות שנתפשות על ידי בני האדם כעל-טבעיות, טרנסצנדנטיות, ושונות לחלוטין מהמציאות הנתפשת על פי רוב בחיי היומיום. אנשים שיש להם התנסויות מסוג זה אינם יכולים להסביר אותן באמצעות מונחים ותיאורים רגילים המסבירים ומגדירים בדרך כלל את האירועים שבחיהם. אולם, ההתנסות עצמה נראית להם כבלתי-ניתנת להכחשה, ואמיתית יותר ממה שנתפש בחיי היומיום. פיטר ברגר אומר:

"במסגרת החוויה הדתית, מאבדת באופן משמעותי מציאות חיי היומיום את מעמדה כמציאות עליונה. המציאות היומיומית נראית אך ורק כמבוא למציאות אחרת, בעלת טבע שונה לחלוטין ויחד עם זאת בעלת חשיבות עצומה עבור הפרט. באמצעות שינוי זה בתפישת המציאות כל

הפעילות הארצית המתרחשת בחיי היומיום נראית כפחות-ערך ביסודה – טריוויאלית – ובלשון קהלת – "הבל הבלים".

מנקודת מבט זו, הדת מוגדרת כממלכת העל-מציאות, המקודש, ה"אחר". במילים אחרות, הדת היא מרחב הפעילות ומחשבה אנושית הכואבת התנסויות המקשרות בין האדם לבין משהו שאינו ניתן לתיאור, משהו נפלא, מסתורי ומלכותי אשר לא ניתן להסבירו באמצעות תיאורים רציונליות בהן אדם נעשה מודע לאירועי חיי. מוסדות דתיים אם כך הם מוסדות הפועלים כדי לווסת, להגדיר ולהסביר את התופעות הדתיות.

השאלה "האם סיינטולוגיה תואמת להגדרות הקיימות של הדת" מקבילה לחקירה הבודקת אם הסיינטולוגיה סובבת סביב, מווסתת או מסבירה איזשהו סוג של התנסות נדירה המקשרת בין האדם לבין מציאות אחרת שהיא נפלאה ומפתיעה. על-פי הבנת, התשובה היא חיובית.

מעל ומעבר לפתרון בעיות והשגת מטרות יומיומיות, הסיינטולוגיה מבטיחה לאדם המקדיש את עצמו להבנת עיסוקיה, התקדמות בשלבים לעבר אושר מתמשך ומצבי תודעה חדשים שמעולם לא נחשבו כאפשריים. שיאם של מצבי תודעה אלו מתבטא בהתנסות של חירות מושלמת שבה לאדם תהיה היכולת לשלוט ביקום הפיסיקלי הכולל חומר, אנרגיה, מרחב וזמן, ולהיות יודע-כל. המודעות לחיים ולמוות והמודעות ליקום נעשות במצב זה בהירות וברורות מאליהן. כנסיית הסיינטולוגיה מציינת:

"האדם שלושה חלקים: הגוף, שהוא קצת יותר ממכונה; המיינד המחולק למיינד אנליטי ולמיינד ראקטיבי, אשר עוסק בחישובים ומכיל מעט יותר מאשר אוסף תמונות; והתטן, החיים עצמם, הרוח המחיה את הגוף... התטן הוא עליון לגוף ולמיינד כאחד... אך מהם מגבלותיו? עד כמה הוא יכול להתעלות.

"דרך המחקר של שאלות אלה נוצרה הסיינטולוגיה, ונפתחה הדלת להתגלמות מלאה של הפוטנציאל הרוחני.

"מצב זה נקרא תטן פועל OT למרות שהוא לא חומר, תנועה, אורך-גל או מיקום במרחב וזמן, התטן מסוגל להשיג הכל. ניתן להגדיר את התטן הפועל או ה-OT כאדם שיודע ויכול להשפיע על חיים, מחשבה, חומר, אנרגיה, מרחב וזמן".

"לא לשווא תוארה הסיינטולוגיה כמגשימת תקוותו הבסיסית של האדם לחירותרוחנית – בכך שהיא עוזרת להסיר את המשקעים המצטברים במשך הדורות, למצבינו המקורי, עם כל היכולות הטבעיות שלנו"

אחד מפרסומי הכנסייה מתאר בדרך הבאה את המצב המושג ברמה העליונה של התטן הפועל:

"אמיתות אלה הן חיוניות להישרדותך כתטן הפועל (OT) ויכולתך להשיג חירות רוחנית מושלמת. מושגי הזמן שלך, העתיד והעבר, ישתנו תדירות ואתה תחוה רמה חדשה של יציבות ומודעות שלא ניתן להשוותה עם רמות אחרות, ורמה זו תישאר איתך כל ימי חייך ובחייך העתי דים". (Source Magazine 99:21).

הן נתפשות כהוכחה המאמת את החזון הקוסמי שבו מאמינה הקבוצה. לפיכך, הסיינטולוגיה מתאימה להגדרה המהותית של הדת כפי שניתן לה שימוש במדעי החברה בימינו.

2. סיינטולוגיה וההגדרה ההשוואתית של הדת

ישנם חוקרים שהגדירו את הדת כמערכת אמונות השונה ממערכות אחרות. (שהן מערכת אמונות הבנויות על קווי מחשבה ומסורת תאורטית הנותנים משמעות למציאות ולחוויות החיים), כך, לדוגמה, סטארק וגלוק (1965) (Gluck and Stark) מבחינים בין "פרספקטיבות הומניסטיות" שהן אותן הניסיונות בחיי האדם שמטרתם למצוא את משמעות החיים, לעומת דתות הטוענות שמצאו או ביססו דרכים לגילוי המשמעות האמיתית של החיים. ההבדל בין מערכות מסוימות לאחרות הוא שבמקרה של הפרספקטיבות ההומניסטיות מתכוון אדם באופן מודע ומתוך רצון חופשי להעניק לחיים משמעות מוסכמת ויחסית. במקרה השני יוצאים מנקודת הנחה שלכל אותם הדברים שמנסה האדם להתאים להם תשובות, כבר קיימת משמעות ראשונית יסודית אשר ניתן להסכים עימה. על נושא זה אומר רג'ינלד ביבי:

"הנחת היסוד מאחורי פרספקטיבה דתית היא האפשרות שלקיומנו יש משמעות הקודמת למה שאנחנו כבני-אנוש מחליטים לתת לה. בניגוד לכך, הפרספקטיבה ההומניסטית מניחה בצד אחד את החיפוש אחר המשמעות הקמאית הקיימת של

ההבדלים בין חוויות החירות וידיעת הכל מצד אחד, וההתנסות הרגילה של האדם מצד שני – הם ברורים. יתרה מכך, עקרונות היסוד של סיינטולוגיה גורסים שאם אדם הולך בדרך זו, הוא יתנסה גם ב"ציאה מחוץ לגוף" שבמהלכה התטן (רוח) עוזב את הגוף ומתקיים בצורה עצמאית ממנו. במשך הציאה מחוץ לגוף יתאפשר לאדם לראות ללא עיני הגוף, לשמוע ללא אוזניים ולחוש ללא ידיים, ובכך יוכל להשיג ודאות לגבי היותו הוא עצמו (התטן) ולא גופו. על-פי הסיינטולוגיה יציאת התטן מחוץ לגוף ממחישה את העובדה שהרוח היא נצחית והיא ניחנת ביכולות שהן מעל ומעבר למה שניתן לחזות בהגיון יומיומי:

"התטן מסוגל לעזוב את הגוף ולהתקיים באופן עצמאי מנותק מבשרו. מחוץ לגופו, האדם יכול לראות ללא עיני הגוף, לשמוע ללא אוזני הגוף ולחוש ללא ידי הגוף. עד כה היתה לאדם הבנה מעטה מאד לגבי ניתוק זה מהמיינד שלו ומגופו. עם הציאה מחוץ לגוף שניתן להשיגה דרך הסיינטולוגיה, משיג אדם את הוודאות לגבי היותו עצמו ולא גופו. (מהי סיינטולוגיה?)

לסיכום, בדומה למספר רב של דתות המרכיבות את גוף ה"תסיסה הדתית" העולות בדורות האחרונים ברחבי העולם (הדתות שמוצאן מהמזרח-הרחוק, דתות הפנטוקוסטאליזם והדתות האפרו-אמריקאיות, בין היתר), להתנסויות דתיות שאינן שגרתיות ואינן יומיומיות יש מקום מרכזי בסיינטולוגיה. כמו בשאר הדתות, יש עידוד, ויסות והסבר של התנסויות כאלה על ידי התורה מצד אחד, ומצד שני

הקיום כדי לעסוק בעיסוק החדש שהוא גילוי משמעות לקיום". (Bibby 1983:103)

מנקודת מבט זו, על מנת לברר אם הסיינטולוגיה מהווה דת על החוקר לבדוק האם היא מניחה שלחי האדם יש משמעות קדמונית הנחשבת כאמת שאינה משתנה. בנקודה זו, יש לציין שעל פי הסיינטולוגיה, האדם מוגדר כישות רוחנית. סיינטולוגיה עומדת על כך שאין זה נכון שלאדם יש רוח, אלא, האדם עצמו הוא הרוח. הרוח נקראת "תטן", שם שנלקח מאות היוונית תטה. הנחת היסוד היא שהפרט קיים בעצמו כישות רוחנית. יכולתו האומנותית, כוחו ואופיו האישי של האדם הם כולם התגלמויות של טבעו הרוחני. התטן מהווה את האדם עצמו.

על-פי הסיינטולוגיה, האדם מורכב מגוף, הבנוי מחומר פיסית או שילוב של חומרים; מיינד המכיל תמונות, ויכולת קליטה של מחשבות, מסקנות, החלטות, הבחנות ותפישות; והתטן. התטן נתפש כבורא ויוצר. לתטן יש חיות אפילו ללא המיינד והגוף, והוא

משתמש במיינד כמערכת שליטה בינו לבין היקום הפיסי. הסיינטולוגים קובעים שהאדם הוא תטן – מקור כל הבריאה; הוא נצחי, הוא החיים עצמם, בעל יכולת יצירתית בלתי-נדלית, ואם הוא אינו חלק מהיקום הפיסי, הוא בעל יכולת פוטנציאלית לשלוט ביקום זה המורכב מחומר, אנרגיה, מרחב וזמן.

מאידך, טוענים הסיינטולוגים באופן מפורש שהכשרה בתורתם תסייע לאדם להבין את עצמו ולשפר את יכולתו להתמודד עם בעיות העולם באופן מועיל הרבה יותר מזה הנלמד במדעי הרוח או מדעי החברה. בעזרת עקרונות הסיינטולוגיה יכול אדם להבין, לדוגמה, מדוע אנשים מסוימים מצליחים ואחרים נכשלים, מדוע אדם אחד מאושר והשני לא, ומדוע יחסים מסוימים יציבים יותר, בעוד אחרים מתמוטטים. הכשרה בסיינטולוגיה מאפשרת לאדם שמקדיש עצמו לכך להגיע לידי ידיעה של מסתרי החיים ולהשיג הבנה מוחלטת של הטבע הנצחי של האדם. באמצעות כתביו של ל. רון האברד המופצים על-ידי הכנסייה, יכול הפרט לפתח את כל כישוריו בכל תחום "שמונה הדינמיקות" העומדות במרכז המבנה הקוסמי של הסיינטולוגיה. דינמיקות אלו, או השטחים בהם פעילות אנושית מוצאת ביטוי, הם:

- האדם מורכב מגוף, הבנוי מחומר פיזי או שילוב של חומרים; מיינד המכיל תמונות, ויכולת קליטה של מחשבות, מסקנות, החלטות, הבחנות ותפישות; והתטן.**

1. האדם עצמו; 2. משפחה ומין; 3. קבוצות; 4. האנושות; 5. כל צורות החיים; 6. היקום הפיסי; 7. רוחניות; 8. האינסוף או הישות העליונה. ('סיינטולוגיה 0-8: ספר היסודות')

מטרת הלימוד בכנסייה היא הגדלת רמת המודעות של הפרט כדי שיוכל לשלוט ולהשפיע על כל דינמיקות החיים.

לסיכום, בדומה לרוב הדתות, גם הסיינטולוגיה טוענת שגילתה את סוד מסתרי החיים. היא לא מציגה משמעות שרירותית של חיי-אדם, אלא טוענת שבידה המשמעות האמיתית. בכך, שונה עמדת הסיינטולוגיה מהעמדה ההומניסטית; היא אינה מציעה נורמות וערכים מוסריים שיעשו את חיי האדם לבעלי משמעות. נהפוך הוא, היא טוענת שהיא יודעת באמת מהו האדם ומהי המשמעות של חייו. באותה עת, ולמרות השימוש במונחים דומים המופיעים במדעים, יכולה הסיינטולוגיה להבדיל את עצמה מהם בכך שהיא אינה מנסה לתאר כיצד קורים דברים, היא לא מנסחת שאלות, והיא אינה מציגה הנחות לצורך שלילת התיזה שתובל מאוחר יותר לשינוי ולהתפתחות. הסיינטולוגיה טוענת שהיא גילתה את הגורמים האמיתיים והיא מזמינה את המאמין לקחת חלק בידע זה.

3. הסיינטולוגיה וההגדרה הפונקציונאלית של הדת

סוג אחר של הגדרות מאפיין את הדת בהשלכות שלה לגבי שטחי חיים אחרים. ההגדרה הפונקציונלית הראשונה של הדת נבעה מכתביו של אמיל דורקהיים, והדגישה את רגשות הסולידריות שטקסים דתיים העלו בלב משתתפיהם, ואת השפעתם על איחוד חברתי ואחדות קהילתית. הגדרות אלו זכו לביקורת מנקודות מבט שונות. מצד אחד נטען שקיימות דתות רבות באותה חברה, ולפיכך יש להטיל ספק בפונקציה המאחדת של הדת בקהילה ככלל, ומצד שני, שסמלים וטקסים לא-דתיים אחרים, כגון אלה

המשרתים את המדינה, העם והקבוצה האתנית, יכולים לשמש את אותה פונקציה של יצירת קשרי סולידריות ותחושה קהילתית. למעשה מספר מסוים של חוקרים במדעי החברה מגדירים עתה את הדת על-ידי השלכותיה לא על חיי החברה אלא על חיי הפרט האישיים. חוקרים אלו מגדירים את הדת כ"שילוב של צורות ופעולות סימליות אשר מקשרות את הפרט למצב העליון של הקיום". (Bellah 1964:358) או כ"מערכת אמונות ועיסוקים אשר באמצעותם מתמודדת קבוצת אנשים עם בעיות היסוד של החיים" (Yinger 1970:7) בעיות יסוד אלו כוללות תפישה של אי-צדק, חוויות סבל ומודעות לחוסר המשמעות והתכלית של החיים. הדתות מציעות שני סוגי תשובות לבעיות האנושות. מצד אחד הן מציעות הסברים הנותנים משמעות לשאלות יסוד אלו. מצד שני, הן מציעות שיטות ותוכניות פעולה המיועדות להתגברות על בעיות אלו.

מנקודת המבט הפונקציונלית, דת היא שילוב של אמונות הנותנות משמעות לבעיות היסוד כגון אי-צדק, סבל וחיפוש אחר משמעות החיים; כל זאת במקביל לשילוב עם עיסוקים אשר דרכם ניתן להתמודד עם בעיות אלה תוך כוונה להתגבר עליהן. כדי לענות על השאלה האם הסיינטולוגיה תואמת להגדרה זו יש לבדוק תחילה האם היא מציגה עיסוקים שמטרתם להתגבר על בעיות היסוד של החיים בשילוב עם מערכת אמונה שתפקידה להסביר בעיות יסוד אלה.

לכן ניתן להבחין מלכתחילה, שאודיטינג, העיסוק המרכזי בסיינטולוגיה, מוצג

למעשה כדרך להתגבר על הסבל. הטענה היא שבאמצעות השתתפות פעילה ורצונית באודיטינג, תשתפר יכולתו של האדם להתמודד עם בעיות הקיום ולפתורן, ולהשיג בכל פעם שלב גבוה יותר של מודעות ורווחה רוחנית.

שירותי הסיינטולוגיה שואפים להעלות את הפרט לנקודה בה יוכל לארגן את הפרטים המרכיבים את חייו ולפתור את בעיותיו. על פי הסיינטולוגיה, המתח שבחיי היומיום גורם לפרט לקבע את תשומת לבו על העולם החומרי ובכך נפגמת מודעותו לעצמו כישויות רוחנית ולסביבתו. כתוצאה מההפחתה במודעות צצות בעיות בקשר עם אחרים, סבל, מחלה ואומללות. מטרת הסיינטולוגיה היא לבטל את הפגיעה במודעות, להעיר את הפרט ולהחזירו למצבו הראשוני. לפיכך מציעה הסיינטולוגיה פתרונות לבעיות יסוד של החיים באמצעות תהליך המעלה את רמת החופש והמודעות של הפרט ומאפשר לו לשקם את יושרו האישי, את כוחו ואת כישוריו הבסיסיים. לאנשים בעלי ערנות ומודעות גבוהות יותר יוכלו לרכוש הבנה נכונה ולנהל את חייהם בכשרון רב. באמצעות אודיטינג והכשרה בסיינטולוגיה, אנשים יוכלו להכיר בעושר החיים ויהנו מהרמוניה מלאה ביחסייהם עם אחרים.

טענת התורה היא, שאלה המתעסקים בסיינטולוגיה ומתמחים בה יהיו מסוגלים לשחרר את עצמם מסבל, כגון פחדים לא רציונליים ומחלות פסיכוסומטיות; הם גם יעשו יותר רגועים ומאוזנים, יותר אנרגטיים ותקשורתיים; יוכלו לתקן ולשקם את קשריהם עם אחרים; להשיג שאיפות אישיות; להסיר ספיקות וחששות; לרכוש ודאות ובטחון בעצמם; לחוש שמחה

ולראות בבירור את הדרך לאושר. לסיכום, הסיינטולוגיה מציגה את עצמה כאמצעי להתגבר על הסבל וחוסר ההתאמה ביכולתם של אנשים.

מרכיב נוסף הכלול במסגרת ההגדרה הפונקציונאלית הנוכחית של הדת הוא הענקת משמעות או הסבר לבעיות יסוד של החיים. באמצעות מתן הסבר לסיבות שגרמו לסבל האנושי, מקלות רוב הדתות בדרך עקיפה את המתחים אשר סבל כזה גורם; והוא מתקבל פחות כנטול כל סיבה וצדק. באותה עת נותנים ההסברים התורתיים לסבל בסיס המצדיק את העיסוקים הדתיים שמטרתם לפתור סבל זה, וזאת על ידי הצבת מערכת סיבות המסבירות את בעיות החיים ומשמשת כבסיס לפיתוח תוכנית לשיקום אותן בעיות.

מבחינה זו ניתן לראות שהסיינטולוגיה גם מציעה תשובות לסבל האנושי על-ידי מתן הסברים. תורת הסיינטולוגיה מפרטת במיוחד את סיבות הסבל. לפי תורה זו, האדם הוא ביסודו טוב ומאושר, והסיבות לסבל נמצאות ב"מיינד הראקטיבי" השונה בברור מהמיינד האנליטי אשר מורכב מ"אנגרמות". בספר דינמיקות החיים, אומר המייסד, ל. רון האברד:

"האדם אינו חיה ראקטיבית". הוא מסוגל להשפיע ולכוון את חייו הוא. יש לו כוח רצון. בדרך-כלל יש לו יכולת ניתוח גבוה. הוא ראציונלי והוא מאושר ושלם רק כאשר הוא חי באישיותו הוא. המצב הרצוי ביותר של הפרט הוא החלטיות עצמית מלאה...

"המיינד הראקטיבי מכיל אוסף של התנסויות שנתקבלו במהלך אירוע לא-אנלטי אשר כלל כאב והתנגדות (ממשית או נתפסת) להישרדות הפרט... כאשר פציעה או מחלה תופסים את מקומו את המיינד האנליטי ויוצרים מצב של "חוסר הכרה" וכאשר כאב פיסי ועוינות לקיום האדם קיימים, מקבל האדם אנגרמה. על-ידי ניקוי המיינד הראקטיבי מתוכן עברו הכואב, ניתן להציב את המיינד האנליטי במצב שליטה מלא על האורגניזם. ברגע שאדם או קבוצה נעשים בעלי כושר זה, הם נהיים לבעלי החלטיות עצמית. כל עוד יש לבני-אדם כיחידים או כקבוצה, מיינד ראקטיבי, אי-הרציונליות תשאר." (האברד 1990, ספר היסודות).

לפיכך, על פי תורת הסיינטולוגיה, נחשב האדם בבסיסו כטוב, כמאושר וכשלם; והמקור לסבלו בחיים אלה נובע מהאנגרמות. לכן, מוצע העיסוק באודיטינג כאמצעי הראוי היחיד להסרת האנגרמות של הפרט, עד להיותו "קליר", כלומר, שיבה למצבו כ"פרט בסיסי". "משמעות שני המונחים: "העצמי כשהוא ללא-סטיה, במצב של אינטגרציה מושלמת ובדרגה הראציונלית הגבוהה ביותר; קליר הוא אדם שבאמצעות אודיטינג חוזר למצבו הבסיסי... ובמצב זה הוא מגיב ופועל בכל הדינמיקות והוא 'טוב' במהותו"... סגולותיו הטובות של הפרט במצבו הבסיסי הן רבות לאין ספור. כוונותיו הרעות וודרמטיזציות ההרס שלו אינן קיימות. הוא משתף פעולה, קונסטרוקטיבי ובעל מטרות. בקיצור, הוא מתאים להגדרה כפי שהאנושות מכירה בו. זהו ידע הכרחי בעבודת האודיטור, מאחר שסטיה ממצב זה מורה על חריגה בלתי טבעית

ותחת כפיה מן המציאות ואין לה כל חלק בהחלטיות העצמית של הפרט." (האברד 1990: ספר היסודות:?)

לסיכום, הסיינטולוגיה מספקת תשובה לסבל האנושי בדומה למסורות דתיות אחרות בכך שהיא נותנת הסבר ועל-סמך זה מציעה דרך לפתרון. הסבר זה מבוסס על ה"אנגרמות" שהן תמונות המופיעות במיינד; הן בלתי מובנות, יש להן כוח והשפעה וכמו כן מסה ואנרגיה. הפתרון המרכזי לגבור על הסבל הוא האודיטינג המאפשר לאתר ולהביס את האנגרמות. אודיטינג נחשב כפתרון לסבל מאחר והוא מציע השתתפות רצונית ופעילה שבאמצעותה יצליח הפרט להגביר את יכולתו בהתמודדות עם בעיות הקיום, ובהמשך אף לפתור אותן ולהשיג רמות מתקדמות של מודעות ורווחה רוחנית.

הסיינטולוגיה גם נותנת תשובה להרגשה של אי-צדק כאשר היא באה לידי ביטוי בחלוקה בלתי-שוויונית של כישורים בין בני-האדם, ומציעה שאבדן כישורים אלו נובע, לפחות באופן חלקי, כתוצאה מחוסר אחריות ומעבירות העבר ובאותה עת נותנת הסיינטולוגיה את הפתרון שיביא מחדש את אותם כישורים. בנוסף, הסיינטולוגיה גם מספקת תשובה לסבל שהינו תוצאה של חסרי משמעות ולהתחבטות בחווית המוות, בהציעה שהאדם הוא יישות רוחנית בת-אלמות אשר התנסויותיו נמשכות מעבר לתקופת חיים אחת; ובכך היא קובעת שהמוות הוא רק תחנת מעבר אשר דרכה עושה הפרט את מסעו המתמשך אל עבר מודעות עצמית. כפי שמצוין על-ידי כנסיית הסיינטולוגיה:

לבסס את אותם אספקטים אשר מהווים דתיות זו. אספקטים אלה כוללים:

(א) אמונה משותפת אשר מהווה את גוף התורה של הקבוצה;

(ב) השתתפות בטקסים ובפעילות דתית;

(ג) התנסות ישירה בקשר עם המציאות המוחלטת;

(ד) השגת מידע דתי, וכן

(ה) התנסות בשינויים או תוצאות בחיי היומיום הנובעים מהאספקטים האחרים של הדת (Stark and Gluck 1985) מנקודת מבט זאת השאלה אם הסיינטולוגיה מהווה דת מקבילה לחקירה, אם כנסיית הסיינטולוגיה כמוסד מצפה שחבריה יהיו דתיים, כלומר, שיתנהגו באופן דתי בהתאם לצורות הביטוי הדתיות האוניברסליות.

4. א) שיתוף האחרים בעקרונות התורה

מקובל לחשוב שמוסדות דתיים מצפים ממאמיניהם להיות שותפים לעקרונותיהם התורתיים (Stark and Gluck 1985:256) מבחינה זו ניתן לראות שכנסיית הסיינטולוגיה מציעה שלמות מלאה הבנויה על כך שהמאמינים יוכלו להיות להנות מפירות התורה. למעשה, העיסוק בסיינטולוגיה מורכב במידה שווה מאודיטינג ומהכשרה בעקרונות הדת. הכנסייה טוענת שאודיטינג מאפשר לאדם לראות כיצד קורים דברים, ההכשרה מלמדת אותו מדוע הם קורים.

החומר שבו משתמשים בקורסי ההכשרה כולל ספרים, פרסומים, סרטים והרצאות מוקלטות של מייסד הכנסייה, אשר נלמדים

"אין צורך לומר שאתיקה הוא נושא שהסיינטולוגיה לוקחת ברצינות רבה ביותר. ככל שאדם מתקדם בגשר (הגשר לחירות מושלמת, נתיב הסיינטולוגיה) ונעשה יותר ויותר עצמו, הוא גם נעשה אתי יותר ויותר, אולם באותה מידה הוא גם רואה את האתיקה כעניין של אחריות אישית המתפרש מעבר לחיים אלה, בניגוד לאדם חומרני המאמין שהמוות הוא סוף החיים, וכן סוף המודעות והאחריות, הסיינטולוג רואה במוות שלב מעבר, דרכו נושא אדם את עברו – שהוא עדין אחראי לגביו. גם הכישורים שהוא רוכש, הם אלה שאבדו בעבר בשל עבירות וחוסר-אחריות. לפיכך, הגינות, יושר, אמון ודאגה לזולת הם יותר ממלים בעלמא. הם העקרונות שעל-פיהם יש לחיות." (ספר העזר של סיינטולוגיה 1994)

מכל האמור עד כאן מתברר שהסיינטולוגיה תואמת את מושג הדת כפי שהוא מוגדר כעת מנקודת מבט פונקציונאלית. הסיינטולוגיה בנויה מגוף אמונות שבעזרתן קבוצה מסוימת של אנשים יכולה לתת משמעות לבעיות יסוד כגון אי-צדק, סבל וחיפוש אחר משמעות החיים. כמו כן, זוהי מערכת הכוללת פעילות דתית אשר באמצעותה ניתן להתמודד עם בעיות אלה תוך כדי כוונה ברורה להגיע לפתרון.

4. סיינטולוגיה והגדרות האנאליטיות של הדת

במדעי החברה מוגדרת הדת גם בצורה אנליטית והיא, אפיון הדת על ידי הדרכים בהן היא מתגלמת. מנקודת מבט זו נראה שיש הסכמה בין כל הדתות לגבי הדרכים בהן מבטא האדם את דתיותו, וכך ניתן

בסדר קבוע מראש. לחומר זה יש מעמד מקביל לכתבי קודש של דתות מסורתיות: אין הוא זוכה לפרשנויות והסברים. אדרבא, דגש רב ניתן לקבלת דברי המייסד ב"צורתם הטהורה". הסיינטולוגים מאמינים שמר האברד מצא את הנתיב המדויק והמעשי לגאולה רוחנית: במקרה שאדם עוקב אחר הנהלים של מייסד הסיינטולוגיה אך אינו משיג את התוצאות המצופות, זה משום שלא הבין את ההוראות או משום שלא ביצע אותם כאן באופן מדויק. לפיכך, האפשרות שיתכן ויש טעות בגירסא המקורית של דברי מר האברד אינה נידונה כלל.

אותם אנשים המדריכים את ההכשרה בסיינטולוגיה נקראים "מפקחים" והם מוכרים כמומחים בטכנולוגית הלימוד ומאומנים באיתור ובמתן פתרון למכשולים שהסטודנט עלול להיתקל בהם. תפקיד המפקח גם לוודא שהתורה נמסרת בצורה נכונה ושבמהלך ההכשרה לא נוצרות גרסאות שונות או פרשנויות סוטות. המפקח אינו נותן הרצאות ואינו מציע לתלמיד גרסה אישית על הנושא. אסור למפקח באיסור נמרץ להציע כל סוג של פרשנות מילולית של החומר וזאת על-מנת למנוע שינויים של המקור.

4. ב) השתתפות בטקסים ופעולות דתיות

דרך אחרת שבאמצעותה המאמין מפגין את דבקותו היא השתתפות בטקסים דתיים ופעילות דתית. מבחינה זו ניתן להבחין במבט ראשון שכנסיית הסיינטולוגיה חוגגת אותם טקסים כמוסדות דת אחרים כגון ימי ראשון, חתונות, הלוויות וטקס מתן שם לתינוקות בני-יומם.

אולם אירועים אלה אינם היחידים שיש להם מבנה טקסי בסיינטולוגיה. אודיטינג – העיסוק המרכזי – הוא פעולה אקטיבית במובן האנתרופולוגי של המלה: זהו נוהל מובנה בהתאם לכללים קפדניים שחוזר על עצמו בצורה מדויקת. למעשה, אודיטינג מיושם באמצעות סידרה של צעדים מתוכננים מראש שפותחו על-ידי מייסד הכנסייה, ואשר יש לחזור עליהם ללא כל שינוי. עבור כנסיית הסיינטולוגיה, אודיטינג דורש נתיב מדויק, דרך מדויקת להשיג מצבי מודעות גבוהים יותר. אודיטינג מוגדר כפעילות מדויקת, מוגדרת בקפדנות אשר מתבצעת על-פי כללים מדויקים:

"אודיטינג עושה שימוש בתהליכים – סידרה מדויקת של שאלות או הדרכות אשר ניתנות על-ידי האודיטור על-מנת לעזור לאדם לגלות דברים על עצמו ולשפר את מצבו. ישנם תהליכים רבים מאד ושונים מאד, וכל אחד מהם משפר את יכולתו של האדם להתמודד ולטפל בחלק מקיומו. כשמטרה מסוימת של תהליך כלשהו מושגת, התהליך מסתיים וניתן להריץ תהליך אחר שמטפל בחלק אחר של חיי אותו אדם.

"מספר בלתי-מוגבל של שאלות יכולות כמוכן להישאל – העשויות לעזור לאדם, או לא לעזור לו. ההישג בדיאנטיקה ובסיינטולוגיה הוא של. רון האברד בידד את השאלות המדויקות והכיוונים הקפדניים המביאים בעקבותיהם השתפרות" ('מהי סיינטולוגיה?')

ניתן אם-כך לראות שאודיטינג הוא טקס מדויק והשתתפות חוזרת ונשנית בטקס זה היא תנאי לחברותו של אדם בסיינטולוגיה.

4. ג) התנסות ישירה עם המציאות העליונה מאחורין, אלא לזה העומד בפני" (מהי סיינטולוגיה?)

יש לציין שכנסיית הסיינטולוגיה מצפה ממאמיניה שבאמצעות השתתפות בתרגוליה ובהכשרה של תורתה, ישיגו השתפרות בתודעה שתביא להתנסות ישירה עם המציאות העליונה.

4. ד) ידע דתי

ההגדרות האנליטיות של הדת טוענות שמוסדות דתיים מצפים שמאמיניהם ירכשו ידע כלשהו על עיקרי האמונה, הטקסים, הכתבים והמסורת. מבחינת צפייה זו, יש לציין שעיסוקי הסיינטולוגיה כוללים אודיטינג והכשרה במידה שווה. ההתחייבות המצופה מהמאמינים כוללת לימוד וידיעת עיקרי התורה. מבחינה זו מציינת הכנסייה:

"באמצעות אודיטינג נעשה האדם בן-חורין. לחירות זו מתלווה גם ידע המלמד כיצד להישאר בן חורין. הסיינטולוגיה כוללת ניתוח של המיינד הראקטיבי על האקסיומות שלו, ומשמעות הידע נחוץ כדי לטפל ולשלוט בחוקי החיים. עיסוקי הסיינטולוגיה כוללים במידה שווה אודיטינג והכשרה בעקרונות התורה. הכשרה בעקרונות הסיינטולוגיה כוללת את טכנולוגיית היישום. הבנת המנגנונים הגורמים לאובדן חירות רוחנית היא בעצמה חירות ומוציאה את האדם אל מחוץ לתחום השפעת מנגנונים אלו. אודיטינג מאפשר לאדם לראות כיצד מתרחשים דברים, בעוד ההכשרה מלמדת אותו מדוע." (מהי סיינטולוגיה?)

חוקרים הציעו שרוב הדתות המסורתיות מצפות ממאמיניהן להגיע בזמן כלשהו להתנסות ישירה פחות או יותר עם המציאות העליונה. מימד זה של חיי הדת מתייחס להגדרה המהותית של הדת, ועליה דנו לעיל בסקירת ההגדרה המהותית של הדת. ציינו שם שלאותן התנסויות דתיות שאינן רגילות, שגרתיות או יומיומיות יש מקום מרכזי בסיינטולוגיה. בדומה לדתות אחרות, יש עידוד להתנסויות כאלה בהתאם לדוקטרינה, הן מפורשות באמצעותה, וקיומן מהווה ראייה המאמתת את הראיה הקוסמית של הקבוצה.

סיינטולוגיה מציגה את עצמה כנתיב הדרגתי, בטוח ומוגדר היטב לשיפור מודעות, תוך הדרכת אנשים מנקודה של עיוורון רוחני ועד להשגת האושר המצוי בקיום הרוחני. סיינטולוגיה מביחה שמודעות מוגברת כזו תאפשר למאמיניה בסוף התהליך להיעשות מודעים לנצחיותם הם, להשיג חירות מושלמת, ולקבל ידיעה והבנה ישירה של משמעות החיים, של המוות ושל היקום.

מטרתה המוצהרת של הסיינטולוגיה היא שיקום מלא ומושלם של היכולת הפנימית של הפרט כיישות רוחנית נצחית. יכולת כזו תאפשר לו להיות גורם, בעל ידע שלם, על חומר, אנרגיה, מרחב וזמן, מחשבה וחיים. על-ידי השגת מצב זה, יכול אדם להבין את האינסוף:

"ברמת התטן הפועל-OT האדם עוסק בנצחיותו כיישות רוחנית. האדם עוסק בתטן והקשר שלו לנצח; לא לנצח שהשאר

יש לציין שבדומה לרוב המסורות הדתיות, מסירת התורה נראית בעין יפה על-ידי כנסיית הסיינטולוגיה. רכישת הידע הדתי מובטחת על-ידי אותה תורה באמצעות תגמולים סימליים לאילו המחזיקים בה כל מי שלומד את עקרונות הסיינטולוגיה, יכול לשלוט בחוקי החיים ולהיות חופשי מסכנות המאיימות על החירות הרוחנית.

4. ה) השלכות על חיי היום-יום

צוין בעבר שרוב המוסדות הדתיים צופים השלכות על חיי היומיום של המאמינים עקב אמונתם הדתית, השתתפותם בטקסים, ולימוד עקרונות הדת. כפי שנדון לעיל בסקירת ההגדרה הפונקציונאלית של הדת, הסיינטולוגיה טוענת שבאמצעות העיסוק המעשי והכשרה בתורתה משתחררים אנשים מפחדים לא-רציונלים וממחלות פסיכוסומטיות; נעשים שלווים

יותר ומשיגים איזון טוב ואנרגיה; מתקשרים טוב יותר, מחדשים ומשפרים את קשריהם עם אחרים; משיגים את מטרותיהם האישיות; מסירים את ספקותיהם ועכבותיהם ורוכשים בטחון עצמי; חשים שמחה ומבינים בבירור כיצד להשיג אושר.

כנסיית הסיינטולוגיה גם מצפה ממאמיניה לעזור לאחרים בתיקון מצבים שהם שואפים לשפר, תוך המרצתם להיות אודיטורים:

"הצורך באודיטורים הוא גדול מפני שברור שאודיטור יכל להציל רק אדם אחד בכל פעם. בניגוד לדתות קהילתיות, גאולה זו מתרחשת בסיינטולוגיה ביחסים של אחד-על-אחד בין האודיטור לפרקליר. סיינטולוגים רבים מתאמנים להיות אודיטורים, וכל אדם המבקש לעזור לאחרים יכול גם הוא לעשות כך. בנוסף ולא פחות חשוב, אדם יכול לשפר את כישוריו ולנהל את חייו בצורה טובה יותר מאשר ציפה אי-פעם. אין מטרה כדאית יותר מאשר לעזור לאנשים אחרים, ואין דרך טובה יותר להשיג מטרה זו מאשר להיות אודיטור. האודיטורים מיישמים את מה שלמדו בתהליך כדי לעזור לאחרים ולתקן מצבים הדורשים שינוי.

"זוהי שליחותו של הסיינטולוג המאומן, ובזכות ההבנה שלו, האהבה שלו, וכישוריו יוגשם החלום של עולם טוב יותר." (Church Of Scientology: 199:169)

ניתן לראות אם-כך, שבדומה לרוב המוסדות הדתיים, כנסיית הסיינטולוגיה מצפה לתוצאות ישירות שיתבטאו בחיי היומיום של המאמינים עקב אמונתם הדתית, השתתפותם בטקסים ולימוד עקרונות הדת. תוצאות אלה כוללות שיפור היכולת לניהול חיים, שיפור היכולת האישית ושיפור יכולתם לעזור לאחרים.

לסיכום, ניתן לראות שכנסיית הסיינטולוגיה מצפה ממאמיניה שיהיו אנשים דתיים, במובן שההגדרה האנליטית

הסיינטולוגיה
מציגה את
עצמה כמסלול
מדורג, מוגדר
היטב ובטוח,
המוביל לשיפור
המודעות
המדריך את
האדם ממצב של
עיוורון רוחני
לאושר מן
הקיום הרוחני.

של הדת נותנת למושג זה. למעשה, סיינטולוגיה מספקת מסגרת בה המאמינים יכולים לקחת חלק בעקרונות התורה, ולצפות שאותם אנשים המשתתפים ישיגו התנסות ישירה של המציאות המוחלטת, ישיגו מידע על עקרונות הדת ולפי כך יתנסו בהשלכות שיתבטאו בחיי היומיום שלהם. לפיכך, מבחינת ההגדרה האנאליטית של הדת, כנסיית הסיינטולוגיה מהווה מוסד דתי, מכיוון שציפיותיה בנוגע למאמיניה תואמות למה שמוסדות מסוג זה מצפים ממאמיניהם.

5. סיינטולוגיה וההגדרות האמיקיות של הדת

נקודת המבט ה"אמיקית" באנתרופולוגיה היא נקודת מבט המדגישה את סיווג הרעיונות של אותם אנשים הלוקחים חלק בתרבות נתונה. הגדרה אמיקית (Emic) מנוגדת להגדרה אתית הנובעת מסיווג מושגי הנובע מתיאוריה אחת או יותר במדעי החברה. עד לנקודה זו השתמשנו בהגדרות הדת שנלקחו מנקודות מבט תאורטיות, כלומר מנקודות מבט של חוקרי מדעי החברה המשתתפים בדיון הנוכחי על מרכיבי הדת ומאפייניו. בקטע זה נבחן את נקודת המבט האמיקית של הלוקחים חלק בחברה.

השאלה האם הסיינטולוגיה היא דת מנקודת מבט אמיקית בעצם מנסה לברר האם הסיינטולוגיה נחשבת ככזו בהקשר התרבותי המסוים בה היא מנהלת את פעילותה. מכיוון שכנסיית הסיינטולוגיה היא מוסד בינלאומי, הקשרים אלו מצויים בארצות רבות. היות שאלה חברות

מורכבות, מכילה כנסיית הסיינטולוגיה קבוצות משנה רבות: הסיינטולוגים עצמם, מוסדות ממשלתיים וחוקרים של נושאים דתיים הם אלה המבטאים את עצמם בפומבי בנושא זה.

במבט ראשון ניתן לראות שהסיינטולוגים עצמם מציגים את הסיינטולוגיה כדת בכתביהם ובמסמכיהם הציבוריים. (ראה לדוגמא, 'מהי סיינטולוגיה?')

בנוגע למוסדות ממשלתיים, הסיינטולוגיה רשומה כדת לצורכי חוק ופטורה ממסים בכל הארצות בהן היא פועלת. המוסדות הממשלתיים אשר הכריזו במפורש על סיינטולוגיה כדת כוללים:

מוסדות הזרוע המבצעת:

משרד החינוך והתרבות של באווריה, 1973 מחלקת המדינה משרד הפנים בארה"ב; סוכנות הביטוח הלאומי של אנג'ר, צרפת, 1985; המשרד הלאומי להגירה ואזרחות INS, ארה"ב, 1986; מחוז שנברג, ברלין, גרמניה, 1989.

סוכנויות המס:

המחלקה למנהל ומימון של ציריך, שוויצריה, 1974; מחלקת המס של פלורידה, ארה"ב, 1974; משרד המס האוסטרלי, 1978; מועצת המס של קליפורניה, 1981; מחלקת המס והמכס של קנדה, 1982; שירות המס של פאו צרפת, 1987; מפקח מס החברות באמשטרדם, הולנד, 1988; מועצת המס ביוטה, ארה"ב-1988; מועצת המס של עיריית ניו-יורק, ארה"ב-1988; משרד המימון הפדרלי, גרמניה, 1990; מועצת הדת של מונצנה, איטליה, 1990;

מועצת המס של לָקו, איטליה, 1991; שירות מס ההכנסה של ארה"ב, 1993; מחלקת פיתוח התעסוקה, ארה"ב, 1994.

מוסדות משפטיים:

בית-המשפט לערעורים, וושינגטון, די.סי. ארה"ב, 1969; בית-המשפט של מחוז קולומביה, ארה"ב, 1971; בית-המשפט של סט. לואיס, מיזורי, ארה"ב, 1972; בית-המשפט האוסטרלי בפרת', אוסטרליה, 1970; בית-המשפט של מחוז שטוטגארט, 1976; בית-המשפט של מינכן, גרמניה, 1979; בית-המשפט לערעורים של פאריס, 1980; בית-המשפט לערעורים של מדינת אורגון, 1982; בית-המשפט המחוזי של ארה"ב בווינגטון, 1983; בית-המשפט הפדרלי המחוזי במסצ'וסטס, 1983; משרד התובע הכללי של אוסטרליה, 1973; בית-המשפט הגבוה של אוסטרליה, 1983; בית-המשפט הפדרלי המחוזי של מרכז קליפורניה, ארה"ב, 1984; בית-המשפט של פאדואה, איטליה, 1985; בית-המשפט של בולוניה, איטליה, 1986; בית-המשפט המחוזי של האמבורג, גרמניה, 1988; בית-המשפט של ברלין, גרמניה, 1988; בית-המשפט של פראנקפורט, גרמניה, 1989; בית-המשפט של מינכן, גרמניה, 1989; בית-המשפט של האנובר, גרמניה, 1990; בית-המשפט של מילאנו, איטליה, 1991; בית-המשפט המנהלי של האמבורג, גרמניה, 1992; בית-המשפט של הגבוה של גרמניה, 1992; בית-המשפט של ניו-יורק, 1994; בית-המשפט לענייני מס של איטליה, 1994; בית-המשפט המחוזי של ציריך, שוויצריה, 1994; בית-המשפט הגבוה של איטליה, 1995.

לבסוף, מחקרים שנערכו על-ידי חוקרים במדעי החברה בדרך-כלל מתייחסים לסיינטולוגיה כדת. הסיינטולוגיה נחשבת כחלק מקבוצה הולכת וגדלה של תנועות דת חדשות.

אחד מהמחקרים הראשונים על הסיינטולוגיה, מאמר מאת הארייט ווייטהד בספר תנועות דת באמריקה העכשווית Religious Movements in Contemporary America מציב את הסיינטולוגיה ב"אוסף ההולך וגדל של תנועות דתיות שהן מחוץ למסורת היהודית-נוצרית לחלוטין" (547: 1974).

באופן דומה, המאמר מאת רוי וואליס, "הדרך לחירות מושלמת: ניתוח סוציולוגי של הסיינטולוגיה Roy Wallis, "The Road to Total Freedom: שמנתח את ההתפתחות ההיסטורית והתורתית וכן את התמורות הארגוניות שחלו במהלך המעבר בין דיאנטיקה לסיינטולוגיה, מציב בבירור את נושא המחקר במסגרת קבוצות הדת החדשות. וואליס רואה בסיינטולוגיה דת המותאמת במיוחד לשוק הדתי של החברה המערבית העכשווית – כפי שוילסון יתבטא מספר שנים לאחר מכן. הדגש הוא על ההטבות אשר מקבלים החברים מעיסוקיהם הדתיים בעולם הזה, השימוש ברטוריקה ספציפית וארגון בירוקרטי ובעל מבנה רציונלי משקפים ערכים מערביים עכשוויים, מאחר ו"הרציונליזציה" של החיים והעולם הביאה את המוסדות דרכם מושגת גאולה לרציונאליזציה (246: 1976).

פראנק פלין, במאמרו שיצא לאור בסדרת האוסף 'Scientology as Technological Buddhism' טוען שסיינטולוגיה היא "המעניינת מבין

'תנועות הדת החדשות' (1983:89) ומפני שיש בה דמיון רב ביותר לבודהיזם".

בפרק מספרו משנת 1990 Social Dimensions of Sectarianism The טוען בריאן ווילסון שהסיינטולוגיה יכולה היתה להיות "דת חילונית" ואחר-כך הוא מראה שהיא כוללת רשימה של 20

נקודות המאפיינות דתות בדרך-כלל. התאמה זו מציעה ש"יש בפירושו לראות את הסיינטולוגיה כדת, וזאת בשל התורות המטאפיסיות שהיא פורשת (ולא מפני שהיא מציגה את הארגון שלה ככנסייה), אולם היא גם דת המשקפת רבות מדאגותיה של החברה העכשווית." (1990:288). הוא משלים את ניתוחו בשאלה: "אם היה צורך להציע דת חדשה, יתכן והסיינטולוגיה לא היתה מתאימה בעולם החילוני

בה היא מתפקדת, ואשר ממנו היא שואבת את רוב מרכיבי המבנה הארגוני שלה ועיסוקיה הטיפוליים." (1990:288).

הסיינטולוגיה כלולה כאחת מהקבוצות שנסקרו בחלק מהספרים החשובים ביותר במחקר תנועות הדת החדשות:

- *New Religious Movements: a Practical Introduction* by Professor Eileen Barker (1992); *Encyclopedia of American Religions; Encyclopedic Handbook of Cults in America* by J. Gordon Melton. (1992)

היא אף נסקרת עם דתות חדשות אחרות בספרים:

Cult Controversies: Societal Responses to the New Religious Movements by James Beckford (1985); *Cults, Converts and Charisma: the Sociology of New Religious Movements* by Thomas Robbins (1991); *L'Europe delle Nuove Religioni* by Massimo Introvigne and Jean Francois Mayer, (1993).

מכאן ניתן להסיק כי הסיינטולוגיה היא דת מכל הבחינות הקיימות בדיון העכשווי לגבי הגדרת המושג.

לסיכום, מתוך נקודות מבט התנסותיות, ניתן להבחין שהסיינטולוגיה נחשבת כדת בהקשרים התרבותיים בהם היא פועלת, כולל הצהרותיהם של סוכנויות ממשלתיות, חברי הכנסייה עצמה, ואנשי מדעי החברה שחקרו את תנועות הדת החדשות.

6. מסקנות

כתוצאה מהניתוח שנערך כאן, נוכל לסכם שהסיינטולוגיה היא אכן דת מכל נקודת מבט הקיימת בדיון הנוכחי של הגדרת הדת במדעי החברה ואשר נסקרו במאמר זה.

בדומה לרוב הדתות השייכות ל"תסיסה הדתית" הבינלאומית בדורות האחרונים (הדתות שמקורן במזרח-הרחוק, פנטקוסטאליזם, ודתות האפרו-אמריקאיות, בין היתר), יש להתנסויות דתיות שאינן רגילות או יומיומיות מקום מרכזי בסיינטולוגיה. ממש כמו בדתות אחרות, התנסויות כאלה מתרחשות בחלקן כתוצאה מהנעתן, ויסותן או פירושן על-ידי עקרונות היסוד, ובחלקן כהוכחה לאמיתות הראיה הקוסמית של הקבוצה.

כתוצאה מכך, הסיינטולוגיה תואמת להגדרה המהותית של הדת הנמצאת כרגע בשימוש במדעי החברה. הסיינטולוגיה גם מתאימה למושג הדת כפי שהוא מוגדר כעת מנקודת מבט פונקציונאלית, בכך שהיא מהווה גוף של אמונות דרכו קבוצת אנשים נותנת משמעות לבעיות היסוד של החיים כגון אי-צדק, סבל והחיפוש אחר משמעות החיים, בשילוב עם עיסוקים אשר דרכם מתמודדים המאמינים עם בעיות אלו ומתעודים להתגבר עליהן.

בדומה לרוב הדתות, הסיינטולוגיה טוענת שגילתה את מסתורי החיים. היא אינה מציעה משמעות גלויה ושרירותית כלשהי לחיי האדם; היא טוענת שגילתה את המשמעות האמיתית.

בכך מבדילה הסיינטולוגיה בינה לבין הפרספקטיבה ההומניסטית: היא אינה מציעה ערכים ונורמות מוסריות שנותנות משמעות לחיי אנוש; להיפך, היא טוענת שהיא יודעת מהו האדם באמת ומה

המשמעות חייו האמיתית ובאותה עת, בשל השימוש במונחים מדעיים, הסיינטולוגיה מבדילה עצמה מהם בכך שהיא אינה מתכוונת לתאר בצורה בלעדית כיצד דברים קורים, היא אינה מנסחת שאלות או מציגה הנחות לצורך הכחשה ושנוי, אלא קובעת שהיא גילתה את הסיבות האמיתיות ומציעה לשתף אחרים בידע זה. לפיכך, הסיינטולוגיה מתאימה להגדרה ההשוואתית של הדת אשר מבדילה בין הדת לבין עמדת המוצא ההומאניסטית.

כנסיית הסיינטולוגיה מצפה ממאמיניה שיעשו אנשים דתיים במונח שההגדרה האנאליטית של הדת נותנת למושג זה. למעשה, כנסיית הסיינטולוגיה מספקת מערכת אמונות קשורה ומשולבת כך שהמאמינים יוכלו לקחת חלק בעיקרי התורה, ישתתפו בטקסים, ישיגו התנסות ישירה עם המציאות העליונה, יקנו ידע על עקרונות אמונתם ויחוו את התוצאות בחיי היומיום שלהם. לפיכך, לפי ההגדרה האנאליטית של הדת, כנסיית הסיינטולוגיה מהווה מוסד דתי מכיוון שציפיותיה מהמאמינים תואמות לציפיות שמבטאים מוסדות מסוג זה.

לבסוף, מתוך נקודת מבט אמיקית, נראה שהסיינטולוגיה נחשבת דת במרבית ההקשרים התרבותיים בהם היא פועלת, כולל הכרזותיהם של מוסדות ממשלתיים, הצהרותיהם של חברי הכנסייה, ועמדותיהם של חוקרי מדעי החברה שחקרו תנועות דת חדשות.

במאמר זה בחנו את ההתאמה בין הסיינטולוגיה לבין ההגדרות המודרניות של הדת בהן משתמשים בשטח מדעי החברה. אולם הסיינטולוגיה גם תואמת להגדרת הדת ה"קלאסית" הן באנתרופולוגיה והן בסוציולוגיה. בשטח הסוציולוגיה, מקס וובר שנחשב אבי הסוציולוגיה של הדת, העדיף שלא לתרגם את המונח (WEBER 1964:1) אולם וובר סיווג לפרטי פרטים את הדתות הידועות במספר גדול של סוגים לפי מספר רב של קריטריונים. נראה שהסיינטולוגיה מתאימה לסוג מסויים של "דתות ישועה" המוצגות כנתיב לחירות רוחנית מגילגול נשמות או גלגל החיים והמוות (WEBER 1964:146) בין דתות הישועה, תסווג הסיינטולוגיה בהתאם לקריטריוני וובר כדת אשר:

• נוסדה על-ידי נביא אשר ייסד תורה המיועדת לאפשר את ישועת המין האנושי Weber 1964:46

• יש לה טקסים ממוסדים בגוף חוקי כולל-כל, שהידע שלו דורש הכשרה מיוחדת Weber 1964:154

• טוענת שגאולה ניתנת להשגה באמצעות מאמץ דתי המכוון לשלמות עצמית Weber 1964:156

• פיתחה תהליכים המיועדים להשגת קידוש דתי של האישיות Weber 1964:156

• טוענת שהנחת היסוד של קידוש האישיות היא רכישת כוחות על-אנושיים

והיכולת להגשים פעולות על-אנושיות Weber 1964:157

ההתאמה בין הסיינטולוגיה לבין סוג זה של ישועה דתית המפורטת בקטגוריות של וובר מבוטאת בבהירות בפסקה הבאה מתוך ('מהי סיינטולוגיה?')

"בניגוד לאלה המלמדים שאין האדם יכול להשתפר, ושבעים ומשהו שנים בתוך הגוף הם כל מה שניתן לצפות לו, ישנם מצבים גבוהים יותר אליהם מגיע האדם בן-התמותה. מצב התטן הפועל OT קיים ויש אנשים שאכן השיגו אותו. בדומה לכל הישג אחר בסיינטולוגיה, ניתן להגיע למצב זה בשלבים... חלק מהניסים בחיים נחשפו לאור בפעם הראשונה ברמת התטן הפועל. OT אחד מהניסים הגדולים ביותר הוא ידע הנצחיות והחירות של מחזור החיים והמוות. הדרך היא אמיתית ומסומנת בבהירות. כל מה שיש לעשות הוא להציב כף רגל על השלב הראשון בסולם ולעלות לקליר; ואחר-כך להמשיך ולעלות אל רמת התטן הפועל. אודיטינג מאפשר לאדם לעבור את המרחק מהומו סאפיאנס – (האדם החושב) – אשר סובל מכאבים, תרופות וסמים, בעיות, סבל ופחד, לבין קיומו כיישות רוחנית חופשיה מכל. ניתן להשיג מצבים אלה רק באמצעות אודיטינג; והם אכן קיימים וניתן להשיגם, והם משקמים אדם לחלוטין לכוחו המולד והמקורי ('מהי סיינטולוגיה?')

בשטח האנתרופולוגיה, נחשבת הגדרת הדת של סר אדוארד טיילור כהגדרה הקלאסית ביותר. טיילר אפיין את הדת כ"אמונה ביישויות רוחניות" 1976:14-15

Eveans-Pritchard בקשר להגדרה זו, כפי

שצויין לעיל, האמונה המרכזית של הסיינטולוגיה היא שהאדם הוא תטן, כלומר, יישות רוחנית. כך אומר מדריך הסיינטולוגיה לקוראיו:

"אתה תטן, יישות רוחנית. אתה לא עיניך או מוחך, אלא אתה. תטן הוא לא משהו

שיש לך, משהו שאתה שומר שאינו אתה עצמך. אתה הוא התטן. אינך יכול לאמר התטן שלי; מאלא תאמר אני. למרות שישנם הדים בתורות פילוסופיות רבות למה שהסיינטולוגיה דוגלת בו, הסיינטולוגיה מציעה משהו חדש לחלוטין ÷ נתיב מדויק דרכו כל-אדם יכול להשיג את אמיתותו ופשטותו של העצמי הרוחני...

ד"ר אלחנדרו פריחריו

אודות המחבר:

אלז'נדרו פריחריו, פרופסור עמית ובוגר המחלקה לסוציולוגיה של האוניברסיטה הקטולית של ארגנטינה וחוקר עמית ב'מועצה הלאומית למחקר מדעי', ב-1980 קיבל תואר שני מאוניברסיטת ארגנטינה. ב-1898 קיבל תואר של פרופסור לפילוסופיה של אנתרופולוגיה מאוניברסיטת קליפורניה בלוס-אנג'לס.

הוא עתה, עורך עמית בכתב העת Religion y Sociedad מאז 1982 פרסם פרופסור פריחריו פרסומים מדעיים מעמיקים בנושא הדתות בביטאונים מדעיים

בארגנטינה, ברזיל ובארצות הברית. הוא ערך ארבעה כרכים על לימודים מדעיים על תנועות של דתות חדשות והיה מחבר שותף בספר Ginez, el Pastor: El fenomeno religioso de la decada ספר אשר מספק ניתוח של עבודת הכומר הפרוטסטנטי הפונדמנטליסטי "Pentecostal pastor" המפורסם גימוז.

פרופסור פריחריו מסייע באופן קבוע לארגן את "הועידה לאפשרויות דתיות באמריקה הלטינית", המכנסת אחת לשנה חוקרי דת מכל רחבי אמריקה הלטינית.